

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา
Dhamma Study and Support Foundation

แนวทางเจริญวิปัสสนา

เล่ม ๑๙๕ ตอนที่ ๑๙๔๑ – ๑๙๕๐

บรรยายโดย

สุจินต์ บริหารวนเขตต์

แนวทางเจริญวิปัสสนา

๑๔๔๑

ที่ห้องประชุมตึกสภากาการศึกษามหาวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓

ส. ตามความเป็นจริงแล้วผู้ที่เข้าใจในพระรัตนตรัย มีสัจจวาจา คือ ความจริงใจของตนเองที่ได้เข้าถึงคุณของพระรัตนตรัย ถ้าเป็นผู้กล่าว นั้นเป็น สัจจวาจา แต่ผู้ที่สวด มีความเข้าใจจริงหรือเปล่าที่จะอาศัยคุณนั้น หรือเพียงแต่ มีความปรารถนา มีความต้องการ มีศรัทธา แต่ไม่เข้าใจในเรื่องเหตุผลว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นแม้แต่ในขณะนี้แต่ละขณะ ต้องมีเหตุปัจจัยที่จะเกิดขึ้น จึงจะเกิดขึ้นได้

เพราะฉะนั้น ขณะที่กำลังต้องการลาภ ยศ สรรเสริญ สุขต่าง ๆ มีพระธรรม ที่จะเกื้อกูล หรือคำสวดที่จะให้ระลึกได้ใหม่ว่า ขณะนี้เป็นโลภะ ถ้าสวดแล้วระลึกได้ ก็ยังดี แต่ถ้าไม่ระลึกเลย ก็ยังคงมีความปรารถนา เป็นไปด้วยความต้องการโดยตลอด และเมื่อไรจะระลึกได้ว่า ยังมีโลภะมาก ยังมีความต้องการ ทำอย่างไรจะค่อย ๆ คลายจากโลภะนั้นได้

ถ. ผมอยากจะฟังจากอาจารย์สมพรอีกคน

ส. ขอบพระานโทษ นี่ไม่ใช่เป็นการลบหลู่ แต่เพื่อให้เข้าใจในเหตุในผลของ ธรรมตรงไปตรงมา จะได้มีพระรัตนตรัยเป็นสรณะจริง ๆ เชิญ อาจารย์สมพร

สมพร เรื่องคาถาชินบัญชร ตามความคิดเห็นของผมนั้นก็คล้าย ๆ ดอกเตอร์ ชินวุฒิที่ว่า เป็นวรรณกรรมชิ้นหนึ่งที่แต่งขึ้นมา แต่คนรุ่นหลังอาจจะไม่เข้าใจ ความหมายที่แท้จริงเลยยึดถือผิดไป เพราะในสมัยนั้นมีพวกพราหมณ์ปลอมบวช ในพระพุทธศาสนา มาก พวกพราหมณ์มักจะมีเวทมนต์ของเขาต่างหาก เมื่อยังไม่ บรรลุมรรคผลอะไร ก็เลยแต่งเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์เพื่อเป็นการ ค้ำครอง ต่อมาคนรุ่นหลังมีความคิดเห็นผิดจากนั้นไปว่า ถ้าสวดแล้วจะเป็นการ

คุ้มครองและจะได้ลาภ เพราะฉะนั้น การสวดภายหลังจึงเป็นการสวดเพื่อคุ้มครองและปรารถนาลาภเป็นส่วนมาก ด้วยอำนาจของโลภะ โลภะครอบคลุมหมดไม่ว่าอะไร นอกจากมรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ เป็นอารมณ์ของโลภะทั้งสิ้น ผมมีความคิดเห็นแค่นี้

ส. ที่จริงรัตนะสูตรก็มีอยู่แล้ว และพระผู้มีพระภาคเป็นผู้ตรัส ยังจะต้องมีอย่างอื่นอีกไหม เพราะว่ารัตนะสูตรตรงที่เดียว เป็นการแสดงคุณของพระรัตนตรัย ครบถ้วนทุกประการ ทั้งพระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ และพระสังฆรัตนะ และเป็นสัจจวาจาที่เตือนให้ผู้ที่เข้าใจในพระธรรมได้อบรมเจริญปัญญา ได้รู้สภาพธรรมได้ชัดเกลากิเลส เพราะฉะนั้น เมื่อรัตนะสูตรมีอยู่แล้ว ไม่ทราบว่าจะต้องมีวรรณกรรมอื่นอีกหรือเปล่าสำหรับผู้ที่มีอัธยาศัยอย่างอื่น

ผู้มีอัธยาศัยอย่างอื่น หมายความว่าเป็นผู้ที่มีความโน้มเอียงที่จะเข้าใจอย่างอื่นด้วย เพราะว่าทุกคนยังเป็นผู้ที่มีโลภะ และทำอย่างไรจะละโลภะนั้นได้ ถ้าเป็นเรื่องที่สวดเพื่อต้องการลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ไม่ใช่เรื่องละโลภะ

แต่ถ้าปัญญาอยู่ที่ใด ที่นั่นไม่มีอกุศล ไม่มีโลภะ ถ้าปัญญายังไม่เกิดในที่ใด ที่นั่นที่จะไม่มีโลภะ โทสะ โมหะ หรืออกุศลต่าง ๆ เป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นจะต้องพิจารณาจริง ๆ ว่า พระธรรมนั้นไม่ใช่เพื่อโลภะ เพื่อลาภ เพื่อยศ เพื่อสรรเสริญ เพื่อสุข เพื่อสักการะ แต่ต้องเป็นไปเพื่อปัญญา

พระธรรมจริง ๆ เพื่อให้พุทธบริษัทเกิดปัญญา เป็นเรื่องละ แต่ถ้ามีวรรณกรรมหรือมีข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่ไม่ใช่เป็นเรื่องของปัญญา ไม่ใช่เรื่องของการละ เพราะฉะนั้นก็ไม่ใช่พระธรรมโดยตรง ประการสำคัญ คือ รัตนะสูตรมีแล้ว และพระผู้มีพระภาคเป็นผู้ตรัสโดยพระองค์เองด้วย และผู้ที่สวดรัตนะสูตรก็ไม่ต้องเอาอะไรมาวางให้ตะขิดตะขวงใจ ใช่ไหม

ตะขิดตะขวงใจ แต่ยังไม่เลิก แสดงให้เห็นถึงความคุ้นเคยกับความเคยชิน ก่อนสวดก็ไม่ได้มีเรื่องเดือดร้อนอะไร ใช่ไหม ชีวิตก็กันไปตามเหตุตามปัจจัย มีสุข มีทุกข์ตามบุญตามกรรม นี่ก่อนสวด หลังจากสวด ชีวิตก็ยังเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย

ตามบุญตามกรรม แล้วแต่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น แต่ความคุ้นเคยที่ละเล็กทีละน้อย นี่คือพระธรรมที่เป็นมงคลที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงประการแรกสุด มงคลประการที่ ๑ คือ ไม่คบคนพาล เพราะว่าใครจะประมาทอย่างไรก็ตามว่าเก่ง ว่าเลิศ ว่าดี แต่อาศัยการสมาคม การคุ้นเคยที่ละเล็กทีละน้อย ในที่สุดแม้ความเห็นก็เปลี่ยนไปได้ การกระทำต่าง ๆ ก็เปลี่ยนไปได้เหมือนกัน มิฉะนั้นจะไม่ทรงแสดงมงคลข้อที่ ๑ คือ ไม่คบคนพาล ท่านที่เคยวิสาสะคุ้นเคยกับบุคคลใด ๆ ก็ตาม ความเห็นผิดใด ๆ ก็ตาม จะเห็นได้ว่า ละยาก แม้เพียงเรื่องสวดยังละยาก เรื่องอื่นจะละยากไหม ไม่รู้ตัวเลย

นิภัทร เป็นเรื่องจริง เป็นเรื่องความเคยชินที่สั่งสมมา ละได้ยาก แต่ผมพยายามปรับเข้าหาพระสูตร พยายามนึกให้เป็นพระสูตร พยายามน้อมนึกอย่างที่คุณเตอร์ชินวุฒินี้ว่า ความเข้าใจเป็นเรื่องสำคัญ แต่ส่วนใหญ่จะเขวออกนอกทาง ผมพยายามจะเลิกหลายหนแล้ว ไม่สวด แต่นึก ๆ ก็สวดบ้างก็ดี

สุ. คุณนิภัทรสวดรัตนสูตรได้ไหม

นิภัทร ได้

สุ. แล้วเคยสวดบ้างไหม

นิภัทร สวดทุกคืน

สุ. สวดรัตนสูตรด้วย

นิภัทร ตอนสุดท้ายก็สวด เป็นคาถาชินบัญชร คือ พระพุทธเจ้าทรงชนะมารพร้อมด้วยเสนาขณะประทับที่โพธิบัลลังก์ เนื้อความเป็นอย่างนั้น เล่ามาตั้งแต่ต้น

สุ. ท่านผู้ฟังท่านหนึ่ง ท่านเล่าให้ฟังเรื่องพระภิกษุรูปหนึ่งที่สามารถบันดาลแก้วแหวนเงินทองให้ได้ และท่านก็สนใจถามว่า จริงไหม คือ แทนที่จะสนใจว่าเพราะเหตุใดพระรูปนั้นจึงได้กล่าวอย่างนี้ แทนที่จะสนใจในวัตถุประสงค์ ในเจตนาของการกล่าว การแสดง แต่ท่านกลับสนใจว่า เป็นไปได้ไหม ซึ่งความจริงเรื่องเป็นไปได้ เป็นไปไม่ได้ ไม่น่าสนใจ เพราะไม่ใช่เรื่องลึกลับ

ถ้าใครจะเอาอะไรมาให้ ก็ขอให้พิจารณาว่าให้อะไร ให้ศรัทธา หรือให้สติ ให้สัมปชัญญะ ให้ศีล ให้อริยทรัพย์อันประเสริฐ หรือให้โลภะ ให้ติดในวัตถุนั้น ถ้าทุกท่านไม่สนใจในการที่ใครจะหยิบฉวยอะไรจากไหนมาให้ ไม่เห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ แต่ส่งไปถึงเจตนาของการกระทำนั้น ๆ ว่า เพื่ออะไร เพราะอะไร ซึ่งถ้ารู้ อย่างนี้แล้วและไม่สนใจเลย ไม่ตื่นเต้นเลย บุคคลนั้น ๆ ก็จะไม่แสดง ไม่กล่าว ไม่กระทำการต่าง ๆ เหล่านี้ เพราะว่าไม่มีใครสนใจ แต่ตราบไฉนยังเป็นที่น่าสนใจอยู่ ยังเป็นที่ต้องการอยู่ ก็จะต้องเป็นผู้ที่กล่าวว่า บุคคลนั้นทำอย่างนั้นได้ บุคคลนี้ ทำอย่างนี้ได้ และมีแต่ความสนใจว่าจริงไหม แต่ความจริงแล้วไม่น่าสนใจเลยแม้แต่ จะคิดว่าจริงไหม เพราะไม่ใช่เป็นเรื่องของปัญญา ไม่ใช่เรื่องของศีล ไม่ใช่เรื่องของ ศรัทธา ไม่ใช่เรื่องของสติ

ถ. สัตว์พศปรามาสจะต้องมีโลภะยื่นพื้นเลยหรือ

ส. ขอให้พิจารณา

ถ. ถ้าเขาเกิดมาโง่ และถูกจูงไป หลอกไป

ส. ไม่พ้นโลภะ มีความยินดี มีความชอบใจในเหตุ นั้น ๆ ที่จะกระทำ ถ้าไม่พอใจในการกระทำอย่างนั้นจะไม่กระทำ เพราะฉะนั้น เมื่อมีความยินดีพอใจ ที่จะกระทำอย่างไร ขอให้พิจารณาว่า ขณะนั้นเป็นเพราะความชอบใจในการกระทำ อย่างนั้น และคิดว่าจะได้ผลอย่างนั้น ๆ ด้วย ซึ่งผลไม่ใช่ปัญญาที่รู้ในเหตุในผล ของสภาพธรรมตามความเป็นจริง

ถ. มีหลาย ๆ เรื่อง อย่างเช่น ใส่บาตร เอาเงินใส่ไป เป็นต้น

ส. ขอเรียนถามท่านอาจารย์สมพร

สมพร ปัญหานี้ คนทั่วไปเข้าใจว่า เป็นการทำบุญที่สะอาดดี แต่ไม่รู้ว่า การทำเช่นนี้สะอาดกับเราจริง แต่ไม่สะอาดกับพระภิกษุ การรับเงินรับทองนั้น ท่านต้องอาบัติ พิจารณาดูว่า ถ้าทำให้คนอื่นเกิดความเศร้าหมอง ก็ไม่ดี ใช่ไหม แม้เราจะมีเจตนาดี แต่เรากระทำในสิ่งที่ไม่ถูก ถ้าพิจารณาดูให้ดีว่า สิ่งที่ท่านรับนั้น เป็นอนามาส ถ้าเราเข้าใจ เราก็ไม่ควรถวาย ควรถวายสิ่งที่สมควรแก่ภิกษุ

ซึ่งโดยสภาวะก็มี ๔ อย่างเท่านั้นเรียกว่า ปัจจัย ๔ นอกจากนี้เรียกว่า อติเรกลาภ คือ มีก็ได้ ไม่มีก็ได้ ถ้าเราถวายเป็นปัจจัย ๔ อย่างใดอย่างหนึ่งไม่เกี่ยวกับเงินทอง ก็ทำให้บริสุทธิทั้ง ๒ ฝ่าย เราก็เป็นผู้บริสุทธิ พระผู้รับก็เป็นผู้บริสุทธิ ถ้าเราถวายเป็นเงินและทอง เราบริสุทธิจริง แต่ท่านรับไปแล้วท่านเป็นผู้ที่ต้องอาบัติ ก็เป็นผู้ที่ไม่บริสุทธิในขณะนั้น และถ้ายินดีเงินและทองนั้นก็แสดงอาบัติไม่หลุด ต้องสละเงินและทองนั้นก่อน จึงแสดงอาบัติได้

ส. เงินทองที่นี้ หมายความว่าถึงที่จะเอาไปจับจ่ายใช้สอย หรือพวกเครื่องเงินเครื่องทอง

สมพร ใช้สอยต่างเงินทองเรียกว่า ปัจจัย ปัจจัยที่ควรแก่ภิกษุจริง ๆ มี ๔ อย่าง คือ จีวร อาหารบิณฑบาต เสนาสนะ คิลานปัจจัย คิลานเภสัช นอกจากนั้นเป็นอติเรกลาภ เช่น จีวรที่ได้มามากมาย แต่ถ้าเป็นรถยนต์ เป็นสิ่งที่ไม่ควร เป็นอนามาส ไม่ควรแก่ภิกษุ

ภิกษุจริง ๆ มีของ ๔ อย่างนี้เท่านั้น และที่ชื่อว่าอติเรกลาภ เพราะว่าได้มามาก อย่างจีวรก็ได้มาก อาหารก็ได้มาก ยาก็ได้มากเกินจากความจำเป็น อย่างผ้าท่านใช้ ๓ ผืน เกินกว่านั้นเรียกว่า อติเรกลาภ ลาภพิเศษ สิ่งอื่นไม่ควรแก่ภิกษุทั้งสิ้น เพราะว่าภิกษุเป็นผู้ละแล้ว ขณะนี้ยังละไม่ได้ แต่เป็นผู้ที่ปฏิบัติเพื่อจะละ

ถ้าเป็นปุถุชน ยังยินดีอยู่ในกาม ก็ยาก คำว่า นิสัคคีย์กับปาจิตตีย์นี้ เป็น ๒ ศัพท์ ปาจิตตีย์เป็นชื่ออาบัติ นิสัคคีย์ แปลว่า ต้องสละวัตถุที่รับมาเสียก่อน จึงแสดงอาบัติได้ เช่น รับเงินและทองมา ตราบใดที่ยังยินดีในเงินและทอง แสดงอาบัติแสดงอย่างไรก็ไม่ตก อาบัติก็ไม่ออก จะต้องสละโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง เช่น ให้ลูกศิษย์ หรือทิ้งไปเลยก็ได้ และแสดงอาบัติ อาบิตินั้นจึงตก เพราะว่าภิกษุจริง ๆ ไม่ต้องการสิ่งเหล่านี้ ในสมัยก่อนเป็นเช่นนี้

ถ. ที่ว่าให้ยานพาหนะ ชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง

สมพร ยานพาหนะในพระวินัยจำกัดไว้เลยว่า ยานพาหนะของภิกษุมีอย่างเดียว คือ รongเท้า ช้างแก้ว ม้าแก้ว หรืออะไรทั้งสิ้นไม่ใช่ยานของภิกษุ ไม่ควรแก้ภิกษุ

ถ. เคยฟังมาว่า อย่างของที่ใส่บาตร ควรใส่ของที่ท่านฉันได้ทันที สมัยนี้เป็นเครื่องกระป๋อง หรือบะหมี่สำเร็จรูปที่ท่านต้องนำไปปรุง ไปเปิด จะเป็นอาบัติไหม

สมพร ถ้าเราถวายเป็นเครื่องกระป๋อง ภิกษุนำไปเปิดก็ไม่เสียหายอะไร แต่ถ้าท่านสะสมไว้ อาหารที่สะสมไว้ไม่ควรแก้ภิกษุ ฉันไปแล้วมือหนึ่ง หมดไปแล้วไม่ต้องกังวล ไม่ต้องห่วงใย เพราะว่าในสมัยนี้เป็นสมัยที่อุดมสมบูรณ์ด้วยข้าวปลาอาหาร แต่ถ้าเป็นสมัยที่ข้าวยากมากแพง พระองค์ทรงอนุญาตไว้ ต่อมาเป็นสมัยที่สมบูรณ์แล้วก็เป็นอันว่ายกเลิกข้อนี้ ถ้ามีการสะสมก็เป็นอาบัติ เรื่องการสะสมนี้ไม่ควรแก้ภิกษุอย่างยิ่ง การสะสมอาหารทุกอย่าง เช่น สะสมไว้ฉันพุงนี้ เป็นต้น เรียกว่า การสะสม

ถ. ตามหมู่บ้านอย่างแถวซานเมือง มีพระบิณฑบาตข้าวสารอาหารแห้ง พระ ๒๐ - ๓๐ รูป ก็เอาบาตรมารับข้าวสารอาหารแห้ง ของที่ยังฉันไม่ได้ อีกอย่างตามวัดเวลายังงาน เขาเรียกว่า ใส่บาตรสะเดาะเคราะห์ วางบาตรไว้เป็นแถว ชาวบ้านไปแลกเศษสตางค์ใส่บาตร เป็นการสมควรหรือไม่

สมพร การสะเดาะเคราะห์ไม่เกี่ยวกับภิกษุ ภิกษุเป็นผู้เชื่อเรื่องกรรมเป็นใหญ่ ใครจะดีหรือชั่วก็เพราะการกระทำ ไม่ใช่ทำบาปแล้วสะเดาะเคราะห์ให้บาปหมดไป เป็นไปไม่ได้ เพราะว่าบาปนั้นมีโอกาสเกิดขึ้นก็เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย การสะเดาะเคราะห์เป็นพิธีของพราหมณ์ เป็นพิธีที่เกี่ยวกับการหาเงิน พราหมณ์ผู้สะเดาะเคราะห์ได้เงิน

มีเพื่อนหลายคนที่มีความรู้สูง ๆ หมอบอกว่า เขาจะตาย ต้องสะเดาะเคราะห์ ก็ไปเสียเงินตั้งหลายพันเพื่อสะเดาะเคราะห์

ความจริงเราศึกษามาแล้วว่า กรรมเป็นใหญ่ ไม่มีใครที่จะรู้ได้นอกจาก
พระพุทธเจ้าองค์เดียว เรียกว่าเป็นอจินไตย ทำไมไม่เชื่อเรื่องกรรม ไม่เชื่อพระพุทธเจ้า
กลับไปเชื่อพรหมณ์ ไปเชื่อคนอื่น อย่างนี้ไม่ถูก

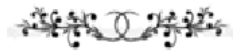

๑๔๔๒

ที่ห้องประชุมตึกสหภาพการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๓๓

ส. ไม่ทราบที่ดิฉันเข้าใจจะถูกไหมที่ว่า ไม่ว่าจะมียุ้วถวายปัจจัยเป็นเงิน สำหรับพระภิกษุที่จะให้ใช้สอยเมื่อถึงคราวจำเป็น ต้องมีไวยาวัจกรดูแล แม้กระนั้น ก็ตามพระภิกษุที่ได้ทราบว่ามีผู้ถวายปัจจัยให้ ต้องไม่ยินดีในเงินซึ่งมีผู้ถวายสำหรับตน ยังจะต้องคิดอยู่ตลอดเวลาว่า เงินนั้นเป็นเงินของคฤหัสถ์ เป็นของอุบาสกอุบาสิกา ผู้อุปัฏฐาก หาใช่เงินของท่านไม่ เพราะถ้าถือว่าเป็นเงินของท่านเมื่อไหร่ ก็แสดงว่า มีความยินดีติดข้องในเงินนั้น ซึ่งท่านเป็นผู้ที่ละรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะแล้ว จึงสละอาคารบ้านเรือนเป็นเพศบรรพชิต อันเป็นเครื่องหมายว่า เป็นผู้สละรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เพราะฉะนั้น เงินทองควรแก่ผู้ใด ผู้นั้นก็เป็นผู้ที่ยังยินดีอยู่ในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ

สมพร ชื่อนี้ถูกแล้ว เพราะว่าภิกษุไม่ยินดีติดใจและไม่ถือว่าเป็นของท่าน เป็นผู้ปฏิบัติถูกแล้ว แต่เมื่อถึงคราวจำเป็นที่จะต้องใช้จ่าย ท่านก็บอกได้ว่า ท่านมีกิจจำเป็นที่จะต้องเดินทาง ช่วยอนุเคราะห์หน่อย แต่ท่านอย่ายึดถือ เมื่อเขาเอาไปไม่让您เลย ท่านก็ไม่เสียใจ ไม่ยินดี ไม่ยินร้าย อย่างนี้เรียกว่า ไม่ใช่ของท่าน

ส. ท่านต้องเป็นผู้ที่ปลอดโปร่งใจมาก คือ เป็นผู้ที่ไม่ถือเงินและทอง ถ้าใครยังถือเงินและทอง คิดว่าเป็นผู้เหนียวที่จะต้องนับว่าเงินมีเท่าไร หายไปบ้าง หรือเปล่า ใช้อย่างไรบ้าง ยังเหลือเท่าไร แต่ท่านเป็นผู้มีบุญจริง ๆ คือ สะดวกสบาย มาก ไม่ต้องกังวลสักนิดเดียวเรื่องเงินทอง เพราะว่ามีผู้ถวาย หรือมีผู้อุปัฏฐาก ไม่ว่าจะมีการเจ็บไข้ได้ป่วย หรือจะมีความจำเป็นประการใด ก็มีผู้ถวายเงินนั้นแล้ว โดยที่ที่ไม่ใช่ของท่าน แต่เป็นของผู้อุปัฏฐาก เพราะฉะนั้น ท่านเป็นผู้ที่ปลอดโปร่ง มากกว่าคฤหัสถ์ คือ ไม่ว่าจะต้องการสิ่งใดก็เหมือนได้ดังใจ โดยไม่ต้องกังวลเป็นห่วง ในการดูแลรักษาเงินทองนั้นด้วย

ถ. เรื่องใส่บาตรอาหารแห้งสรุปว่า ไม่สมควร แต่ในสำนักสงฆ์หลายแห่ง มีพระภิกษุสามเณรไปร่วมศึกษาปฏิบัติกันมาก ต้องจัดเป็นแผนกรับบริจาคข้าวสารอาหารแห้ง รับบริจาคเงินเพื่อจัดการประกอบอาหาร ในลักษณะนี้จัดเป็นแบบนั้น หรือเปล่า

สมพร ลักษณะนี้เป็นหน้าที่ของไวยวัจกร ผู้ทำกิจของสงฆ์ ไม่ใช่หน้าที่ของสงฆ์ หน้าที่ของสงฆ์มี ๒ อย่างเท่านั้น คือ การศึกษาเล่าเรียนและการปฏิบัติ เรียกว่า สมถะและวิปัสสนา ๒ อย่างนี้เท่านั้นเป็นฐานะเป็นกิจของภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ นอกจากนั้นเป็นหน้าที่ของไวยวัจกร

ถ. เรื่องพระภิกษุไม่รับเงิน แต่วันศุกร์ที่ผ่านมานี้มีพระภิกษุรูปหนึ่งให้ลูกศิษย์เอาพระสังข์จายน์มาขายที่ร้าน ๑๐,๐๐๐ บาท องค์กรเล็ก ๆ หน้าตักประมาณ ๕ - ๖ นิ้ว ดิฉันไม่ได้ซื้อ เพราะไม่ชอบอย่างนี้ แบบนี้อาจารย์จะว่าอย่างไร

สมพร ภิกษุที่ทำแบบนี้เรียกว่า มีอาชีวะที่ไม่บริสุทธิ์ เปรียบเสมือนหนึ่งเป็นมหาโจรในพระพุทธศาสนา คือ มหาโจรปล้นพระพุทธศาสนา ทำลายพระศาสนา ให้เสื่อมสูญ หน้าที่ของภิกษุไม่มีอย่างนี้ ภิกษุมีหน้าที่ ๒ อย่างเท่านั้น หน้าที่อย่างนี้เป็นมิชฌาอาชีวะ แม้ฆราวาสบางพวกก็ยังเห็นว่ามันสมควร แต่เป็นถึงภิกษุ เป็นผู้ที่ มีผู้เคารพสักการะ ทำเช่นนั้นใคร ๆ ย่อมเห็นว่าเป็นมหาโจรแน่นอน ถ้าเป็นภิกษุจริง ๆ ต้องสละ ไม่อย่างนั้นก็เป็นฆราวาส ลาสิกขาเสีย ต้องการเงินจริง ๆ ต้องเป็นฆราวาส ต้องลาเพศ จะมาบวชเป็นภิกษุแล้วอ้างว่าต้องการอย่างนั้น ต้องการอย่างนี้ ไม่ใช่หน้าที่ของภิกษุ เป็นการเจริญโลภะมากกว่า อย่างนี้ใช้ไม่ได้

ถ. พระภิกษุต้องอาบัติหนัก เช่น อาบัติปาราชิก ๑ ใน ๔ ข้อ ท่านล่วงอาบัตินี้แล้ว ท่านขาดจากการเป็นพระเลย หรือต้องมีพระวินัยธรชี้ขาดอีกครั้ง

สมพร สำหรับอาบัติปาราชิก เมื่อท่านล่วงไปแล้ว ใครจะชี้ขาดหรือไม่ชี้ขาด ไม่สำคัญ อย่างฆาตกรรม หรือลักทรัพย์เกินกว่า ๕ มาสก ท่านก็ขาดจากความเป็นภิกษุแล้ว แต่ท่านขาดอย่างนั้น ฆราวาสบางพวกไม่เข้าใจ จึงมีกรรมกรอีกพวกหนึ่งเพื่อจะชี้แจงว่า ท่านเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์แล้ว แท้จริงท่านขาดจากความ

เป็นภิกษุตั้งแต่ท่านล่วงอาบัติข้อนั้นแล้ว เช่น ชำนาญ หรือเสพเมถุน ก็หมดจากความเป็นภิกษุแล้ว ขณะนั้นหมดแล้ว ไม่มีความเป็นภิกษุเหลืออยู่เลย

ถ. อาบัติปาราชิก ๔ ในพระวินัยบัญญัติบอกไว้ว่า ภิกษุใดก้าวล่วงก็หาสังวาสไม่ได้ หมายถึงไม่สามารถอยู่ร่วมกับภิกษุอื่นได้ มีปัญหาเรื่องทำสังฆกรรม ถ้าพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งต้องอาบัติหนัก และท่านไม่ได้แสดงอาบัตินั้น แต่ท่านก็ขาดจากการเป็นพระภิกษุแล้ว ถ้าท่านร่วมทำสังฆกรรม เช่น อุบสมบท หรือสังฆกรรมอื่น ๆ สังฆกรรมนั้นจะเสียด้วยไหม

สมพร เรื่องสังฆกรรม มีความหมายอย่างนี้ ถ้าภิกษุนั้นขาดจากความเป็นพระภิกษุแล้ว เช่น การอุบสมบทในสมัยก่อน อย่างในปัจจุบันประเทศต้องมีพระภิกษุอย่างน้อย ๕ รูป ซึ่งหมายถึงภิกษุเป็นผู้บริสุทธิ์หมด แต่สมัยนี้กลัวว่าพระภิกษุบางรูปเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ จึงเพิ่มภิกษุให้เกินกว่า ๕ รูปขึ้นไป เช่น ๑๐ รูป ๒๐ รูป แต่ต้องไม่รู้ว่าภิกษุรูปนี้เป็นผู้ขาด ถ้ารู้ว่าพระภิกษุรูปนี้ขาดจากความเป็นภิกษุแล้ว กรรมนั้นไม่สำเร็จกิจของสงฆ์ ถ้าไม่รู้ และภิกษุเกินจำนวน เช่น ต้องการภิกษุ ๕ รูป แต่มี ๖ รูป ๗ รูป กรรมนั้นสำเร็จเป็นกรรม กิจของสงฆ์นั้นก็สำเร็จ

ถ. กรณีที่ลงอุโบสถสวดปาติโมกข์ สมมติว่ามีภิกษุที่ต้องอาบัติหนัก การสวดปาติโมกข์จะสำเร็จไหม

สมพร สวดปาติโมกข์ต้องชำระศีลให้บริสุทธิ์ อาบัติเล็ก ๆ น้อย ๆ แสดงได้ในขณะนั้น อาบัติบางอย่างแสดงไม่ได้ เช่น อาบัติปาราชิก ๔ ที่ขาดจากความเป็นภิกษุแล้ว ให้เข้าร่วมหมู่คณะไม่ได้ แต่ถ้าเป็นอาบัติสังฆาทิเสสก็ต้องไปอยู่กรรมเสียก่อนจนครบกำหนดอย่างน้อย ๑๕ วัน เมื่อครบกำหนดแล้วมาร่วมสังฆกรรมได้

ภิกษุผู้ร่วมอุโบสถกรรมต้องเป็นผู้บริสุทธิ์ แม้ในสมัยพุทธกาลก็มีพระภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ นั่งกันตั้งแต่หัวค่ำจนสว่าง พระองค์ก็ไม่ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ เพราะมีภิกษุไม่บริสุทธิ์

สุ. ถ้ามีพระที่ท่านต้องปาราชิก และทุกคนก็รู้ แต่ท่านก็ไม่สึก ไม่ลาสิกขา

สมพร แบบนี้ก็ทำความหนักใจ คนบางคนดื้อเหลือเกิน แม้เป็นฆราวาส ก็ดื้อมาก เป็นภิกษุก็ดื้อ บางอย่างก็ลำบากใจ เพราะว่าทำให้หมู่คณะเสียไป ใคร ๆ ก็รู้ว่าท่านไม่บริสุทธิ์ จึงเปรียบว่าเป็นมหาโจรปล้นพระพุทธศาสนา

สุ. และจะทำอย่างไร พระภิกษุทั้งหลาย

สมพร แล้วแต่ทางบ้านเมือง ภิกษุไม่มีโอกาสทำ นอกจากพระวินัยสงฆ์

สุ. ถ้าท่านจะเข้าโบสถ์ สวดมนต์ ท่านจะทำสังฆกรรม

สมพร ต้องไม่ร่วมสังฆกรรมด้วย ถ้าร่วมกรรมนั้นก็สำเร็จ ถ้ารู้แล้วว่าเป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิกแล้ว เข้าร่วมสังฆกรรมไม่ได้

สุ. หมายความว่า ถ้าท่านเข้าไปในโบสถ์ พระภิกษุรูปอื่นก็ต้องออกไปหมด หรืออย่างไร

สมพร แม้ไม่ออกไป ร่วมสังฆกรรม กรรมนั้นก็สำเร็จ

สุ. และจะทำอย่างไร

สมพร เรื่องทำอย่างไร ยาก ไม่รู้จะทำอย่างไร แม้ในสมัยก่อนท่านพระมหาโมคคัลลานะยังต้องเอาภิกษุผู้หัวดี้ออกไป พระองค์จึงทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ ถ้าไม่ออกไปก็ต้องนั่งกันอยู่อย่างนั้น พระองค์ก็ประทับนั่งจนสว่าง ท่านพระอานนท์ก็นั่งจนสว่าง ภิกษุสงฆ์ก็นั่งจนสว่าง ลำบากเหมือนกัน

สุ. หมายความว่า ช่วยกันจับลากไปก็ได้ ต้องทำอย่างนั้น เป็นวิธีเดียว ถ้าท่านยังดื้อดึง ไม่มีทางอื่นเลย

สมพร มีอีกทาง คือ บ้านเมืองอนุเคราะห์ช่วยเหลือ ไวยาวัจกรก็ช่วยทางบ้านเมือง

ถ. เรื่องสังฆเภท อ่านแล้วสงสัยมาก คือ ท่านแสดงว่า ถ้าภิกษุแสดงวัตถุ ๑๘ ประการ เช่น แสดงสิ่งที่ไม่ใช่ธรรมว่าเป็นธรรม และมีความตั้งใจจะให้สงฆ์แยกทำสังฆกรรม แยกกัน ก็เป็นสังฆเภท แต่ถ้าแสดงสิ่งที่เป็นธรรมว่าเป็นธรรม และต้องการแยกสังฆกรรม จะเป็นสังฆเภทได้ไหม

สมพร ภิกษุแสดงสิ่งที่เป็นธรรมโดยความเป็นธรรมแล้ว สงฆ์จะไม่แยกจากกันแน่นอน นอกจากภิกษุแสดงสิ่งที่ไม่ใช่ธรรมว่าเป็นธรรม ทำให้สงฆ์แยกกันเป็น ๒ พวก เมื่อสงฆ์แยกกันเป็น ๒ พวก ต่างคนต่างทำสังฆกรรมจึงเป็นสังฆเภท ถ้ายังไม่แยกว่าต่างคนต่างทำสังฆกรรม ยังไม่เป็นสังฆเภท

ถ. เรื่องอาบัติปาราชิกที่บอกว่า ภิกษุต้องอาบัติปาราชิกแล้วต้องขาดจากการเป็นภิกษุ ร่วมสังฆกรรมแล้วทำให้สังฆกรรมนั้นเสีย ผมเข้าใจว่า สังฆกรรมใดที่ระบุพระจำนวน ๔ รูป ๕ รูป ๑๐ รูป ๒๐ รูป ถ้ามีภิกษุที่เป็นปาราชิกแล้วครบจำนวนพอดี เป็นองค์ที่ ๑๐ หรือองค์ที่ ๕ อย่างนี้ทำให้สังฆกรรมนั้นวิบัติ สมมติว่าเป็นการบวชพระกำหนดภิกษุ ๑๐ รูป มีพระที่เป็นปาราชิก ๑ รูปอยู่ใน ๑๐ รูป และเขาแก้ด้วยการนิมนต์พระให้มากขึ้น เช่น ๒๐ กว่ารูปขึ้นไป อย่างนี้จะพ้นไหม

สมพร ถ้าในการทำสังฆกรรมนั้น สงฆ์รู้ว่าภิกษุรูปนี้ต้องอาบัติปาราชิก กรรมนั้นไม่สำเร็จเป็นสังฆกรรม ถ้าไม่รู้ว่ารูปนี้ต้องอาบัติปาราชิก มีภิกษุสงฆ์เกินจำนวน กรรมนั้นสำเร็จ

สุ. อาจารย์หมายความว่า เพื่อความปลอดภัย ทุกครั้งที่มีการทำสังฆกรรม และจำกัดจำนวนพระภิกษุ ก็เพิ่มจำนวนพระภิกษุ เผื่อว่าจะมีรูปใดปาราชิก

สมพร และไม่มีผู้รู้ด้วย

สุ. ถ้ารู้ไม่ได้ เพียงแต่เผื่อไว้ ก็เพื่อให้สังฆกรรมนั้นสำเร็จ

ถ. ผมเคยอ่านในพระสูตร ภิกษุที่ต้องอาบัติปาราชิกที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ในพระสูตร ท่านลาสิกขาบท และมีโอกาสบรรลुเป็นพระอนาคามีบุคคล ไม่ทราบว่าคุณจะจำผมจะถูกต้องหรือไม่

สมพร บางอย่างเป็นภิกษุต้องอาบัติปาราชิก เมื่อเป็นฆราวาสแล้วทำให้มรรคผลเกิดขึ้นได้ แต่บางอย่างก็ไม่ได้ แล้วแต่กรรมนั้น ๆ

ถ. ถ้าสวดปาติโมกข์ ไม่มีใครรู้ว่าภิกษุปาราชิกร่วมด้วย จะบริสุทธิ์ไหม

สมพร ถ้ากรรมนั้นมีสงฆ์เกินจำนวน ในการสวดปาติโมกข์ต้องมีอย่างน้อย ๔ รูป ถ้ามี ๕ รูป ๖ รูป เกินจำนวนแล้ว และไม่รู้ใครต้องอาบัติปาราชิก กรรมนั้นก็ เป็นสังฆกรรม

ส. สงสัยได้ไหม

สมพร ความจริงต้องแน่ชัด ถ้าสงสัยเข้าข่ายไม่ค่อยดี ต้องรู้แน่ชัด สงสัยนี้ ยังตัดสินใจไม่ได้ ถ้าเคลือบแคลงสงสัยก็เข้าขั้นที่ว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์

ส. อาบัติทั้งหมดที่หนักที่สุด คือ ปาราชิก เพราะว่แก้ไขไม่ได้

สมพร เรียกว่า อตถกัจฉา อาบัติที่แก้ไขไม่ได้

ส. อุปมาเหมือนกับศีระชาต จะกลับมาเป็นพระภิกษุอีกไม่ได้ และอาบัติ ที่รองลงมา คือ สังฆาติเสส เป็นครุกาบัติ อาบัติหนัก แต่ยังสามารถแก้ไขได้

สมพร แก้ไขได้ เขาเรียกว่า อยู่กรรม ทรมานร่างกายอย่างน้อย ๑๕ วัน โดยสงฆ์ให้ภิกษุนี้อยู่กรรม กักบริเวณให้อยู่ และให้ประพฤติวัตรเพื่อออกจากอาบัตินั้น

ส. อยู่ปริวาส เพราะฉะนั้น ถ้าได้ยินว่า พระภิกษุอยู่ปริวาสหมายความว่า ท่านต้องอาบัติสังฆาติเสส และการกลับเป็นพระภิกษุเข้าอยู่ในอาวาส หรือร่วมการ กระทำกับพระภิกษุสงฆ์ได้ ก็ต้องให้สงฆ์อนุมัติ

สมพร ต้องสงฆ์อนุมัติ อาบัติสังฆาติเสสเป็นอาบัติอย่างหนักที่แก้ไขได้

ส. รองจากสังฆาติเสส อาบัติถุลลัจจัย

สมพร ถุลลัจจัย แปลว่า อ้วน

ส. อาบัตินี้ไม่ผอม อ้วน หนัก แต่ไม่ถึงกับสงฆ์จะต้องทำการสวดให้ท่าน กลับเข้ามาร่วมหมู่คณะ

สมพร ข้อนี้ไม่ต้องปลงอาบัติ แสดงอาบัติก็ได้

ส. ไม่ใช่ปาราชิก ไม่ใช่สังฆาติเสส ต้องตั้งแต่ถุลลัจจัยลงมาถึงทุพภาสิต ต่อไปก็ผ่านถุลลัจจัยไปได้ถึงปาจิตติย

สมพร ปาจิตตีย์มี ๒ ประเภท คือ นิสสัคคียปาจิตตีย์ และสุทธกปาจิตตีย์ นิสสัคคียปาจิตตีย์เกี่ยวกับวัตถุสิ่งของ ต้องสละสิ่งของวัตถุนั้นจึงแสดงอาบัติตก ส่วนสุทธกปาจิตตีย์ เป็นอาบัติล้วนๆ ไม่เกี่ยวกับวัตถุสิ่งของ แสดงอาบัติได้เลย

ส. เพราะฉะนั้น ถ้าพระภิกษุรับเงินและทองจากคฤหัสถ์ ที่จะปลงได้ต้องเป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ หมายความว่าต้องสละเงินนั้นจึงจะปลงได้ ถ้ายังไม่สละเงินนั้น ยังปลงอาบัติปาจิตตีย์ไม่ได้ ใช่ไหม และวิธีสละต้องเป็นการกระทำที่แสดงว่า สละจริง ๆ

สมพร สละจริง ๆ แม้จนกระทั่งไม่มีใครรับ ก็ไปวางไว้ที่ท่อน้ำ วางไว้ที่ใด ที่หนึ่งโดยมีจิตว่า ใครจะเอาก็ช่างเขา ไม่หวงแหน ถ้าไม่มีผู้รับ ต้องไปวางไว้ ต้องทิ้งจริง ๆ สละจริง ๆ จึงจะปลงอาบัติตก

ส. บางท่านก็หลับตาโยนไป แล้วแต่จะไปตกที่ไหน เพราะว่าไม่เห็น

ถ. มีพระมาบิณฑบาต เราเตรียมอาหารไว้ใส่บาตร แต่ท่านขอเปลี่ยนเป็นเงิน ในฐานะที่เป็นอุบาสกอุบาสิกาจะอย่างไรดี ขณะนั้นถ้าเราไม่ให้ก็เป็นคนตระหนี่ และการทำสังฆกรรมนั้นเพื่อประโยชน์อะไร

สมพร ปัญหาแรกเรื่องถวายเงินทอง ก็รู้แล้วว่าภิกษุต้องสละกามารมณ์ คือ สละรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่น่ายินดี ถ้าท่านมีความจำเป็นจริง ๆ ท่านสละกามารมณ์ไม่ได้ ก็ต้องสีก จะไปยินดีทั้งที่เป็นพระภิกษุก็ผิดพระวินัย

ส. จะยินดีทั้งที่เป็นภิกษุ ไม่สมควร ใช่ไหม

สมพร ไม่สมควร หากท่านยังต้องการเงิน ท่านก็เหมือนฆราวาส สีกดีกว่าคนอื่นจะได้ไม่ตีเตียน

สำหรับสังฆกรรมนั้น เป็นหน้าที่ของสงฆ์ คือ การรวมหมู่ สงฆ์มี ๒ ประเภท สมมติสงฆ์ หมายความว่าไม่ใช่พระอริยสงฆ์ สงฆ์ที่ทำสังฆกรรมนี้เรียกว่า สงฆ์ที่รวมกันเป็นหมู่ สังฆกรรมอย่างต่ำต้องมีภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป ต่ำว่า ๔ รูปไม่จัดเป็นสังฆกรรม บางอย่างตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป เช่น บวชนาค ต่ำกว่านั้นผู้บวชก็ไม่ใช่ภิกษุ ไม่สำเร็จเป็นกรรม ไม่สำเร็จเป็นภิกษุ เพื่อความสำเร็จของสงฆ์ การกระทำกรรมนั้น ๆ

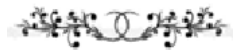

จึงร่วมกัน ไม่ใช่รูปเดียวทำได้ เพราะว่าบวชต้องประกาศถึง ๓ ครั้งว่า มีผู้ใดคัดค้าน
ที่จะให้ผู้นี้เป็นภิกษุใหม่ ถ้ามีผู้คัดค้าน ผู้นั้นบวชไม่ได้ ต้องประกาศให้ภิกษุที่
นั่งอยู่ด้วยกันทราบ

สมมติจะบวชพระ เมื่อถึงญัตติจตุตถกรรม ต้องประกาศว่า จะยกผู้นี้เป็นภิกษุ
มีใครคัดค้านบ้าง ประกาศให้รู้ทั่วกัน ถ้ามีผู้คัดค้าน กรรมนั้นก็สำเร็จ บวชไม่ได้
ถ้าไม่มีใครคัดค้าน กรรมนั้นก็สำเร็จเป็นภิกษุ

เพื่อความสำเร็จกิจอันนั้น เรียกว่า สังฆกรรม

สังฆกรรม เพื่อให้สำเร็จกิจของสงฆ์ครั้งหนึ่ง ๆ หรือแต่ละอย่าง

๑๙๔๓

ที่ห้องประชุมตึกสภาการศึกษามหาวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๓๓

ส. คนเราทุกคนเกิดมาแล้วต้องมีกิจ มีหน้าที่ หน้าที่ของคฤหัสถ์ก็เป็นหน้าที่ในการดำรงชีวิตไปตามเพศของคฤหัสถ์นั้น ๆ พระภิกษุที่ท่านสละอาคารบ้านเรือนบวชในสำนักของพระผู้มีพระภาคก็ต้องมีกิจ ไม่ใช่ว่าบวชแล้วสบาย แต่ท่านมีกิจที่ต่างจากคฤหัสถ์ เพราะว่าคฤหัสถ์มีกิจในการดำรงชีวิตในทางโลก เป็นไปกับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะต่าง ๆ ตามสบายของคฤหัสถ์

สำหรับผู้เห็นว่า การขัดเกลากิเลสในเพศของบรรพชิตเหมาะสมกับท่านที่ได้สะสมมา มากกว่าที่จะอบรมเจริญปัญญาในเพศของคฤหัสถ์ ท่านก็ละอาคารบ้านเรือน ละวงศาคณาญาติ ละทรัพย์สมบัติทั้งหมด ละกิจของคฤหัสถ์ทั้งหมด เพื่อกระทำการกิจของบรรพชิต ซึ่งเป็นกิจเฉพาะของพระภิกษุทุกรูป

ในครั้งก่อนเมื่อพระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้และทรงแสดงธรรม เมื่อได้เสด็จจาริกไปทรงแสดงธรรม และมีผู้ที่ได้รับฟังพระธรรม เข้าใจแล้ว และรู้จักอภัยภัยของตนเองจริง ๆ ว่าใครที่จะเป็นบรรพชิต จึงได้ขออุปสมบท ไม่ใช่ว่าขอบวชก่อนและฟังพระธรรมทีหลัง แต่ในครั้งนั้นได้ฟังพระธรรมก่อน ได้เข้าใจพระธรรมแล้ว และรู้จักตนเองตามความเป็นจริงว่า เหมาะควรแก่เพศใด มีศรัทธาที่จะละอาคารบ้านเรือนอุปสมบทเป็นพระภิกษุหรือไม่

เมื่อท่านมีศรัทธาละอาคารบ้านเรือนแล้ว ท่านก็ทราบว่กิจของท่าน คือ คณฤชระและวิปัสสนาธุระ การศึกษาพระธรรมพระวินัย และการอบรมเจริญสติปัฏฐานเพื่อรู้แจ้งอริยสัจธรรม แต่แม้กระนั้นก็ต้องมีกิจส่วนรวมของสงฆ์ที่จะต้องกระทำร่วมกัน เพราะเหตุว่าพระภิกษุท่านไม่ได้อยู่แต่ลำพัง ต้องเป็นหมู่คณะ

คำว่า สงฆ์ หมายความว่าหมู่คณะ เพราะฉะนั้น ส่วนหนึ่งที่ชาวบ้านยังไม่ได้พิจารณาให้เข้าใจจริง ๆ คือ พระภิกษุบุคคลไม่ใช่สงฆ์ พระภิกษุบุคคลหมายความว่า

ภิกษุทุกรูปขณะที่ไม่ได้กระทำสังฆกรรม คือ ไม่ได้ทำกิจหนึ่งกิจใดของสงฆ์ตามพระวินัย ขณะนั้นท่านเป็นภิกษุบุคคล ท่านจะมีความประพฤติที่ทุจริต หรือมีศีลสมบูรณ์ มีอาจารย์ ความประพฤติที่สมควรจะเคารพ หรือความประพฤติของท่านจะเป็นอนาจารย์ ก็เป็นเรื่องของภิกษุบุคคล ไม่เกี่ยวกับสงฆ์ส่วนรวมทั้งหมดเลย

เพราะฉะนั้น คฤหัสถ์ถ้าเห็นพระภิกษุที่กระทำสิ่งที่ไม่เหมาะไม่ควรกับเพศบรรพชิต มีวิธีหนึ่งที่จะทำให้ท่านรู้สึกได้ว่า ท่านได้กระทำสิ่งที่ไม่เหมาะสมควรโดยไม่ใช้ไปลบหลู่เพศซึ่งสูงกว่าคฤหัสถ์ และไม่ใช้ไปว่ากล่าว ไปสั่งสอน ไปติเตียน เพราะว่าคฤหัสถ์ทำอย่างนั้นไม่ได้ ไม่ใช่ฐานะของคฤหัสถ์ แต่คฤหัสถ์มีสิทธิ์ที่จะไม่แสดงความเคารพ คือ ไม่ไหว และยังมีกรรมหนึ่งซึ่งเป็นการลงโทษตามพระวินัยชื่อว่าปฏิสารณียกรรม ซึ่งเกี่ยวกับคฤหัสถ์ เป็นกรรมอันสงฆ์พึงทำแก่ภิกษุอันจะพึงให้กลับไป หมายถึงการที่สงฆ์ลงโทษให้ภิกษุไปขอขมาคฤหัสถ์

กรรมนี้สงฆ์ทำแก่ภิกษุปากกล้า แต่ว่าคฤหัสถ์ผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เป็นทายกอุปัฏฐากสงฆ์ด้วยปัจจัย ๔ เป็นทางอันจะยังคนที่ไม่เลื่อมใสมิให้เลื่อมใส จะยังคนที่เลื่อมใสอยู่แล้วให้เป็นอย่างอื่นไปเสีย

พระภิกษุที่กระทำผิดต่อคฤหัสถ์ สงฆ์ก็ลงโทษให้ภิกษุไปขอขมาคฤหัสถ์ด้วย แสดงให้เห็นถึงความเกื้อกูลกันระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ ไม่ใช่ว่าไม่มีการเกี่ยวข้องกันเลย แต่ต้องเข้าใจให้ถูกต้องด้วยว่า ถ้าเป็นพระภิกษุบุคคล ทุกรูปที่ไม่ได้กระทำสังฆกรรม คือ กรรมหนึ่งกรรมใดซึ่งพระวินัยบัญญัติไว้ว่าเป็นกรรมของสงฆ์ที่ต้องกระทำร่วมกัน ตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป จึงเป็นสังฆกรรม

ถ้าขณะนั้น ขณะที่กำลังทำสังฆกรรมอยู่ แม้เป็นภิกษุทุจริต แต่ได้รับสมมติจากสงฆ์ส่วนรวมให้กระทำสังฆกรรม ทุกท่าน อุบาสก อุบาสิกา แม้ภิกษุนั้น ก็จะต้องแสดงความนอบน้อมต่อสงฆ์ส่วนรวม เพราะว่าขณะนั้นทำกิจของสงฆ์

แต่เมื่อกิจของสงฆ์เสร็จสิ้นลง ภิกษุทั้งหมดที่ร่วมกันทำสังฆกรรมก็เป็นภิกษุบุคคล ถ้าเป็นภิกษุทุจริต คฤหัสถ์ซึ่งรู้จักสามารถเตือนทางอ้อมโดยไม่แสดงความเคารพ ก็คงจะไม่เสียหายอะไร ไซ้ใหม่ คือ ไม่ได้ลบหลู่ ไม่ได้ติเตียน ไม่ได้

แสดงกิริยาอาการที่น่ารังเกียจ เพียงแต่ไม่แสดงความเคารพเท่านั้น ก็คงจะพอสำหรับการที่จะทำให้ภิกษุเหล่านั้นได้พิจารณาตนเองว่า ท่านประพฤติสิ่งที่สมควรหรือไม่สมควร

ผู้ฟัง มีตัวอย่างที่เคยศึกษามา อุบาสกท่านหนึ่งจะถวายสังฆทาน ไปนิมนต์พระจากสงฆ์ เจ้าอาวาสจัดพระภิกษุทุศีลรูปหนึ่งมาให้ อุบาสกก็ระลึกว่าเป็นตัวแทนสงฆ์ มาถึงท่านก็ล้างเท้า เช็ดเท้า บีบนวด ทาน้ำมัน และนิมนต์ปูลาดอาสนะอย่างดี ถวายสังฆทานด้วยความเคารพเลื่อมใส และตอนบ่ายภิกษุนั้นก็มาขอขมี้มจอบที่บ้านอุบาสกท่านนี้ อุบาสกก็เอาเท้าเหยียบให้ เพราะว่ามาในนามของภิกษุผู้ทุศีล จึงแสดงกิริยาอย่างนั้น นี่เป็นตัวอย่างที่ท่านยกมา

ถ. ถ้าไม่ยอมปลงอาบัติ ผมอยากทราบ คือ เรื่องนี้สำคัญมาก และไปตรงกับในบ้านในเมือง ที่สภาผู้แทนราษฎรก็คล้าย ๆ กัน เรื่องกฎเกณฑ์ของสงฆ์กับประชาธิปไตยเหมือนกันมาก

ส. ถ้าอย่างนั้นขอกล่าวถึงนิคหกรรม ซึ่งบางท่านอาจจะเคยได้ยิน คือการลงโทษตามพระวินัย เพราะว่าพระภิกษุที่อยู่รวมกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการลงโทษตามพระวินัย เพื่อให้ภิกษุอยู่ร่วมกันด้วยความผาสุก ถ้าบุคคลหนึ่งบุคคลใดทำผิด อย่างสหายธรรม ไม่ว่าจะเป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิต ท่านที่ศึกษาพระธรรมก็ควรมีความหวังดีต่อผู้ที่ศึกษาธรรมด้วยกัน ถ้ามีท่านผู้หนึ่งผู้ใดประพฤติไม่ถูก ไม่ควร และมีทางใดที่ท่านจะเกื้อกูลช่วยเหลือแนะนำ นั่นก็เป็นความหวังดี แม้ของคฤหัสถ์

เมื่อพระภิกษุท่านบวชแล้ว มีความเป็นอยู่ร่วมกันฉันพี่น้อง ท่านสละมารดาบิดาพี่ชายน้องชายมาหมดแล้ว เพราะฉะนั้น ท่านก็มีครอบครัวใหม่ คือ ครอบครัวของพระภิกษุซึ่งอยู่ร่วมกันฉันพี่น้องด้วย เมื่อมีภิกษุรูปหนึ่งรูปใดกระทำความผิด ก็ต้องมีการตักเตือน มีการว่ากล่าว มีการลงโทษ เพื่อให้ภิกษุรูปนั้นรู้สึกตัว และประพฤติในทางที่ถูก มิฉะนั้นแล้วจะเปล่าประโยชน์ในการบวช จะไม่ได้รับประโยชน์อะไรเลยจากการบวช และเป็นผู้ที่ว่ายาก

สำหรับความหมายของคำว่า อธิกรณ์ คือ เรื่องที่เกิดขึ้นแล้ว จะต้องจัดต้องทำ เป็นเรื่องที่สงฆ์ต้องดำเนินการ มี ๔ อย่าง คือ วิวาทาธิกรณ์ ๑ อนุวาทาธิกรณ์ ๑ อาปัตตาธิกรณ์ ๑ และกิจจาธิกรณ์ ๑ นี่เป็นเรื่องของสังฆกรรม

วิวาทาธิกรณ์ การเถียงกันเรื่องเกี่ยวกับพระธรรมวินัย นี่ก็เป็นไปได้ ต่างคนต่างความคิดเห็น ไม่ว่าจะในเรื่องของพระธรรมหรือในเรื่องของพระวินัย เพราะฉะนั้น ถ้ามีเรื่องเกิดขึ้นแล้ว วิวาทาธิกรณ์ สงฆ์ต้องดำเนินการ

อนุวาทาธิกรณ์ การโจทหรือกล่าวหากันด้วยอาบัติ

อาปัตตาธิกรณ์ การต้องอาบัติ การปรับอาบัติ และการแก้ไขตนให้พ้นจากอาบัติ

กิจจาธิกรณ์ คือ กิจธุระต่าง ๆ ที่สงฆ์ต้องทำ เช่น ให้อุปสมบท หรือให้ผ้ากฐิน ในภาษาไทย อธิกรณ์ มีความหมายเลือนลางลงและแคบเข้า กลายเป็น คดีความและโทษเป็นต้น

นิคหกรรม คือ การลงโทษตามพระวินัย ซึ่งการลงโทษผู้ทำผิด มี ๖ อย่าง คือ ตัชฌนียกรรม นิยสกรรม ปัพพาชนียกรรม ปฏิสارณียกรรม อุกเขปนียกรรม และ ตัสสปาปิยสิการกรรม

ประการที่ ๑ ตัชฌนียกรรม คือ กรรมอันสงฆ์พึงทำแก่ภิกษุอันจะพึงตัดเตือน เหมือนกับคาดโทษหรือขู่ ซึ่งสงฆ์ทำการตำหนิโทษภิกษุผู้ก่อการทะเลาะวิวาท ก่ออธิกรณ์ขึ้นในสงฆ์ เป็นผู้มัวอาบติมาก และคลุกคลีกับคฤหัสถ์ในทางที่ไม่สมควร

เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ไซ้ไหม ทุกท่านที่บวชยังไม่ไซ้พระอริยะเจ้า เพราะฉะนั้น ก็ยังมีกิเลสที่เป็นเหตุให้กระทำการที่ไม่สมควรต่าง ๆ

อาบติมีมากเกินไป ถ้าไม่ศึกษาให้ละเอียดและไม่มีศรัทธาที่จะประพฤติ ปฏิบัติตามให้ถูกต้อง ย่อมต้องอาบตินั้น อาบตินี้ และบางท่านก็ต้องอาบติบ่อย ๆ ที่เดียว

ฉะนั้น ภิกษุรูปใดเป็นผู้ก่อการทะเลาะวิวาท ก่ออธิกรณ์ขึ้นในสงฆ์ เป็นผู้มัวอาบติมาก และคลุกคลีกับคฤหัสถ์ในทางที่ไม่สมควร สงฆ์ลงโทษโดยตัชฌนียกรรม

แนวทางเจริญวิปัสสนา เล่ม ๑๔๕ ตอนที่ ๑๔๔๑ - ๑๔๕๐

ประการที่ ๒ นิยสกรรม คือ กรรมอันส่งผลพึงทำให้ภิกษุนั้นเป็นผู้ไร้ยศ ได้แก่
อดยศ เป็นชื่อนิคหกรรมที่ส่งผลทำแก่ผู้มีอาบัติมาก หรือคลุกคลีกับคฤหัสถ์
หรือคลุกคลีอันไม่สมควร โดยปรับให้ถือนิสัยใหม่อีก

ท่านผู้ฟังคงคิดว่า เป็นพระภิกษุสงฆ์จะมียศอะไร ท่านอาจจะเป็นอาจารย์สอน มีลูกศิษย์ หรือเป็นเจ้าของอาวาส เป็นหัวหน้าของพระในสำนักต่าง ๆ ก็ได้ เพราะฉะนั้น สำหรับนิยสกรรม กรรมอันสงฆ์ทำให้เป็นผู้ไฉยศ ได้แก่ การทอดยศ โดยปรับให้ถือนิสัยใหม่คือ

คนที่จะเป็นเจ้าสำนักหรือเจ้าอาวาส ต้องเป็นผู้ที่รู้ธรรมวินัยพอที่จะปกครอง
สงฆ์ได้ เพราะฉะนั้น ถ้าผู้นั้นเป็นผู้ที่มีอาบัติมาก ก็ไม่สมควร ท่านต้องกลับมา
ตั้งต้นถือนิสัยใหม่ ไม่สามารถเป็นผู้ที่เป็นอิสระได้ ต้องมีผู้ที่อบรมว่ากล่าวตักเตือน
สั่งสอนต่อไปอีก

ประการที่ ๓ คือ บัณฑิตนิยมกรรม กรรมอันส่งผลพึงกระทำแก่ภิกษุอันพึงจะ
ได้เสีย การขับออกจากหมู่ การไล่ออกจากวัด กรรมนี้ส่งผลทำแก่ภิกษุผู้ประทุษร้าย
สกุล และประพฤติเลวทรามเป็นชาวเข่งแซ่ หรือแก่ภิกษุผู้เล่นคะนอง ๑ อนาคต ๑
ลบล้างพระบัญญัติ ๑ มิจฉาชีพ ๑

ประการที่ ๔ คือ ปฏิสารณียกรรม กรรมอันสงฆ์พึงกระทำแก่ภิกษุอันจะพึงให้กลับไป หมายถึงสงฆ์ลงโทษให้ภิกษุไปขอมาคฤหัสถ์ กรรมนี้สงฆ์ทำแก่ภิกษุปากกล้าว่าคฤหัสถ์ผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เป็นทายกอุปฐากสงฆ์

ด้วยปัจจัย ๔ เป็นทางจะยังคนที่ยังไม่เลื่อมใสไม่ให้เลื่อมใส และจะยังคนผู้เลื่อมใสอยู่แล้วให้เป็นอย่างอื่นไปเสีย

ประการที่ ๕ คือ อุกเขปนียกรรม กรรมอันสงฆ์พึงทำแก่ภิกษุอันจะพึงยกเสีย หมายถึงวิธีการลงโทษที่สงฆ์กระทำแก่ภิกษุผู้ต้องอาบัติแล้ว ไม่ยอมรับว่าเป็นอาบัติ หรือไม่ยอมทำคืนอาบัติ หรือมีความเห็นชั่วร้าย คือ มีทิฏฐิบาป ไม่ยอมสละ ซึ่งเป็นทางเสียสัลลสามัญญตา หรือทิฏฐิสามัญญตา โดยยกเธอเสียจากการอยู่ร่วมกับสงฆ์ คือ ไม่ให้ฉันร่วม ไม่ให้อยู่ร่วม ไม่ให้มีสิทธิเสมอกับภิกษุทั้งหลาย

เท่ากับถูกตัดสิทธิ์แห่งภิกษุชั่วคราว ยังไม่ถึงปาราชิก ยังมีการที่จะปลงอาบัติ หรือมีการกระทำที่จะให้รู้สึกตัว และมีความประพฤติดีตามควรแก่เพศภิกษุต่อไปได้

ประการที่ ๖ ตัสมปาปิยสิกการม คือ กรรมอันสงฆ์พึงทำเพราะความที่ภิกษุนั้นเป็นผู้เลวทราม กรรมนี้สงฆ์ทำแก่ภิกษุผู้เป็นจำเลยในอนุวาทาธิกรณ์ ให้การกลับไปกลับมา เดียวปฏิเสธ เดียวสารภาพ พุดถลากไถล พุดกลบเกลื่อนข้อที่ถูกซัก พุดมุสาซึ่งหน้า สงฆ์ทำกรรมนี้แก่ภิกษุนั้นเป็นการลงโทษตามความผิด แม้ว่าภิกษุนั้นจะไม่รับ หรือเพื่อเพิ่มโทษจากอาบัติที่ต้อง

ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของพระภิกษุ จะเห็นได้ว่า ถ้าพระภิกษุท่านกระทำผิด ต้องอาบัติแล้ว ท่านต้องกระทำคืน มิฉะนั้นท่านก็เป็นผู้ที่ไม่บริสุทธิ์ ไม่ควรแก่การได้รับความเคารพเลื่อมใสจากคฤหัสถ์

- ถ. นิสกรรมให้ถอดยศ ถ้าภิกษุบวชใหม่ยังไม่มียศ จะถอดอะไร
- สุ. ยศ อย่างน้อยที่สุดก็มีผู้เคารพนับถือโดยประการหนึ่งประการใด
- ถ. ผู้ที่นับถือ เขาก็นับถือ ไปถอดยศท่านได้อย่างไร
- สุ. ถ้ารู้ว่าเป็นผู้ที่ไม่ควรแก่การนับถือ

สมพร คำว่า ยศ มีความหมายหลายอย่าง ภิกษุเป็นผู้ใหญ่ ทำนิสกรรมถอดยศ ก็หมายความว่าให้เป็นเด็กใหม่ คือ เป็นผู้บวชใหม่ ต้องถือนิสัยจากภิกษุ ๕ ปีจึงจะเป็นผู้ใหญ่ปานกลาง เรียกว่า มัชฌิมะ ถ้าเป็นผู้ใหญ่สมบูรณ์ก็เป็นเถระ ตั้งแต่ ๑๐ พรรษาขึ้นไป ถ้า ๑๐ พรรษาแล้ว ทำความไม่ดี ก็ถอดยศ ให้ถือนิสัยใหม่

นี่ข้อหนึ่ง คือ ยศลดลงมา อีกอย่างหนึ่ง ยศ เช่น เป็นอาจารย์มีลูกศิษย์มากมาย ไม่ให้เป็นอาจารย์ก็เท่ากับถอดยศ ยศ คือ บริวาร ไม่มีแล้ว หหมดแล้ว นี่คือ ความหมายของยศ

ส. เพราะอย่างไร ๆ ก็คงมีบริวารบ้าง แม้ไม่มียศอื่น

ถ. ข้อนี้คงเอาไว้ลงโทษภิกษุที่พ้นจากการถือณิสัย คือ พรรษา ๕ ไปแล้ว เป็นเจ้าสำนัก เป็นครูอาจารย์ ประพฤติตนกริตนกรอยก็ถูกถอดยศ สำหรับผู้บวชใหม่ ๆ คงต้องถือณิสัยอยู่กับอุปัชฌาย์ ข้อนี้คงไม่ลงโทษภิกษุที่ยังถือณิสัยอยู่

ขอเรียนถามว่า อย่างที่อาจารย์กล่าว อาบัติมากมายจริง ๆ เคยบวชมาแล้ว ย่อมรู้ ยังเป็นปุณฺณกัลลวอาบัติไปบ้าง ปาจิตตีย์ ถุลลัจจัย ทุกกฏ ทุพภาสิต ถ้าเจริญสติปัฏฐานมีโอกาสบรรลุนิพพาน

ส. คฤหัสถ์ไม่เกี่ยว

ถ. สมมติว่าเป็นพระ ปาราชิก สังฆาทิเสส เป็นเครื่องกั้นแน่นนอน แต่ ปาจิตตีย์ ถุลลัจจัย ทุกกฏ ทุพภาสิต ถ้ายังเป็นอาบัติเหล่านี้อยู่ จะมีโอกาสบรรลุ มรรคผลไหม

ส. สัจจบารมี สัจจะสำคัญที่สุด เป็นผู้ที่จริงใจในการเป็นพระภิกษุ ถ้าจะเจริญสติปัฏฐานในเพศของบรรพชิต ต้องเป็นผู้ที่จริงใจต่อการที่จะประพฤติตามพระวินัยบัญญัติ ถ้าต้องอาบัติ กระทำคืนทันที เพราะท่านแสดงอาบัติได้ ปลงอาบัติได้ ไซ้ไหม อาจารย์จะกรุณาให้ความเข้าใจในเรื่องนี้เพิ่มเติมได้ไหม

สมพร สำหรับภิกษุผู้ปฏิบัติกัมมัฏฐาน เป็นผู้ที่มีสติรอบคอบ แม้ท่านต้องอาบัติเล็กน้อย ท่านก็รู้ว่าท่านต้องอาบัติ ก็แสดงอาบัติกลับคืนได้ ภิกษุที่มีความกังวลเกี่ยวกับอาบัติมากมาย อาบัติรอบข้าง มีมาในสมัยพุทธกาลแล้ว บอกว่า กระดิกตัวไม่ได้เลย ทางซ้าย ทางขวา ทางหน้า ทางหลัง อาบัติทั้งนั้น จะขอลาสิกขา พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่าผู้นี้มีอุปนิสัยที่จะได้มรรคผลก็ตรัสห้ามไว้ ถ้ามองว่า เพราะเหตุใด เธอจึงจะลาสิกขา ภิกษุก็ตอบว่า มีแต่อาบัติทั้งนั้น อาจารย์ก็ว่ามีอาบัติ อุปัชฌาย์ก็ว่ามีอาบัติ ปฏิบัติไม่ไหว อาบัติมากมาย พระองค์ก็ตรัสว่า ให้เจริญอย่างเดียว

รักษาอย่างเดียว คือ รักษาจิตอย่างเดียว ไม่ต้องรักษาอื่นทั้งหมด เพราะอาบัติทั้งหมดที่จะเป็นไปได้เพราะมีจิตที่ประกอบด้วยเจตนาที่จะกระทำ เรียกว่า สจิตตกะ เช่น อาบัติปาราชิก สังฆาทิเสสเหล่านี้เป็นต้น เพราะจิตมีเจตนาจะล่วง

เพราะฉะนั้น การเจริญสติปัฏฐาน คือ รักษาจิต ผู้ที่รักษาจิตย่อมรู้ว่า ตนมีจิตเป็นเช่นใด เป็นกุศล หรือเป็นอกุศล การเจริญสติปัฏฐานสามารถรู้ได้ว่า จิตของตนในเวลานี้เป็นเช่นไร

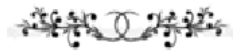

๑๔๔๔

ที่ห้องประชุมตึกสภาการศึกษามหาวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๓๓

ถ. ภิกษุผู้มีอาบัติติดตัวประเภทลูกาบาติ อาบัติเบา ๆ ยังไม่ได้ชำระ ให้หมดสิ้น มรณภาพไป อาบัติเหล่านี้จะเป็นเครื่องกั้นต่อสุคติภูมิใหม่

สมพร อาบัติของภิกษุเป็นเครื่องกั้นอย่างแน่นอน อย่างเช่น ภิกษุรูปหนึ่งในสมัยพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า ปฏิบัติสมณธรรมอยู่ตั้ง ๒๐,๐๐๐ ปี ท่านนั่งเรือไปในมหาสมุทร เผลอญับตะไคร่น้ำติดมือไป ต้องอาบัติเล็กน้อย ท่านคิดว่าไม่เป็นไร อาบัติเล็กน้อย แต่เมื่อใกล้มรณะ อาบัตินั้นก็มาปรากฏเหมือนใบตะไคร่น้ำพันคอ ท่านก็นึกขึ้นได้ว่า ท่านต้องอาบัติ จะแสดงอาบัติก็ไม่มีภิกษุให้แสดงแล้ว และท่านก็มรณะ ไปเกิดเป็นพญานาคอยู่ในภพของอเหตุกะ เพราะฉะนั้น แสดงว่าอาบัติเป็นเครื่องกั้นสำหรับภิกษุแน่นอน ถ้าจะให้บริสุทธิ์ต้องแสดงอาบัตีก่อนจึงบริสุทธิ์

สุ. ขอเชิญท่านผู้ฟังที่มีความคิดเห็นในเรื่องพระวินัย

ผู้ฟัง เรื่องเกี่ยวกับเงินทอง เป็นเรื่องที่ปฏิบัติได้ยากจริง ๆ เพราะสมัยนี้แม้ฆราวาสจะปฏิบัติถูก คือ ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยไม่ถวายเป็นเงินทอง แต่พระสมัยนี้ท่านก็เห็นว่า การรับเงินรับทองเป็นของธรรมดาไปแล้ว

สุ. ตั้งแต่ปรินิพพานได้ ๑๐๐ ปี ไซ้ใหม่ ที่เป็นมูลเหตุให้กระทำสังคายนาครั้งที่ ๒ ตั้งแต่ครั้งนั้นหรือเปล่า

ผู้ฟัง ผมจำไม่ได้ เมื่อเป็นอย่างนี้พระพุทธศาสนาจะบริสุทธิ์ผุดผ่องได้อย่างไร ยังมองไม่เห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามชนบท การถวายเงินถวายทองถือเป็นเรื่องธรรมดาที่สุด ไม่มีตะขิดตะขวงใจใด ๆ ทั้งสิ้น ผมเห็นแล้วไม่รู้จะทำอย่างไร หมดปัญญาที่จะแก้ไข สงสัยเป็นเรื่องที่แก้ไขไม่ได้เสียแล้วในสมัยนี้ พระท่านก็อ้างความจำเป็น ท่านต้องเดินทาง ต้องเสียค่ารถ จะเอาเด็กไปด้วยคนหนึ่งเพื่อจะได้เสียค่ารถ

ให้ ก็เพิ่มภาระขึ้น เป็นเรื่องลำบากจริง ๆ ผมเคยคิดว่า หลังเกษียณอายุราชการแล้ว จะบวชอีก แต่เมื่อคำนึงถึงเรื่องนี้ก็ไม่เอาแล้ว

ถ. พุดเรื่องพวกนี้แล้ว รู้สึกร้อนตัว ไม่ทราบว่าจะตกนรกไหมก็ไม่รู้ คือ มีพระภิกษุรูปหนึ่งมาหาผมที่บ้าน บอกว่าเป็นลูกศิษย์ท่านนั้นท่านนี้ที่ผมเคยทำบุญถวายปัจจัยในการสร้างอะไรต่ออะไร และท่านก็บอกว่ากำลังจะออกไปทำกิจกรรมพัฒนาชาวบ้าน ขอให้ผมถวายเงินให้ท่านเพื่อกิจกรรมอันนั้น ผมก็เรียนท่านว่า ท่านก็เป็นพระภิกษุ รู้ดีทั้งหมด การทำทานก่อนอื่นต้องมีศรัทธา ตอนนี้ศรัทธาผมไม่เกิด ... ผมไม่มีจิตศรัทธา ผมทำไม่ได้ ท่านก็บอกว่า ถ้าอย่างนั้นช่วยค่าน้ำมนตรที่มหาได้ไหม ผมบอกว่า ไม่ได้ ชัดกับศรัทธาผม ผมสนับสนุนไม่ได้ ท่านมาอีกรอบ ผมก็พูดอย่างนี้ ผมก็มาคิดว่า จะตกนรกไหม ผมร้อนใจ กราบเรียนท่านอาจารย์ บอกผมสักหน่อยก็ดี

สมพร เราทำเพื่ออนุเคราะห์ช่วยเหลือพระพุทธศาสนา เพื่ออนุเคราะห์พระวินัยให้พระวินัยนั้นบริสุทธิ์ เราไม่จำเป็นต้องไปส่งเสริมผู้ที่ประพฤติปฏิบัติไม่ดี หน้าที่ของสงฆ์มีเพียง ๒ อย่างเท่านั้นตามที่กล่าวแล้ว นอกจากนั้นไม่ใช่หน้าที่ของสงฆ์ ถ้าจะทำกิจอย่างอื่นต้องเป็นฆราวาส

เราช่วยเหลือพระศาสนา ดูแลพระศาสนา ช่วยของท่านปฏิบัติถูกต้องเป็นเจตนาที่ดีอันหนึ่ง เราอย่ากังวล เพราะเราทำสิ่งที่ถูก ถ้ากังวล อกุศลจิตเกิดตอนที่จิตกังวล

สุ. คงจะเป็นประโยชน์สำหรับท่านผู้ฟังที่จะพิจารณาเหตุการณ์ตามยุคตามสมัย และการเข้าใจในพระวินัยบัญญัติ เพื่อท่านเองจะได้พิจารณาว่า จะเอื้อเพื่อต่อพระวินัยเพิ่มขึ้นโดยสถานใด ไม่ใช่ว่าปล่อยไป เพราะคนที่ปล่อยไม่เอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัยนั้นมีมากมายเหลือเกิน ไม่ใช่ผู้รู้ เพราะฉะนั้น ถ้าเป็นผู้ที่ศึกษา เข้าใจในพระธรรม ก็ควรจะมีความรู้ทางพระวินัยพอสมควรที่จะประพฤติเป็นการเอื้อเพื่อต่อพระวินัยโดยถูกต้อง

การกล่าวถึงพระวินัยเป็นการแสดงให้เห็นถึงสัจจะ ความจริงใจของผู้ที่ตั้งใจจะอบรมเจริญปัญญาในเพศบรรพชิตที่ต้องขัดเกลากิเลสจริง ๆ เพราะว่าผู้ที่สละอาการ

บ้านเรือน ละเพศคฤหัสถ์ผู้บรรพชิต จะต้องเป็นผู้ที่มีสัจจะ ความจริงใจ ต่อการที่จะขัดเกลากิเลสยิ่งกว่าเพศของคฤหัสถ์

เพราะฉะนั้น พระวินัยทั้งหมด ถ้าศึกษาแล้วจะเห็นความจริง เป็นสัจจธรรม ทั้งเรื่องของกุศลและอกุศล เพราะในเรื่องของกุศลก็จะเป็นเรื่องของhiriโตนัตตปปะ ความละอายต่อสภาพของอกุศลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ถ้าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นอกุศลที่ทำให้พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติพระวินัย ก็จะได้เห็นความจริงของอกุศล ซึ่งก็ต้องเป็นอกุศล ไม่ว่าจะเป็นเพศคฤหัสถ์หรือเพศบรรพชิต

พระวินัยทั้งหมดเป็นเรื่องสัจจะ ความจริง ของกุศลและอกุศลโดยละเอียด ซึ่งจะเป็นเครื่องส่องหรือวัดกุศลและอกุศลระดับต่าง ๆ เช่น ในเรื่องของการกล่าวเท็จ ซึ่งตรงกันข้ามกับสัจจะ สัจจะเป็นความจริงโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นปรมาตมธรรม สัจจะก็คือลักษณะที่แท้จริงของปรมาตมที่เป็นอย่างนั้น หรือสมมติสัจจะก็เป็นความจริง ที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติคำเพื่อให้เข้าใจลักษณะของปรมาตมธรรมนั้น ๆ

แต่คำเท็จ ไม่ใช่สัจจะ เป็นคำไม่จริง เป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับสัจจะ ซึ่งพระวินัยบัญญัติใน **จตุตถปาราชิกกัณฑ์ บทภาชนียะ สุทธิกถา** ข้อ ๒๔๑ มีข้อความแสดงความละเอียดของการกล่าวเท็จ

บทภาชนียะ คือ ข้อความที่ท่านจำแนกไว้ ซึ่งใน **จตุตถปาราชิกกัณฑ์** มีข้อความที่แสดงความละเอียดของการกล่าวเท็จว่า

กล่าวเท็จด้วยอาการ ๗ อย่าง

ถ้าไม่ศึกษาในพระวินัย จะไม่ได้รับประโยชน์จากการเป็นผู้ที่ละเอียดขึ้น ซึ่งจะมีสติสัมปชัญญะเพิ่มขึ้นที่จะรู้สึกตนว่า ควรจะเกิดhiriโตนัตตปปะอย่างไรบ้าง

การกล่าวเท็จด้วยอาการ ๗ อย่าง คือ

๑. เบื้องต้นรู้ว่าจะกล่าวเท็จ

นี่เป็นของแน่ว ไซ้ไหม ต้องรู้ก่อนว่าจะกล่าว ถ้าไม่รู้ ไม่กล่าวแน่ ๆ

๒. กำลังกล่าวก็รู้ว่ากล่าวเท็จ

ในขณะที่กำลังกล่าวนั่นเอง ก็รู้ว่าเรื่องที่กล่าวไม่จริง หิริโอตตัปปะไม่มีเลย ในขณะนั้นเป็นอกุศลจิต

๓. ครั้นกล่าวแล้วก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว

๔. อำพรางความเห็น

๕. อำพรางความถูกใจ

๖. อำพรางความชอบใจ

๗. อำพรางความจริง

นี่คืออกุศลจิตที่เกิดสืบต่อ ๆ จากการกล่าวเท็จ โดยเริ่มจาก เบื้องต้นรู้ว่า จะกล่าวเท็จ กำลังกล่าวก็รู้ว่ากล่าวเท็จ ครั้นกล่าวแล้วก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว อำพรางความเห็น อำพรางความถูกใจ อำพรางความชอบใจ และ อำพรางความจริง

มีใครพิจารณาได้ละเอียด ๆ อย่างนี้บ้าง ก็คงจะพิจารณาเพียงแค่ ๓ อย่าง คือ เบื้องต้นรู้ว่าจะกล่าวเท็จ กำลังกล่าวก็รู้ว่ากล่าวเท็จ ครั้นกล่าวแล้วก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว แต่ข้อที่ ๔ อำพรางความเห็น ไม่บอกว่าการเท็จแล้ว กล่าวเท็จแล้วก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว แต่ต่อไป คือ อำพรางความเห็น ไม่บอกว่าการเท็จแล้ว

ข้อที่ ๕ อำพรางความถูกใจ ถูกใจที่ได้กล่าวเท็จไปแล้ว ไม่ได้เสียใจ ไม่ได้เกิด หิริโอตตัปปะ แต่ อำพรางความถูกใจ ที่ได้กล่าวเท็จไปแล้ว

ข้อที่ ๖ อำพรางความชอบใจ ในผลที่เกิดจากการกล่าวเท็จนั้น เพราะว่า การกล่าวเท็จต้องมีผล ที่จะให้ผู้อื่นได้เข้าใจสิ่งที่ไม่จริงอย่างนั้น เพราะฉะนั้น ก็เกิด ความชอบใจที่ผลนั้นเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ประการที่ ๖ คือ อำพรางความชอบใจ ในผลที่เกิดจากการกล่าวเท็จนั้น

ข้อที่ ๗ อำพรางความจริง ไม่ให้ใครรู้ว่าความจริงเป็นอย่างไร

นี่คืออกุศลจิต ซึ่งในพระวินัยมีเรื่องทีละเอียดมาก ถ้าผู้ใดศึกษาจริง ๆ จะรู้ว่า พระวินัยมีคุณที่จะทำให้แม้ผู้ที่ไม่ใช่บรรพชิต ก็จะเป็นผู้ที่เกิดสติสัมปชัญญะที่จะรู้ทันที ที่กิเลสเกิดขึ้นกับตนว่า กิเลสมากน้อยแค่ไหน

สำหรับผู้ศึกษาพระธรรม ส่วนใหญ่คงจะละอกุศลขั้นที่เป็นทุจริตกรรม และในเรื่องของศีล ๕ ก็คงจะค่อย ๆ สมบูรณ์ขึ้น เพราะบางท่านก็กล่าวว่า ถ้าเป็นคำเท็จที่ไม่เป็นโทษกับใคร ก็ยังอดไม่ได้ เช่น ถ้ามีคนถามว่า เปื้อนหรือยัง ก็อาจจะตอบว่า ยัง ทำให้คนอื่นสบายใจ หรือบางคนอาจจะถามว่า เปื้อนหรือยัง ก็บอกว่า ยังไม่เปื้อน ซึ่งบางคนอาจจะคิดว่าไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน แต่ลืมว่า สัจจะ ความจริง เป็นสิ่งที่ทุกคนแสวงหา เพราะฉะนั้น ต้องจริงในทุกเรื่อง แม้แต่เรื่องเล็กน้อย ที่คิดว่าไม่ได้ให้โทษกับใคร ควรเริ่มฝึกหัดที่จะเป็นคนกล่าวความจริง เพราะว่า เป็นผู้แสวงความจริง ก็ต้องเป็นผู้ที่จริงใจ แม้แต่การศึกษารธรรมก็เพื่อเข้าใจและละอกุศล ไม่ใช่เพื่อเหตุอื่นเลย ถ้าเป็นอย่างนี้ได้ก็จะทำให้เป็นผู้ที่เกิดสติสัมปชัญญะเพิ่มขึ้น

สำหรับการกล่าวผิดความจริงแม้เพียงเล็กน้อย ในพระวินัยก็เป็นอาบัติตั้งแต่ทุพภาสิต ทุกกฎ ปาฏิเทสนียะ ปาจิตตีย์ ฤทธัจจย โสฆาทิสเส จนถึงปาราชิก

เรื่องของการกล่าวคำไม่จริง บางท่านอาจจะคิดว่าเล็กน้อย แต่ต้องแล้วแต่โทษ และต้องแล้วแต่เจตนาที่กระทำความผิดนั้น ๆ เพราะถ้าไม่มีเจตนา หรือไม่ใช่เป็นการเบียดเบียนหวังร้ายต่อผู้อื่น โทษก็เล็กน้อยเป็นแค่ทุพภาสิต คือ คำที่ไม่ควรกล่าว หรือบางกรณีก็เป็นทุกกฎ บางกรณีเป็นปาฏิเทสนียะ บางกรณีเป็นปาจิตตีย์ บางกรณีเป็นฤทธัจจย บางกรณีเป็นโสฆาทิสเส บางกรณีถึงปาราชิก เพราะฉะนั้น ต้องระวัง สำหรับคฤหัสถ์เป็นเรื่องที่ทุกคนรับผิดชอบตัวเอง แต่สำหรับบรรพชิตซึ่งเป็นผู้ที่แสดงความจริงใจที่จะขัดเกลากิเลสในเพศบรรพชิต ก็ต้องเป็นผู้ที่จริงใจต่อการขัดเกลากิเลสด้วย

ขอยกตัวอย่างเรื่องของการกล่าวเท็จตามพระวินัยปิฎก คือ ผู้ที่ไม่บรรลุนิพพานสมบัติ มรรคผล ที่ใช้คำว่า อุตริมนุสสรธรรม คือ ธรรมที่สูงหรือเหนือกว่ามนุษย์ ธรรมดา และผู้นั้นเมื่อไม่บรรลุก็กล่าวว่า ข้าพเจ้าบรรลุ คือ พุทธชัดเจนว่าตนเองบรรลุเป็นปาราชิก เพราะว่ากล่าวโดยไม่ได้อ้อมค้อมและกล่าวตรง ไม่มีการที่จะปฏิเสธได้

เพราะกล่าวว่า ข้าพเจ้าบรรลु ถ้ากล่าวอย่างนั้นด้วยเจตนาที่จะอวดทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่ได้บรรลุ เป็นอาบัติปาราชิก คือ ขาดจากความเป็นภิกษุ

ข้อ ๒๘๕

ถ้ากล่าวอวดกับภิกษุโดยอ้อมเช่นว่า ลูกศิษย์ของพระอุปัชฌาย์ของพวกเรา ล้วนเป็นพระอรหันต์

คือ ไม่กล่าวตรง ๆ ว่า ข้าพเจ้าบรรลุ แต่กล่าวอ้อมให้คิดเองให้เข้าใจเองว่า ลูกศิษย์ของอุปัชฌาย์ของพวกเราล้วนเป็นพระอรหันต์ ต้องอาบัติถุลลัจจัย

หรือแม้จะกล่าวกับอุบาสก อุบาสิกา คฤหัสถ์ว่า ภิกษุผู้อยู่ในวิหารของท่าน หรือภิกษุที่ท่านบำรุงอุปฐากเป็นพระอรหันต์ ไม่ได้กล่าวตรง ๆ ว่า ใครเป็น หรือ ข้าพเจ้าเป็น แต่กล่าวอย่างนี้ เป็นอาบัติถุลลัจจัย

ขณะใดมีเจตนาที่จะอวด ไม่ใช่ความจริง ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่ความจริงก็จะอวด แสดงให้เห็นว่า ต้องเป็นอกุศลที่มีกำลัง เพราะฉะนั้น แล้วแต่ว่าจะถึงระดับขั้นใด จะถึงขั้นปาราชิก หรือขั้นสังฆาติเสส หรือขั้นถุลลัจจัย แต่ถ้าไม่มีใครได้ยิน คือ พูดในที่ลับที่ไม่มีใครเลย ต้องอาบัติทุกกฏ แสดงให้เห็นถึงความห่างกันมากระหว่างระดับของอาบัติขั้นปาราชิกซึ่งเป็นอาบัติหนักที่สุด กับระดับของทุกกฏซึ่งเป็นระดับเบาเป็นลหุกาบัติ

ข้อ ๒๙๐

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ ภิกษุทั้งหลายได้พากันถามภิกษุนั้นว่า อุตริมนุสสรรมของท่านมีหรือ ภิกษุนั้นตอบว่า ผู้มีความเพียรอันปรารภแล้ว พึงยังธรรมให้สำเร็จได้ แล้วมีความรังเกียจว่า เฉพาะท่านที่เป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคเท่านั้น จึงควรพูดอย่างนั้น ส่วนเราสิ หาได้เป็นสาวกของพระองค์ไม่ เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแก่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

ดูกร ภิกษุเธอคิดอย่างไร

ภิกษุนั้นกราบทูลว่า

ข้าพพุทธเจ้ามิได้มีความประสงค์จะพูดवाद พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุ ภิกษุผู้ไม่มีความประสงค์จะพูดवाद ไม่ต้องอาบัติ

นี่เป็นเรื่องของการที่จะวินิจฉัยเพียงคำพูดภายนอกไม่ได้ ต้องรู้ถึงจิตใจของบุคคลนั้นว่า พูดโดยต้องการอะไร ถ้าต้องการवादเป็นอาบัติแน่ ถ้าไม่ต้องการवाद แต่ใช้คำว่า ผู้มีความเพียรอันปรารถนาแล้ว พึงยังธรรมให้สำเร็จได้

ก็เป็นเรื่องที่ลำบากใจสำหรับพระภิกษุหรือผู้ที่อบรมเจริญปัญญา เพราะว่าปัญญาของแต่ละท่านจะเกิดเมื่อไร แม้ท่านนั่นเองก็ไม่สามารถรู้ได้ หรือแม้บุคคลอื่นก็ไม่สามารถรู้ได้ เพราะฉะนั้น จะมีประโยชน์อะไรที่จะถามใครว่า รู้ธรรมขั้นไหนแล้ว วิปัสสนาญาณขั้นไหนแล้ว สำเร็จเป็นพระอรหันต์ขั้นไหนแล้ว ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ถูกถามไม่มีประโยชน์อะไรเลยที่จะตอบ เพราะถ้าท่านตอบว่า วันนี้ไม่เป็น วันหน้าหรือขณะต่อไปท่านเป็น จะมีประโยชน์อะไรกับคำที่ท่านได้กล่าวแล้ว

เพราะฉะนั้น ที่ภิกษุรูปนั้นท่านกล่าวว่า ผู้มีความเพียรอันปรารถนาแล้ว พึงยังธรรมให้สำเร็จได้ เป็นคำตอบที่ถูกต้องสำหรับผู้ที่อยากจะรู้ ไซ้ไหม

ถ้ามีความเพียร ย่อมสำเร็จได้ เป็นพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคเองก็ตรัสแสดงบ่อย ๆ เพราะฉะนั้น ถ้าท่านกล่าวอย่างนี้ โดยที่ท่านไม่มีความประสงค์จะพูดवाद พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ไม่ต้องอาบัติ

ข้อ ๒๙๑

พราหมณ์ผู้หนึ่งนิมนต์พระภิกษุด้วยความเลื่อมใสว่า นิมนต์พระอรหันต์ทั้งหลายจงมาเกิดเจ้าข้า และบางท่านก็บอกว่า นิมนต์ท่านจงนั่งเกิดเจ้าข้า นิมนต์ท่านจงบริโภคน้ำเกิดเจ้าข้า นิมนต์ท่านฉันให้อิ่มเกิดเจ้าข้า และเมื่อเสร็จการถวายภัตตาหารแล้วก็กล่าวว่า นิมนต์พระอรหันต์ทั้งหลายจงกลับไปเกิดเจ้าข้า

ภิกษุเหล่านั้นมีความรังเกียจว่า พวกเราหาได้เป็นพระอรหันต์ไม่ ก็พราหมณ์นี้มาร้องเรียกเราด้วยวาตะว่า อรหันต์ พวกเราจะพึงปฏิบัติอย่างไรหนอ แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ไม่เป็นอาบัติ เพราะเขากล่าวด้วยความเลื่อมใส

คือ ท่านไม่ใช่เป็นผู้ที่ไปบอกเขาว่า ท่านเป็น แต่จะห้ามผู้ที่เลื่อมใสไม่ให้กล่าววาจาอย่างนั้นก็ห้ามไม่ได้ และไม่ใช่ที่ท่านจะต้องไปเดือดร้อนกับคำที่คนอื่นกล่าว เพราะฉะนั้น สำหรับพระภิกษุที่มีผู้อื่นกล่าวอย่างนั้น ท่านเองไม่เป็นอาบัติ

๑๙๔๕

ที่ห้องประชุมตึกสภากาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๓๓

ถ้าศึกษาพระวินัย จะเห็นได้ว่า ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยโดยครบถ้วน ย่อมเหมือนกับผู้ที่ดับกิเลสเป็นพระอรหันต์ คือ ทั้งกายและวาจาจะไม่มีอาการกระทำ ด้วยกิเลสทั้งหลายเลย เพราะฉะนั้น ปัญญาเท่านั้นที่รู้ว่า ภิกษุใดเป็นสมมติสงฆ์ ภิกษุใดเป็นอริยสงฆ์ คือ ปรมัตถสงฆ์

การที่จะรู้ว่าบุคคลใดเป็นภิกษุหรือไม่ จะรู้ได้โดยพระวินัย ส่วนการที่จะรู้ว่า บุคคลใดเป็นอริยสงฆ์ เป็นสังฆรัตนะหรือไม่ ต้องรู้ด้วยปัญญา จึงมีความจำเป็น ที่พุทธบริษัทจะต้องศึกษาพระวินัยตามสมควร เพื่อจะได้เข้าใจว่า พระภิกษุรูปใดเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามพระวินัย และภิกษุรูปใดประพฤติผิดข้อใด ถ้าถึงขั้นอาบัติ ปาราชิก ก็ไม่มีความเป็นภิกษุต่อไป

สำหรับพระภิกษุที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติพระวินัยไว้โดยครบถ้วนนั้น ทำกิจของคฤหัสถ์ไม่ได้เลย กิจของคฤหัสถ์กับกิจของบรรพชิตแยกกัน คฤหัสถ์ก็มีกิจ ที่จะทำกิจกรรมธุการงานต่าง ๆ ตามเพศของคฤหัสถ์ แต่บรรพชิตจะทำอย่างคฤหัสถ์ ไม่ได้ ซื่อขายอะไรไม่ได้เลย หรือแม้การแลกเปลี่ยนกันมีประการต่าง ๆ ก็เป็น นิสัสคคียปาจิตติย เป็นอาบัติที่ต้องสลະวัตถุที่ได้มานั้นเสียก่อน จึงจะปลงอาบัติได้ คือ พ้นจากอาบัตินั้นได้ ถ้ายังไม่สลະวัตถุนั้น ก็พ้นอาบัติไม่ได้

ข้อความอธิบายมีว่า

ที่ชื่อว่ารูปียะ ได้แก่ ทองคำ กหาปณะ มาสกที่ทำด้วยโลหะ มาสก ที่ทำด้วยไม้ มาสกที่ทำด้วยครั้ง ซึ่งใช้เป็นมาตราสำหรับแลกเปลี่ยนซื้อขายกันได้

ที่ชื่อว่ามีประการต่าง ๆ ได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัชบริวาร อันเป็นปัจจัยของภิกษุใช้ โดยที่สุด แม้ก้อนฝุ่น ไม่ชำระฟัน ด้ายชายผ้า

ถ้ามีการแลกเปลี่ยนก็เป็นนิสสัคคียปาจิตติย

แสดงให้เห็นถึงการที่จะต้องเป็นผู้มีหิริโอตตปปะ มีสติสัมปชัญญะที่จะรู้ว่า กำลังกระทำอะไร และสิ่งนั้นควรหรือไม่ควร เพราะขณะที่กล่าวขอแลกว่า จงจ่าย ของสิ่งนี้ด้วยสิ่งนี้ หรือจงแลกของสิ่งนี้ด้วยสิ่งนี้ ในขณะที่พูดนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ แต่เมื่อเปลี่ยนของคนอื่นมาอยู่ในมือของตน ต้องนิสสัคคียปาจิตติย ต้องสละแก่สงฆ์ แก่คณะ หรือแก่บุคคล เป็นเรื่องที่จะเถียง เพราะถ้าสละให้ภิกษุบุคคล ภิกษุผู้รับสละ ฟังรับอาบัติ ฟังคืนของที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้ของสิ่งนี้แก่ท่าน คือ คืนให้ คนที่สละให้ ถ้าไม่คืนให้ ภิกษุนั้นอาบัติทุกกฏ

เป็นชีวิตประจำวันของอีกเพศหนึ่ง ซึ่งเป็นเพศที่ละเอียดและสูง ที่จะต้องศึกษา เรื่องของการขัดเกลาจริง ๆ ให้รู้โดยละเอียดว่า ควรทำสิ่งใด และไม่ควรทำสิ่งใด

เรื่องของนิสสัคคียปาจิตติยไม่ใช่เรื่องเล็ก เพราะฉะนั้น คุณุสถ์ควรที่จะได้รู้ว่า ผู้ที่ตรงต่อพระรัตนตรัย เป็นผู้ที่เชื่อเพื่อต่อพระธรรมวินัยจริง ๆ ควรที่จะได้สังเคราะห์ พระภิกษุไม่ให้น่าต้องลำบากใจ ไม่ทำให้ท่านต้องอาบัติที่ท่านจะต้องทำกิจของสงฆ์ คือ การสละวัตถุนั้น

พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ ทุติยภาค โกสิยวรรค สิกขาบทที่ ๙ สิกขาบทวิภังค์ ข้อ ๑๑๐ แสดงวิธีเสียสละของที่ซื้อขายด้วยรูปียะ ด้วยเหตุว่า พระภิกษุซื้อขายไม่ได้เลย

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้ แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่งเท้าประณมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าถึงความซื้อขายด้วยรูปียะมีประการต่าง ๆ ของสิ่งนี้ ของข้าพเจ้า เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าขอสละของสิ่งนี้แก่สงฆ์

สำหรับนิสสัคคียปาจิตติย ถ้าไม่สละ ปลงอาบัติไม่ได้

ครั้งสละแล้ว ฟังแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังรับอาบัติ ถ้าคนทำการวัด หรืออุบาสกเดินมาในสถานที่เสียสละนั้น ฟังบอกเขาว่า ท่านจงรู้ของสิ่งนี้ (คือ แสดงให้เห็นสิ่งของที่สละนั้น) ถ้าเขาถามว่า จะให้ผมนำของสิ่งนี้ไปหาอะไรมาอย่าบอกว่า จงนำของสิ่งนี้หรือของสิ่งนี้มา ควรบอกแต่ของที่เป็นกับปิยะ เช่น เนยใส น้ำมัน น้ำผึ้ง หรือน้ำอ้อย ถ้าเขานำเอาของสิ่งนั้นไปแลกของที่เป็นกับปิยะมาถวาย เว้นภิกษุผู้ซื้อขายด้วยรูปียะ ภิกษุนอกนั้นฉันได้ทุกรูป ถ้าได้อย่างนั้น นั่นเป็นการดี

คือ ถ้าทำอย่างนั้นได้ก็เป็นการดี

ถ้าไม่ได้ ฟังบอกเขาว่า โปรดช่วยทิ้งของสิ่งนี้ ถ้าเขาทิ้งให้ นั่นเป็นการดี ถ้าเขาไม่ทิ้งให้ ฟังสมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ให้เป็นผู้ทิ้งรูปียะ

ผู้ที่จะทิ้งรูปียะ ต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะกระทำกิจทิ้งรูปียะนั้นได้

องค์ ๕ ของภิกษุผู้ทิ้งรูปียะ

องค์ ๕ นั้น คือ ๑.ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ ๒.ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความเกลียดชัง ๓.ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความมกมาย ๔.ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความกลัว และ ๕.รู้จักว่า ทำอย่างไรจึงเป็นอันทิ้ง หรือไม่เป็นอันทิ้ง

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสมมติภิกษุนั้น อย่างนี้:-

วิธีสมมติภิกษุผู้ทิ้งรูปียะ

พึงขอภิกษุให้รับตกลงก่อน ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

สำนวนของพระวินัย ฟังแล้วเป็นภาษาใหม่อีกภาษาหนึ่ง ท่านผู้ฟังที่ศึกษาพระอภิธรรมก็เห็นว่า พระอภิธรรมก็มีภาษาของพระอภิธรรม ภาษาปรมัตถ์ต่าง ๆ แต่เมื่อถึงพระวินัย ก็มีภาษาของพระวินัย ซึ่งถ้าคุ้นแล้วไม่ยาก เพราะว่ากรรมวาจาก็คือการกระทำด้วยวาจา ญัตติทุติยกรรมวาจา ก็หมายความว่าต้องมีการประกาศสองครั้ง ทุติย คือ สอง ญัตติ คือ เรื่องซึ่งแจ้งให้สงฆ์ทราบที่จะกระทำ

พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:-

คำสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว
สงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้ตั้งรูปียะ นี่เป็นญัตติ

นี่เป็นวาจาประกาศให้สงฆ์ทราบ คือ เป็นญัตติ เป็นกรรมวาจาที่ ๑

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์สมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้ตั้งรูปียะ
การสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้ตั้งรูปียะ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง
ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

นี่เป็นกรรมวาจาครั้งที่ ๒

ภิกษุมีชื่อนี้ สงฆ์สมมติให้เป็นผู้ตั้งรูปียะแล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนั่ง
ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้

ภิกษุผู้รับสมมติแล้วนั้น พึงตั้งอย่าหมายที่ตก ถ้าตั้งหมายที่ตก ต้องอาบัติ
ทุกกฏ

นักศึกษาใหม่ พระวินัย เพื่อจะได้รู้ความต่างกันของเพศคฤหัสถ์กับบรรพชิต
นอกจากนั้นยังเห็นคุณของพระอริยสงฆ์ว่า พระอริยสงฆ์เป็นผู้ที่บริสุทธิ์หมดจด
จากกิเลส และเมื่อท่านดับกิเลสหมดถึงความเป็นพระอรหันต์แล้ว ผู้ที่กระทำตาม
พระวินัยทั้งหมด ก็ดูเหมือนกับพระอรหันต์ทั้งหลาย เพราะว่าไม่มีกิเลสใด ๆ ที่จะ
ปรากฏทางกาย ทางวาจาเลย และการกล่าวถึงอาจารย์ของพระภิกษุตาม
พระวินัยบัญญัติก็เพื่อแสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ของพระรัตนตรัย

ผู้ที่รู้ว่า พระรัตนตรัย คือ พระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ พระสังฆรัตนะ
บริสุทธิ์จริงอย่างไร ๆ ก็ต้องโดยการศึกษาพระวินัยจึงจะรู้ว่า ผู้ที่ประพฤติอย่างนั้น
เป็นผู้ที่บริสุทธิ์จริง ๆ

เรื่องของอกุศลเป็นเรื่องละเอียด เพราะฉะนั้น จะขอกล่าวถึงตัวอย่าง
อีกบางตัวอย่างในพระวินัย ซึ่งคฤหัสถ์ฟังแล้วก็เทียบเคียงกับจิตใจของท่านเอง และ

เมื่อรู้ว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดี แม้เป็นวินัยสำหรับพระภิกษุ ท่านก็ประพฤติปฏิบัติตามได้
เมื่อเห็นประโยชน์

อีกเรื่องหนึ่งคือใน **พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ ปฐมภาค วินีตวัตถุ**
ใน **สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๖ เรื่องภิกษุชาวรัฐอาฬวี ข้อ ๔๙๖ - ข้อ ๕๐๐**
มีข้อความว่า

ภิกษุชาวรัฐอาฬวี ท่านสร้างกุฏิใหญ่ ไม่มีกำหนด ต้องขอให้ชาวบ้านมาช่วย
และขอสิ่งของต่าง ๆ เช่น ขอสี้ว ขอเถวาลย์ ขอไม้ไผ่ ขอดิน ขออุปกรณ์ต่าง ๆ
ในการที่จะสร้างกุฏิ ประชาชนที่ถูกเบียดเบียนด้วยการวิงวอน ด้วยการขอ พอเห็น
ภิกษุทั้งหลายแล้ว หวาดบ้าง สะดุ้งบ้าง หนีไปเสียบ้าง เดินเลี้ยวไปเสียทางอื่นบ้าง
เมินหน้าเสียบ้าง ปิดประตูเสียบ้าง แม้พบแม่โคเข้าก็หนี สำคัญว่าพวกภิกษุ

ถ้าชาวบ้านได้รับการขอมาก ๆ ผลคืออย่างนี้ คือ เกินฐานะของความเป็น
เพศบรรพชิต ทำให้ชาวบ้านไม่มีศรัทธา แต่ถ้าเป็นไปตามฐานะเพศบรรพชิต ชาวบ้าน
ย่อมมีศรัทธา

ครั้งนั้น ท่านพระมหากัสสปะจำพรรษาอยู่ในพระนครราชคฤห์
แล้วออกเดินทางมุ่งไปรัฐอาฬวี เทียวจาริกไปโดยลำดับ ถึงรัฐอาฬวีแล้ว พักอยู่ที่
อัคคาพวจเจตีย์ในรัฐอาฬวีนั่น

ครั้นเวลาเช้า ท่านเข้าไปบิณฑบาตในรัฐอาฬวี ประชาชนเห็นท่านแล้ว
หวาดบ้าง สะดุ้งบ้าง หลบหนีไปบ้าง เดินเลี้ยวไปทางอื่นบ้าง เมินหน้าบ้าง
ปิดประตูบ้านบ้าง เมื่อท่านกลับจากบิณฑบาต เวลาหลังภัตตาหารแล้ว ท่านก็เรียก
ภิกษุทั้งหลายมาสอบถาม ซึ่งพระภิกษุเหล่านั้นก็กราบเรียนเรื่องนั้นให้ท่าน
พระมหากัสสปะทราบ

คราวนั้น พระผู้มีพระภาคประทับในพระนครราชคฤห์ตามพระพุทธานุสสัยแล้ว
เสด็จจาริกไปสู่รัฐอาฬวี ประทับที่อัคคาพวจเจตีย์ในรัฐอาฬวีนั่น ท่านพระมหากัสสปะ
เข้าไปเฝ้าแล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงติเตียน
ภิกษุชาวรัฐอาฬวีโดยอเนกปริยาย ตรัสโทษแห่งความเป็นผู้เลี้ยวยาก ความเป็น

คนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี
ความเกียจคร้าน และตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย
ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส
การไม่สะสม การปรารภความเพียรโดยอเนกปริยาย

ท่านผู้ฟังอาจจะฟังแล้วผ่านไป ซึ่งความจริงเป็นชีวิตที่ต่างกันของคฤหัสถ์กับ
บรรพชิต สำหรับบรรพชิตต้องเป็นผู้ที่เลี้ยงง่าย บำรุงง่าย มักน้อย สันโดษ ขัดเกลา
ท่านผู้ฟังซึ่งเป็นคฤหัสถ์ก็พิจารณาชีวิตประจำวันว่า ท่านเป็นคนเลี้ยงง่ายหรือเปล่า
หรือเลี้ยงยาก อย่างนี้ก็ไม่ค่อย ต้องอย่างนั้น หรืออย่างนี้ก็เย็นไป อย่างนั้นก็เผ็ดไป
อย่างนี้ก็คือ สารพัดเรื่อง แสดงให้เห็นว่า เป็นคนเลี้ยงง่ายหรือเลี้ยงยาก

เพราะฉะนั้น สองเพศนี้ต่างกัน ความเป็นคนบำรุงง่ายต้องเป็นภิกษุ
หรือบรรพชิต ความเป็นคนบำรุงยากต้องเป็นคฤหัสถ์ เรื่องของคฤหัสถ์ก็กลับไปดู
ที่บ้าน มีเรื่องที่จะบำรุงความสะอาดสบายมากมาย เพราะว่าเป็นผู้ที่บำรุงยาก
แต่สำหรับบรรพชิตลดลงไปหมดเหลือแต่ที่บำรุงง่ายจริง ๆ คือ ตามควรที่จะมีชีวิต
เป็นไปได้ แสดงให้เห็นว่า เมื่อเป็นผู้บำรุงง่าย เลี้ยงง่าย ก็ต้องเป็นเพราะเป็นผู้ที่
มักน้อย แต่ผู้ใดที่บำรุงยาก เลี้ยงยาก ก็จะได้เห็นกิเลสของตนเองว่า เป็นผู้มักมาก
ไม่สันโดษ ไม่ขัดเกลา นี่คือการแสดงความต่างกันของคฤหัสถ์กับบรรพชิต

เมื่อพระผู้มีพระภาคทรงทราบแล้ว ก็ตรัสเรื่องในอดีตให้ภิกษุทั้งหลายฟัง
เป็นตัวอย่างที่แสดงว่า ถ้าไม่ต้องการให้ใครมาสนทนาค้นเคยด้วยก็มีวิธี ซึ่งท่านผู้ฟัง
ทราบไหมว่าวิธีนั้นจะอย่างไร ใครก็ตามที่ไปมาหาสู่คุ้นเคยสนทนากับใครก็ตาม แต่ถ้า
ท่านไม่อยากจะให้ผู้นั้นคุ้นเคยสนทนากับท่าน เพราะว่าเป็นเรื่องของการคลุกคลี
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ถ้าไม่ต้องการให้ใครมาสนทนาค้นเคยด้วย ก็ให้ขอสิ่งซึ่ง
เป็นที่พอใจของผู้นั้น และพระผู้มีพระภาคก็ได้ตรัสเล่าเรื่องในอดีตให้ฟัง

ข้อความในเรื่องที่พระผู้มีพระภาคตรัสเล่านั้นมีว่า

บุคคลรู้ว่าสิ่งใดเป็นที่รักของเขา ไม่ควรขอสิ่งนั้น อนึ่ง คนย่อมเป็นที่เกลียดชัง
ก็เพราะขอจัด

และพระผู้มีพระภาคได้ตรัสถึงรัฐบาลกุลบุตรว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว บิดาของรัฐบาลกุลบุตรได้กล่าวถาม รัฐบาลกุลบุตรด้วยคาถา ความว่าดังนี้

แน่ะพ่อรัฐบาล เออก็คนเป็นอันมากที่พากันมาหาเรา เราไม่รู้จัก ไฉนเจ้า ไม่ขอเรา

คือ คนที่มาขอท่าน บางคนก็เป็นคนที่ท่านไม่รู้จัก แต่บุตรของท่านเอง ไฉนเจ้าไม่ขอเรา

รัฐบาลกุลบุตรได้กล่าวตอบบิดาด้วยคาถา ความว่าดังนี้

คนผู้ขอ ย่อมไม่เป็นที่รักของคนผู้ถูกขอ ฝ่ายคนผู้ถูกขอ เมื่อไม่ให้ ก็ย่อม ไม่เป็นที่รักของผู้ขอ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่ขอท่าน

เคยขออะไรมารดาบิดา ก็ขอให้คิดพิจารณาถึงจิตใจของท่าน ซึ่งแต่ละบุคคล ไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม ถ้าขอมาก ๆ คนถูกขอจะทนไม่ได้

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย รัฐบาลกุลบุตรนั้น ยังได้กล่าวตอบอย่างนี้กับบิดาของตน แล้ว ก็จะป่วยกล่าวไปใยเล่าถึงคนอื่นต่อคนอื่น

เป็นคติที่ท่านผู้ฟังจะได้พิจารณาชีวิตประจำวันจริง ๆ ตามพระวินัยบัญญัติ ท่านพระรัฐบาลเป็นเอตทัคคะ คือ เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุสาวกผู้บวชด้วยศรัทธา ในชาติ สุตทำความคุ้นเคยของพระธรรมที่ท่านได้สะสมมานาน แม้ว่าท่านจะเกิดในตระกูล ที่สามารถรวบรวมรัฐที่แตกแยกออก จึงได้นำตามตระกูลวงศ์ว่า รัฐบาล ท่านเป็น บุตรของรัฐบาลเศรษฐี มีบริวารมาก ดำรงอยู่ในยศใหญ่ เสวยสมบัติดุจสมบัติทิพย์ มีภรรยาที่สมควรที่บิดามารดาหาให้ แต่เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จไปยัง ถุลลโกฏฐิกนิคม ในแคว้นกุรุรัฐ ท่านได้เข้าเฝ้าฟังพระธรรม และได้ขออนุญาตมารดา บิดาบวชอย่างแสนยาก คือ ท่านต้องอดอาหารถึง ๗ วัน

เมื่อท่านบรรลุพระอรหันต์แล้ว ได้ทูลขออนุญาตพระผู้มีพระภาคไปยัง
อุลลโกฏฐิกนิคมเพื่อเยี่ยมมารดาบิดา ท่านได้เที่ยวบิณฑบาตตามลำดับตรอกใน
นิคมนั้น ได้ขนมกุมมาสนุดที่เรือนของบิดา เพราะว่าปกติเมื่อก่อนบวช ท่านก็ไม่ขอ
เพราะฉะนั้น เมื่อบวชแล้วและกลับไปเพื่อเยี่ยมเยียนทุกข์สุขของมารดาบิดา ท่านก็
บิณฑบาตไปตามลำดับตรอก และได้ขนมกุมมาสนุดจากเรือนของบิดานั้นเอง
เพราะว่าท่านไม่ได้ไปแสดงตนว่าท่านเป็นบุตร

เมื่อคนในบ้านจำได้ บิดาท่านก็ได้นิมนต์ท่านให้ฉันบิณฑบาตในวันรุ่งขึ้น
ซึ่งท่านก็ได้กล่าวคาถากลับใจหญิงในเรือนที่ตบแต่งประดับประดา และกล่าวกับ
ท่านว่า นางฟ้าเหล่านั้นเป็นอย่างไร อันเป็นเหตุให้ท่านประพฤติพรหมจรรย์

คือ ยังไม่มีความเข้าใจในเรื่องของการสะสมของแต่ละบุคคล ซึ่งมีฉันทะ
มีการฝึกฝนในการที่จะเจริญปัญญาเพื่อดับกิเลส เพราะฉะนั้น ผู้ที่เป็นปุถุชน
ไม่สามารถเข้าใจจิตใจของผู้ที่สะสมคุ้นเคยกับพระธรรม ที่จะประพฤติปฏิบัติเจริญขึ้น
ในฝ่ายธรรม แม้แต่ภรรยาของท่านก็ได้กล่าวกับท่านว่า นางฟ้าเหล่านั้นเป็นอย่างไร
อันเป็นเหตุให้ท่านประพฤติพรหมจรรย์

คิดว่าเป็นชาวโลก จากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่งก็เพราะเหตุว่านางฟ้า
คงจะต่างกับภรรยาของท่าน

๑๔๔๖

ที่ห้องประชุมตึกสภาการศึกษามหาวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๓๓

ท่านพระรัฐपालเถระได้แสดงปิตามารดาของท่านกระทำให้เป็นเสมือนพรวนเนื้อ คือ พยายามดักให้ท่านติดบ่วงในการครองเรือน กระทำเงินและทองและเรือนหญิง ให้เป็นดุมบ่วง กระทำโกศที่ตนใช้สอยในกาลก่อนและโกศขณะที่ตนบริโภคนั้นในวันนั้น คือ ในกาลที่ฉันบิณฑบาตที่บ้านของบิดา ให้เป็นดุมเหยื่อคือหญ้า เพราะว่า มารดาบิดาของท่านยังต้องการให้ท่านกลับไปครองเรือน แม้จะนิมนต์ไปฉันบิณฑบาต ก็ยังกระทำเป็นเสมือนพรวนเนื้อที่พยายามดักให้ติดบ่วงในการครองเรือน ซึ่งก่อนบวช แม้ว่าท่านจะบริโภคสมบัติ ท่านก็บริโภคโดยไม่ติดข้อง เพราะฉะนั้น เมื่อบรรลุนถึง ความเป็นพระอรหันต์แล้ว แม้ปิตามารดาโศกเศร้าท่านก็ทิ้งไปได้ เพราะเป็นเรื่องของ กิเลสของแต่ละคน ใครยังมีกิเลสอยู่ คนนั้นก็โศกไป เศร้าไป แต่คนใดที่ดับกิเลสแล้ว จะให้ไปเกื้อกูลคนที่ยังมีกิเลสโดยยอมทำตามใจคนที่ยังมีกิเลส ก็เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ และไม่สมควร

เมื่อท่านกล่าวคาถานี้แล้ว ก็ได้เหาะไปนั่งในอุทยานของพระเจ้าโกรัพยะ เพราะบิดาของท่านได้ให้ใส่กลอนที่ขุ้มประตูทั้ง ๗ แห่ง และสั่งคนให้จับท่านไว้ไม่ให้ ออกไป และให้ดึงผ้ากาสาเยาะออก ให้นุ่งขาว แต่ว่าท่านก็เป็นพระอรหันต์ และท่าน สามารถที่จะเหาะได้ ท่านก็ไปสู่อุทยานของพระเจ้าโกรัพยะ

นี่เป็นการแสดงให้ท่านผู้ฟังได้เห็นพระคุณของพระรัตนตรัยจริง ๆ ได้มีการ เปรียบเทียบชีวิตของพระภิกษุที่เป็นสมมติสงฆ์ว่า เป็นชั้นหนึ่งซึ่งต่างกับคฤหัสถ์ และ แม้อย่างนั้นภิกษุที่ได้อุปสมบทแล้วยังเป็นปุถุชน ก็ยังต่างกับพระภิกษุซึ่งได้อบรม เจริญปัญญา รู้แจ้งเป็นอริยสงฆ์ เป็นปรมาตถสงฆ์

ขอกลับไปกล่าวถึงตอนท้ายของ **รัตนสูตร** ซึ่งมีข้อความว่า

ครั้งนั้น ท้าวสักกเทวราชทรงพระดำริว่า พระผู้มีพระภาคทรงอาศัย
คุณพระรัตนตรัยประกอบสัจจวาจา ทรงทำความสวัสดิ์แก่ชาวนคร แม้พระองค์เอง
ก็พึงกล่าววาจาอาศัยคุณพระรัตนตรัย เพื่อความสวัสดิ์แก่ชาวนคร

ท้าวสักกเทวราชตรัสวาจาสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และกล่าวรวมพระองค์
และเทพบริษัทั้งหมดว่า

ตถาคตฺ เทวมนุสฺสสุปฺพิตฺ พุทฺธํ นมสฺสาม สฺวตฺถิ โหตุ

ความว่า พวกเรานอบน้อมพระตถาคตพุทธเจ้า ผู้อันเทวดาและมนุษย์บูชา
แล้ว ขอความสวัสดิ์จงมี

ท้าวสักกเทวราชครั้นตรัสคาถานี้แล้ว ทรงทำประทักษิณพระผู้มีพระภาค
เสด็จกลับสู่สวรรค์พร้อมด้วยเทพบริษั

พระผู้มีพระภาคทรงแสดงรัตนสูตรนี้ถึง ๗ วัน ซึ่งมีผู้บรรลุธรรมทุกวัน
พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ กรุงเวสาลี กึ่งเดือนแล้ว จึงมีพระพุทธานุญาต
เสด็จกลับ ต่อมาพวกเจ้าลิจฉวีก็นำเสด็จพระผู้มีพระภาคสู่ฝั่งแม่น้ำคงคาด้วยสักการะ
เป็นทวีคูณอีก ๓ วัน แม้พระเจ้าพิมพิสารก็ได้ทำสักการะแก่พระผู้มีพระภาค
เป็นทวีคูณกว่าที่พวกเจ้าลิจฉวีทรงกระทำครั้งที่พระผู้มีพระภาคเสด็จมา
พระเจ้าพิมพิสารทรงนำเสด็จพระผู้มีพระภาค ๕ วัน จึงถึงกรุงราชคฤห์

พระผู้มีพระภาคเสด็จถึงกรุงราชคฤห์แล้ว ภายหลังภัตตาหาร พวกภิกษุที่
นั่งประชุมกัน ณ ศาลาโรงกลม ได้สนทนากันถึงอานุภาพของพระผู้มีพระภาคที่ได้
ทรงรับสักการะอย่างใหญ่ยิ่ง พระผู้มีพระภาคทรงทราบ จึงเสด็จไปยังศาลาโรงกลม
และตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า

บุชาวิเศษนี้มิได้บังเกิดเพราะพุทธานุภาพของเรา ทั้งมิใช่เพราะอานุภาพ
ของนาค เทวดา และพรหม ที่แท้บังเกิดเพราะอานุภาพของการบริจาคเล็ก ๆ น้อย ๆ
แต่ก่อนต่างหาก

พวกภิกษุจึงกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกข้าพระองค์ไม่รู้การบริจาคนั้น ๆ ขอ
พระผู้มีพระภาค โปรดตรัสบอกพวกข้าพระองค์ด้วยเถิด

พระผู้มีพระภาคตรัสเชื่อมชาคกับปัจจุบันว่า

สมัยนั้น เราเป็นสังฆพราหมณ์ เราถอนหญ้าที่ลานเจดีย์ของพระสุสิม-
ปัจเจกพุทธเจ้า ด้วยผลกรรมของเรานั้น ชนทั้งหลายจึงทำทาง ๘ โยชน์ให้ปราศจาก
ตอและหนาม ทำพื้นที่ให้ราบเรียบสะอาด เราโรยทรายที่ลานเจดีย์
พระสุสิมปัจเจกพุทธเจ้านั้น ด้วยผลกรรมของเรานั้น ชนทั้งหลายจึงโรยทรายที่
หนทาง ๘ โยชน์ เรากระทำบูชาที่พระสถูปด้วยดอกไม้ป่า ด้วยผลกรรมของเรานั้น
ชนทั้งหลายจึงได้ทำเครื่องลาดดอกไม้ด้วยดอกไม้ป่านานาชนิดทั้งบนบก ทั้งในน้ำ
ในหนทาง ๘ โยชน์ เราปะพรมพื้นดินด้วยน้ำในคนโทที่พระสถูปนั้น ด้วยผลกรรม
ของเรานั้น ฝนโบกขรพรรษจึงตกลงที่กรุงเวสาลี เรายกธงแผ่นผ้าและผูกฉัตรที่
พระเจดีย์นั้น ด้วยผลกรรมของเรานั้น ชนทั้งหลายจึงยกธงแผ่นผ้าและฉัตรน้อยใหญ่

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ดังนั้นบุชาวิเศษนี้มีใช้บังเกิดเพราะพุทธานุภาพของเรา
ไม่ใช่บังเกิดเพราะอานุภาพของนาค เทวดา และพรหม ที่แท้บังเกิดเพราะอานุภาพ
ของการบริจาคลึก ๆ น้อย ๆ ต่างหากเล่า

เมื่อจบคาถา ได้ตรัสพระคาถานี้

ถ้าบุคคลพึงเห็นสุขอันไพบุลย์เพราะสละสุขพอประมาณไซ้ ผู้มีปัญญา
เมื่อเห็นสุขอันไพบุลย์ พึงสละสุขพอประมาณเสีย ดังนี้

สั้นมาก ไซ้ใหม่ เรื่องของกุศล แต่จะทำก็ลำบาก ไม่ได้สบาย ๆ คนที่จะ
ทำกุศลเป็นผู้ที่เสียสละ เสียสละเวลา เสียสละความสนุก เสียสละหลายอย่าง
แต่ขอให้พิจารณาว่า ถ้าบุคคลพึงเห็นสุขอันไพบุลย์เพราะสละสุขพอประมาณไซ้
ผู้มีปัญญาเมื่อเห็นสุขอันไพบุลย์ พึงสละสุขพอประมาณเสีย ดังนี้

พระผู้มีพระภาคตรัสด้วยพระองค์เองว่า ไม่ใช่เพราะพุทธานุภาพ หรือ
อานุภาพของนาค ของเทวดา ของพรหม แต่เป็นผลของอดีตกรรมที่ได้ทรงกระทำแล้ว
ในชาติก่อน ๆ เพราะฉะนั้น แสดงให้เห็นถึงเรื่องของเหตุและผล เรื่องของกรรมและผล
ของกรรม

สำหรับสัจจะที่ถูกต้อง ต้องเป็นไปในการกุศล แต่ถ้าเป็นสัจจะทิ้งมลาย และไม่เป็นไปในการกุศล ไม่เป็นสัจจบารมี และแม้พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือพระสาวกทั้งหลาย ก็เป็นผู้ที่รู้แจ้งอริยสัจจธรรมด้วยสัจจบารมีเป็นเครื่องประกอบด้วย ถ้าขาดสัจจบารมีไม่มีทางถึงความสำเร็จที่จะรู้แจ้งอริยสัจจธรรมได้

อย่างบางท่านบอกว่า ท่านเคยให้สัจจะว่าจะไม่บริโภคเนื้อ แต่ถ้าดูในพระไตรปิฎกในอดีตชาติทุกพระชาติมา นั้นไม่ใช่สัจจบารมี ไม่มีเลยที่พระโพธิสัตว์จะมีสักชาติหนึ่งที่มีสัจจบารมีว่า จะไม่บริโภคเนื้อ เพราะฉะนั้น ต้องทราบเหตุและผลจริง ๆ ในการที่จะดับกิเลสด้วยปัญญาพร้อมบารมีอื่น ๆ ซึ่งเป็นการเจริญกุศล ไม่ใช่เป็นการหลงผิด เข้าใจผิด และคิดว่าข้อปฏิบัติอื่น ๆ ที่นอกจากสติปัฏฐาน จะทำให้รู้แจ้งอริยสัจจธรรมได้

ถ. สัจจบารมีที่พระพุทธองค์แสดงไว้มีอะไรบ้าง พระพุทธเจ้าคงไม่บอกว่าตลอดชาตินี้จะไม่ฉันเนื้อ พระพุทธเจ้าคงจะไม่แสดงสัจจะอย่างนั้นแน่นอน

สุ. เป็นผู้มีหิริ มีโอตตปปะ เป็นผู้เสียสละประโยชน์สุขเพื่อที่จะเจริญกุศล

ถ. แต่พระพุทธองค์แสดงสัจจะไว้ อย่างน้อยคงมุ่งจะละกาม คงจะมีแน่

สุ. ถ้าท่านผู้ฟังสนใจฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม เป็นสัจจะหรือเปล่า มีความตั้งใจจริง ๆ หรือเปล่า ถ้ามีความตั้งใจจริง ๆ ก็เป็นสัจจะที่เป็นฝ่ายกุศล

ถ. มีแน่ เราต้องตั้งสัจจะไว้ว่า ชาตินี้จะต้องศึกษาพระธรรมตลอดไป แบบนี้ก็คงจะได้ตั้งกันไว้ แล้วแต่ละคน

สุ. เรื่องอื่น ก็เป็นเรื่องของกุศลทุกเรื่องไป จะไม่พูดสิ่งที่ไม่จริง หรือจะช่วยเหลือบุคคลอื่นก็แล้วแต่ แต่ว่าเป็นเรื่องของกุศลทั้งหมด

ผู้ฟัง เมื่อเราได้ศึกษาพระธรรมแล้ว เราก็รู้ว่า อะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล และสิ่งใดควรประพฤติ สิ่งใดไม่ควรประพฤติ พระธรรมสอนเราทุกอย่างอยู่แล้ว เพราะฉะนั้น นั่นก็เป็นสัจจะอย่างหนึ่ง

สุ. สัจจะ คือ จริงใจ ศึกษาธรรมเพื่อขัดเกลา ไม่ใช่เพื่อเป็นคนเก่งกว่าคนอื่น ไม่ใช่เพื่อลาภ สักการะ

ผู้ฟัง เมื่อศึกษาพระธรรมแล้ว พระธรรมสอนเราทุกอย่าง ขอย้อนกลับมาเรื่องท่านรัฐपालะ เท่าที่ผมอ่านพบ ท่านได้แสดงโทษของทรัพย์สินเงินทอง และท่านให้บิดามารดานำไปทิ้งทะเล ท่านบอกว่า ทรัพย์สินเงินทองเป็นศัตรู เป็นตัวร้ายที่ทำให้ท่านหมดกิเลสได้ยาก ถ้ายังติดอยู่ในทรัพย์สินเงินทองเหล่านั้น

ส. นั่นเป็นความละเอียดของคาถาของท่านรัฐपालะ ซึ่งในเถรคาถาพระสาวกทั้งหลายท่านก็แสดงเหตุการณ์ในชีวิตของท่าน และท่านกล่าวคาถาที่เป็นธรรมต่าง ๆ กัน

ผู้ฟัง แต่ในชีวิตประจำวันของเราทุกคน กลับตรงกันข้าม ไม่ได้บอกว่าเงินทองเป็นศัตรูตัวร้ายในการที่จะออกไปจากวัฏฏะได้ กลับมุ่งหากันยกใหญ่

ส. การรู้แจ้งอริยสัจธรรม ไม่ได้จำกัดเพศ ถ้าเป็นภิกษุไม่ยินดีในเงินและทอง ไม่รับเงินและทอง แต่ถ้าเป็นคฤหัสถ์ แม้แต่พระเจ้าพิมพิสารก็รู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระโสดาบัน มหาอำมาตย์ต่าง ๆ ...

ผู้ฟัง แต่จะยั่วชวนทำให้เราติด เมื่อติดแล้ว โลภะ สมุทัยก็จะเข้ามาทำให้เราเพติดเพลินไปกับเงินทอง แสวงหาความสุขต่าง ๆ

ส. ไม่จับเงินจับทอง แต่ไม่มีปัญญาก็ไม่สามารถดับกิเลสได้ แต่ถึงแม้ว่าจะจับเงินจับทอง แสวงหาเงินทอง แต่เป็นผู้ที่อบรมเจริญปัญญา ปัญญาก็สามารถดับกิเลสได้

ผู้ฟัง ถ้ามีปัญญาคงจะเห็นว่า ไม่ควรจะติดทั้งนั้น

ส. เป็นเรื่องของปัญญาที่จะต้องสะสมอบรมไป จนกว่าจะมีกำลังสามารถละการยึดถือสภาพธรรมว่าเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคลก่อน นี่ขั้นต้น ไม่ใช่ละโลภะ โทสะก่อน

ถ. ปัญจโวการภพคืออะไร

ส. หมายความว่าถึงภูมิที่มีขั้น ๕ คือ มีทั้งรูปขันธ์และนามขันธ์ ถ้าเป็นเอกโวการภพ หมายความว่าถึงมีเฉพาะขันธ์เดียว คือ รูปขันธ์ ได้แก่ อสัณณูสัตตา-

พรหม ถ้าเป็นจตุโวการภพ เป็นภูมิที่มีนามขันธ์เท่านั้น ไม่มีรูปขันธ์ ได้แก่
อรูปพรหม

ถ. สำหรับภูมิมนุษย์ได้รับวิบากทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ถ้าเป็นอรูปภูมิ

ส. ไม่มีรูป ไม่ต้องเห็น ไม่ต้องได้ยิน ไม่ต้องได้กลิ่น ไม่ต้องลิ้มรส ไม่ต้อง
กระทบสัมผัส เพราะว่าไม่มีรูปเลย

ถ. ท่านได้รับวิบากใหม่

ส. ปฏิสนธิจิตเป็นวิบากจิต เป็นผลของกรรม ภวังคจิตเป็นวิบากจิต

ถ. แสดงว่าตั้งแต่ปฏิสนธิจิตถึงจุติจิตของท่าน วิบากคือภวังคจิต

ส. ใช่ จนกว่าจะถึงจุติ สบายไหม ไม่เห็นอะไรเลย ไม่มีกลิ่น ไม่มีรส
ไม่ต้องกระทบสัมผัส ไม่ต้องได้ยินเสียง แต่ใจมี เพราะฉะนั้น ต้องมีการคิดนึก
อย่างบางคนเป็นคนที่ช่างคิด ทั้ง ๆ ที่มีรูป มีเสียง มีกลิ่น มีรส โผฏฐัพพะกระทบ
เป็นบางครั้งบางคราว แต่ส่วนใหญ่ใจจะคิดมากในเรื่องนั้น ๆ จนกระทั่งเกือบจะลืมว่า
มีสิ่งที่กระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย หรือถึงแม้ว่าหลับตาไม่มีรูปกระทบ และ
เงียบสงัด ไม่มีเสียง แต่ขณะนั้นใจก็คิด ก็คิดถึงสภาพของจิตซึ่งคิดได้ แม้ไม่มีรูป
กระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย

ถ. อย่างรูปพรหมภูมิมีตากับหู ใช่ไหม

ส. มี

ถ. รับวิบากหรือเปล่าอย่างนั้น

ส. รูปไม่เป็นวิบาก แต่จักขุวิญญาณเป็นวิบากจิต โสทวิญาณเป็น
วิบากจิต แต่รูปไม่ใช่วิบาก รูปเป็นผลของกรรม แต่รูปไม่ใช่วิบาก เพราะเมื่อกุศลจิต
เป็นเหตุ จิตและเจตสิกเป็นเหตุ จิตและเจตสิกก็เป็นวิบาก

ถ. รูปพรหมภูมิ คงไม่มีกุศลวิบาก

ส. ถ้ามาที่โลกมนุษย์นี้ ก็คงจะต้องมี

ถ. ในภูมิของท่านคงไม่มี

ส. เป็นภูมิที่ประณีตมาก

ถ. สติสัมปชัญญะ กับสติที่มีปัญญาเกิดร่วมด้วย เหมือนกันไหม

สุ. เป็นความรู้สึกตัวทั่วพร้อม ขณะนี้มีเห็น มีได้ยิน มีคิดนึก มีการกระทบ สิ่งที่แข็งหรืออ่อน มีความรู้สึกตัวทั่วพร้อมไหม คือ ทางตาที่เห็นก็รู้ในขณะที่กำลังเห็น ทางหูที่ได้ยินก็รู้ในขณะที่กำลังได้ยิน ในขณะที่กำลังกระทบสัมผัสก็รู้สิ่งที่กระทบสัมผัส ในขณะที่คิดนึกก็รู้ นั่นคือผู้มีสติสัมปชัญญะ ซึ่งตามธรรมดาของคนที่ยังมีอกุศลมาก มีอวิชชามาก และเป็นผู้ที่ยังไม่ได้อบรมเจริญสติปัฏฐานจนกระทั่งมีกำลัง ก็มีสติสัมปชัญญะเกิดบ้าง แต่ไม่ใช่ทั่วพร้อมจริง ๆ

แต่ขณะใดที่สติเกิด และเป็นสติสัมปชัญญะ หมายความว่าขณะนั้น ไม่ใช่สติขั้นทาน ไม่ใช่สติขั้นศีล แต่เป็นสติที่สามารถรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังมี ในขณะนั้นตามขั้นของปัญญา ถ้าเป็นปัญญาขั้นสมถภาวนา คือ ปัญญาที่สามารถรู้สภาพของจิตที่สงบ รู้เหตุที่จะให้จิตสงบจากอกุศล ขณะนั้นจะรู้ว่า ลักษณะของ อกุศลจิตต่างกับกุศลจิต แม้เกิดสลับกันอย่างรวดเร็ว แต่สติสัมปชัญญะสามารถรู้ในสภาพที่มีจริง ๆ ในขณะนั้น และสำหรับสติปัฏฐาน ในขณะที่สภาพธรรมกำลังปรากฏ สติสัมปชัญญะ ความรู้สึกตัว สามารถรู้สภาพที่แท้จริงของสิ่งที่ปรากฏว่า ขณะนั้นเป็นนามธรรมหรือเป็นรูปธรรมที่ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล นั่นจึงจะเป็นสติสัมปชัญญะ

แต่ถ้าระดับขั้นที่ต่ำกว่านั้นอีก อย่างเมื่อได้ฟังธรรมและเกิดระลึกได้บ้าง เช่น ถ้าจิตเกิดขุ่นเคือง ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่เคยรู้สึกตัวเลย แต่ภายหลังสามารถรู้สึกได้ว่า ขณะนี้เป็นสภาพที่ขุ่นเคืองใจ แม้ขณะนั้นจะไม่ใช่ว่าปัญญาที่พิจารณา รู้ชัดในลักษณะที่ไม่ใช่ตัวตน คือ ยังไม่รู้ชัดในลักษณะที่เป็นนามธรรมหรือรูปธรรม แต่ก็มีสติสัมปชัญญะขั้นพิจารณาที่จะรู้ว่า ขณะนี้เป็นธรรม เป็นสภาพธรรม เป็นโทสะ

บางคนก็พูดเป็นคำหรือเป็นชื่อว่านี่โทสะ แต่ขณะนั้นไม่ใช่สติปัฏฐาน เพราะฉะนั้น สติสัมปชัญญะต้องสมบูรณ์ขึ้นตามลำดับด้วย

ถ. สติปัฏฐานเท่านั้นที่มีปัญญาเกิดร่วมด้วย

ส. ปัญญาระดับขั้นที่รู้ว่าเป็นนามธรรมหรือรูปธรรม ปัญญาของสมถภาวนาไม่รู้ว่าเป็นนามธรรมหรือรูปธรรม แต่รู้ว่าจะใดเป็นกุศล ขณะใดเป็นอกุศล และรู้เหตุที่จะให้กุศลเจริญมั่นคงขึ้น และปัญญาขั้นที่ต่ำกว่านั้น คือ ขั้นพิจารณา ขั้นนึกคิด ขั้นเข้าใจ

ถ. ผู้ที่ไม่ได้ศึกษาเรื่องสติปัฏฐาน เวลาทำบุญรู้ว่า กรรมมี ผลของกรรมมี เป็นปัญญาไหม

ส. ขณะใดก็ตาม จะให้ทานหรือไม่ให้ทาน ขณะใดที่ระลึกเป็นไปในเหตุผล ขณะนั้นเป็นปัญญา

ถ. ต่างชั้นกับสติปัฏฐาน

ส. ต่างชั้น จะเป็นระดับเดียวกันไม่ได้

ถ. กุศล อกุศล ที่เกิดกับขวนะ จึงจะให้ผล ...

ส. ทำไมเรียกกุศลหรืออกุศลที่เกิดกับขวนะ

ถ. ก็ขวนะมีแต่กุศล อกุศล อ้อ และมีกิริยาด้วย

ส. ขวนะเป็นกิจของจิต และจิตที่ทำขวนกิจ ได้แก่ จิตประเภทที่เป็นอกุศลจิต กุศลจิต กิริยาจิต และโลกุตตรจิต

ต้องรู้ว่า จิตแต่ละขณะที่เกิดขึ้นทำกิจอะไร อย่างเช่น ภวังคจิตเป็นวิปากจิต ทำขวนกิจไม่ได้ เพราะทำภวังคกิจ หรืออกุศลจิตก็ดี อกุศลจิตก็ดี ไม่ใช่วิปากจิต เพราะฉะนั้น ไม่ได้ทำทสนกิจ ไม่ได้ทำสัมปฏิจฉนกิจ ไม่ได้ทำโฏฐัพพนกิจ แต่ทำขวนกิจ

เวลาที่ศึกษาเรื่องจิต ต้องรู้จักหน้าที่ของจิตด้วย จะได้สะสมความเข้าใจ ในความเป็นอนัตตาของสภาพธรรมทุกอย่าง ที่ศึกษาทั้งหมด ที่พิจารณาให้เข้าใจ ก็เพื่อให้เห็นความไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคลของสภาพธรรม แม้แต่การที่จะต้องรู้ว่า อกุศลจิต ทำขวนกิจ เพราะฉะนั้น คำถามควรจะเปลี่ยน ใหม่นะ

ถ. เปลี่ยนเป็นว่า กุศลจิต อกุศลจิตที่ทำกิจขวนะ จึงให้ผลเป็นวิปากจิต

ส. กุศลจิต อกุศลจิตเป็นเหตุ กุศลวิบาก อกุศลวิบากเป็นผล กุศลจิต
เป็นเหตุให้เกิดกุศลวิบากจิต อกุศลจิตเป็นเหตุให้เกิดอกุศลวิบากจิต

๑๙๔๗

ที่ห้องประชุมตึกสภาการศึกษาามหามกุฏราชวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๓๓

ถ. ที่บอกว่าสะสมเป็นอุปนิสัย สะสมแล้วไม่ให้เกิดเป็นวิบากหรือ

ส. ไม่ให้เกิดเป็นวิบาก เช่น ชอบรสอะไร ชอบรสเปรี้ยวไหม ชอบรสหวานก็ชอบ รสอะไรก็ชอบ สะสมไป เป็นกรรมหรือเปล่าเกิดมาชอบรสอย่างนั้น กำลังชอบรสหวาน ๆ ขนมอร่อย ๆ ขณะนั้นเป็นกรรมหรือเปล่า

ถ. ไม่เป็นกรรมบถ

ส. ไม่ใช่เป็นกรรมบถ และจะให้ผลเป็นอะไร

ถ. แต่ต้องทำกิจชวณะ

ส. ทำกิจชวณะ แต่ไม่ใช่เป็นอกุศลกรรมบถ เป็นอกุศลจิตเท่านั้น ถ้าอกุศลกรรมบถ ต้องเปียดเบียนประทุษร้ายบุคคลอื่นให้เดือดร้อน อกุศลกรรมบถ มีกายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ และมโนกรรม ๓ ต้องรู้ว่าระดับไหนที่จะเป็นอกุศลกรรมบถ ถ้าเพียงแต่อาหารอร่อย จะให้เป็นกรรมอะไรในอกุศลกรรมบถ

ถ. แสดงว่า อกุศลจิต อกุศลจิตที่ทำกิจชวณะ ถ้าไม่ป็นกรรมบถ ก็สะสมเป็นอุปนิสัย

ส. เพราะฉะนั้น กรรมจึงมีหลายอย่าง ที่เป็นกัมมปัจจัยต้องถึงขั้นเป็น อกุศลกรรมหรืออกุศลกรรม ถ้าเป็นอุปนิสัยปัจจัยก็สะสมไปทำให้บุคคลนั้นเป็นผู้ที่มี อธิษฐานอย่างนั้น

ถ. อกุศลจิต อกุศลจิตที่ทำกิจชวณะ ถ้าเป็นกรรมบถ

ส. ก็ถึงระดับขั้นที่เป็นอกุศลกรรมบถ

ถ. แสดงว่าทำกิจชวณะ มีกำลังแรงขึ้น

ส. จิตไม่เหมือนกันเลยแต่ละขณะที่เกิดขึ้น แล้วแต่ว่าเป็นกุศลประเภทไหน เป็นอกุศลประเภทไหน มีกำลัง หรือไม่มีกำลัง เป็นอกุศลกรรม หรือไม่เป็นอกุศลกรรม

ถ. ตามความเข้าใจผมคิดว่า คงมีกำลังแรงจึงให้ผลเป็นวิบาก

ส. ถ้าเป็นกัมมปัจจัย

ถ. ไม่เกี่ยวกับกำลัง ใช่ไหม

ส. ต้องเกี่ยว ถ้าคุณพรชัยโกรธนิดหนึ่งก็รู้สึกขุ่น ๆ ใครก็ยังไม่ออก ถ้าโกรธมากกว่านั้นอีก คนอื่นก็จะรู้จากสีหน้า หรือจากเสียง และถ้ามีกำลังถึงขั้นที่ทำทุจริตกรรม มีกำลังขึ้นหรือยัง

ถ. เพิ่มขึ้น

ส. ต้องเข้าใจว่า เมื่อไรจะเป็นอกุศลกรรม

ถ. ทำกิจชวณะ กำลังก็เพิ่ม

ส. ชวณกิจเป็นเรื่องของชวณกิจ ต้องทำชวณกิจ ทำกิจอื่นไม่ได้ เพราะว่าจิตทั้งหมด ๘๙ ดวง มีกิจเพียง ๑๔ กิจ และสำหรับจิตที่เป็นกุศลจิต อกุศลจิต ไม่ว่าเป็นขณะใดก็ตาม มีกำลังน้อย กำลังมากก็ตาม ทำชวณกิจทั้งหมด

ถ. ผมเข้าใจว่า ถ้าสะสมเป็นอุปนิสัยปัจจัยจะมีกำลังน้อยกว่าที่เป็นกรรมบถ

ส. ถูกต้อง เพราะว่าโกรธนิดหนึ่งเป็นชวณจิต เป็นโทสมูลจิต โกรธมากขึ้นก็ทำชวณกิจ เป็นโทสมูลจิต แต่ยังไม่ได้กระทำความกรรม โกรธมากขึ้นอีก สามารถจะเบียดเบียนคนอื่นให้เดือดร้อนด้วยกายหรือด้วยวาจา ขณะนั้นก็ยังเป็นอกุศลจิต เป็นโทสมูลจิตที่ทำชวณกิจ แต่มีกำลังถึงขั้นที่จะทำทุจริตกรรม

ถ. อาจารย์ช่วยยกตัวอย่างกุศลเป็นปัจจัยให้เกิดอกุศล และอกุศลเป็นปัจจัยให้เกิดกุศล

ส. ใครที่ทำผิด รู้ว่าทำไม่ดี เกิดสติระลึกได้ก็ทำกุศล เพราะว่าได้ทำอกุศลมาแล้ว อย่างหลายคนเคยฆ่าสัตว์เล็กสัตว์น้อยมามาก ศีลจารธรรมแล้วก็เลิกละ และทำกุศลเพิ่มขึ้น การระลึกถึงอกุศลที่ได้ทำแล้วเป็นปัจจัยให้ทำกุศลได้

ถ. นี่คือ อกุศลเป็นปัจจัยให้ทำกุศล

ส. ให้เกิดกุศล สำหรับกุศลเป็นปัจจัยให้เกิดอกุศลก็ได้ บางท่านศึกษาธรรมเข้าใจแล้วเกิดความคิดตน กุศลก็เป็นปัจจัยให้เกิดอกุศล

ถ. เราต้องการรับประทานขนมรสอร่อย และเราได้ทานขนมนั้น ขณะที่จิตลิ้มรสอร่อยนั้น ไม่ใช่ผลของความต้องการ ถูกไหม

ส. ต้องแยก ขณะใดเป็นวิบากจิต ต้องเป็นผลของกุศลกรรมหรืออกุศลกรรม ขณะใดที่กำลังชอบรสที่อร่อย ขณะนั้นไม่ใช่วิบากจิต แต่เป็นเหตุ คือเป็นอกุศลจิต

ถ. ขณะที่ต้องการก่อนหน้านั้นก็เป็นอกุศลจิต ซึ่งจะให้ผลเป็นอกุศลวิบาก

ส. อยากรับประทานขนม จะเป็นอกุศลกรรมได้อย่างไร จะให้ผลเป็นอกุศลวิบากได้อย่างไร

ถ. สะสมเป็นอุปนิสัยปัจจัย

ส. ใช่ เป็นอุปนิสัยปัจจัย

เรื่องของชีวิตประจำวัน ต้องเป็นผู้ละเอียดที่จะรู้ว่า จิตขณะใดเป็นกุศล ขณะใดเป็นอกุศลระดับใด และขณะใดไม่ใช่กุศล ไม่ใช่อกุศล เป็นวิบากจิต มิฉะนั้นก็แยกไม่ออกว่าขณะใดเป็นเหตุ ขณะใดเป็นผล แต่ถ้าทราบว่าเป็นวิบากแล้วแต่หลังเห็นแล้วจะชอบหรือไม่ชอบ จะเป็นกุศลหรือจะเป็นอกุศล นั้นไม่ใช่วิบากแล้วก็จะได้ระวังที่จะเป็นกุศลเพิ่มขึ้น มิฉะนั้นแล้วเวลาที่ได้รับความกระทบกับอารมณ์ที่ไม่ดีเป็นอกุศลวิบาก จิตใจก็หวั่นไหว เวลาได้รับความกระทบกับอารมณ์ที่ดี เป็นกุศลวิบาก จิตใจก็หวั่นไหวอีก เพราะฉะนั้น ก็หวั่นไหวไป กระเพื่อมไป ตกไป สะดุดไปตามกำลังของอกุศลที่เกิดขึ้น

ถ. การประพาสพรหมจรรย์ การปฏิบัติธรรม และการปรารภความเพียร มีความหมายเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

สุ. การประพาสพรหมจรรย์ หมายความว่าถึงอบรมเจริญปัญญาเพื่อรู้แจ้ง อริยสัจจธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่ประเสริฐจึงใช้คำว่า พรหม

จรรย์ คือ ความประพาสหรือหนทาง เพราะฉะนั้น การบรรลุถึงหนทางที่ประเสริฐสำหรับผู้ประเสริฐได้ ก็ด้วยการอบรมเจริญสติปัฏฐาน นี่คือความหมายหนึ่ง อีกความหมายหนึ่ง คือ เป็นผู้ที่จะอาครบ้านเรือน และมีการประพาสปฏิบัติอย่างพรหม ซึ่งไม่เกี่ยวกับการครองเรือน

สำหรับการปฏิบัติธรรม ก็มีตั้งแต่ขั้นฟัง เข้าใจ และประพาสปฏิบัติ คือ อบรมเจริญกุศลทุกประการ

สำหรับความเพียร ถ้าไม่เข้าไปในการอบรมเจริญสติปัฏฐาน หรือการอบรมเจริญปัญญา ก็เป็นความเพียรเรื่องอื่น

พระ อาตมามีข้อสงสัยเกี่ยวกับการเจริญสติปัฏฐาน คือ หลังจากที่มีความเข้าใจขั้นการฟังบ้างแล้ว สติเริ่มระลึกรู้ ปัญญา也开始สังเกตรู้ลักษณะของรูปธรรมนามธรรมที่กำลังปรากฏ แต่สัมผัสสติก็เกิดไม่บ่อยนัก ปัญญาก็ยังไม่คมเพราะเพิ่งเริ่มอบรม ขณะที่สติระลึกรู้บ้างปัญญาก็พิจารณาตามความเป็นจริง แต่ที่จะระลึกรู้ตรงตามลักษณะจริง ๆ นั้น มีน้อยครั้งมาก ซึ่งในชีวิตประจำวันที่สติระลึกรู้ขณะนั้นมีสัมผัสมาวายามะ แต่ยังไม่ขาดการใส่ใจอย่างแยบคายและละเอียดลึกซึ้งในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏ ทำให้ความเข้าใจในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมไม่เจริญขึ้นมากนัก แต่ก็ต่างจากที่สติเพิ่งเริ่มระลึกรู้ครั้งแรก คือมีความเข้าใจในลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมเพิ่มขึ้นบ้างเหมือนกัน แต่ก็ยังไม่ค่อยมาก

ที่สาคัญบางครั้งมีความเพียรที่จะระลึกรู้ แต่ปัญญาก็ยังไม่ตรงกับสภาพธรรมตามความเป็นจริง จึงทำให้เกิดความลังเลสงสัยขึ้นในลักษณะของรูปธรรมนามธรรมซึ่งมักจะเป็นเช่นนั้นบ่อย ๆ สงสัยว่า เป็นเพราะอุปนิสัยของตัวเองที่ไม่มั่นใจในตนเอง

จึงทำให้บางครั้งที่เราสติระลึกรู้ตรงแล้วก็เกิดความสงสัยในภายหลังขึ้นบ้าง หรือเป็นปกติธรรมดาของผู้ที่เริ่มอบรม หรือเป็นปกติอุปนิสัยของปัจเจกบุคคล อตมาของคำแนะนำด้วย

ส. เป็นปกติธรรมดาเจ้าคะ นี่คือความจริง เพราะกว่าปัญญาจะรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ ต้องอาศัยการฟัง เป็นพหูสูต และเมื่อสติเริ่มระลึกก็จะมี การคิดนึกเรื่องของสภาพธรรม ไม่ใช่การที่จะรู้โดยไม่ต้องคิด

เพราะฉะนั้น แสดงให้เห็นว่า ปัญญามีหลายขั้น ทั้ง ๆ ที่ขณะนี้สภาพธรรมกำลังปรากฏ เป็นของที่แน่นอนที่สุด ทางตา สภาพธรรมกำลังปรากฏ ใครที่ลืมไปก็ให้ทราบและระลึกได้ในขณะนี้ว่า ทางตามีสภาพธรรมกำลังปรากฏ ทางหูมีสภาพธรรมกำลังปรากฏ สำหรับผู้ที่อบรมเจริญปัญญาจนรู้ทั่วจะไม่มี ความสงสัยเลยว่า สภาพธรรมที่กำลังปรากฏทางตาก็คือปกติอย่างนี้ ซึ่งก่อนนี้ไม่เคยรู้เลยว่า เป็นเพียงสภาพธรรม เมื่อได้อบรมเจริญปัญญาความรู้จึงเพิ่มขึ้นจนกระทั่งขึ้นต่อลักษณะที่กำลังปรากฏ และไม่มี ความเคลือบแคลงสงสัยว่า สภาพธรรมคืออย่างนี้เป็นปกติธรรมดา

เพราะฉะนั้น เป็นเรื่องของ การอบรมเจริญปัญญาที่จะเข้าใจลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏเท่านั้นเอง สภาพธรรมไม่เปลี่ยนแปลง เคยเห็นอย่างนี้นานมาแล้ว ซึ่งแต่ก่อนนั้นไม่รู้เท่านั้นเอง

เพราะฉะนั้น การอบรมเจริญสติปัฏฐาน หรือการอบรมเจริญปัญญา ไม่ใช่ทำอย่างอื่น นอกจากขณะที่สติเกิดก็รู้ว่า ขณะนี้เป็นสภาพธรรม เหมือนปกติแต่ความรู้ค่อย ๆ เจริญขึ้น ถ้ายังไม่เจริญก็ระลึกอีกทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ตามปกติจริง ๆ ซึ่งการอบรมเจริญปัญญาของแต่ละท่านนั้น เป็นปัจเจกัตถ์ เป็นความรู้เฉพาะตน ที่ไม่ใช่การลอกตัวเอง และคนอื่นก็ไม่สามารถมาลอกได้ว่า ท่านผู้นี้มีปัญญาขั้นนั้นขั้นนี้ แต่เป็นปัญญาของผู้ที่สติระลึกรู้จริง ๆ ที่จะรู้ว่า ปัญญาของตนเองมีมากแค่ไหน หรือยังจะต้องอบรมเจริญต่อไป เพราะว่าความจริงเป็นอย่างไกรก็ต้องเป็นอย่างนั้น

และจุดประสงค์ก็ไม่ใช่เพื่อเป็นพระอรหันต์บุคคลในชาตินี้ เพราะถ้าจุดประสงค์จะเป็นพระอรหันต์บุคคลในชาตินี้ นั่นเป็นความหวัง เป็นความต้องการ แต่ไม่ใช่ปัญญาที่รู้เหตุจริง ๆ ที่จะทำให้เป็นพระอรหันต์บุคคล ถ้าเป็นปัญญาที่ทำให้รู้เหตุจริง ๆ ที่จะเป็นพระอรหันต์บุคคลก็คือปัญญาที่รู้ว่า สภาพธรรมกำลังปรากฏในขณะนี้ และสติเกิดคืออย่างไร และเมื่อสติเกิดแล้ว มีความรู้ความเข้าใจลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏอย่างไร

ขอให้เป็นการอบรมเจริญปัญญา ความรู้ ความเข้าใจในลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามปกติไปเรื่อย ๆ นี่เป็นเหตุที่ว่า ถ้าปัญญาสามารถรู้อย่างนี้จริง ๆ วิปัสสนาญาณจะเกิดขึ้นเมื่อไรย่อมได้ มรรคจิต ผลจิต จะเกิดขึ้นเมื่อไรย่อมได้ แต่ถ้าไม่มีปัญญาอย่างนี้ ไม่มีทางที่วิปัสสนาญาณจะเกิด หรือโลกุตตรจิตจะเกิด

พระ ถ้ายังลังเลสงสัยในสภาพธรรม จะเป็นเหตุให้ความเข้าใจที่ตรงแล้ว และเริ่มระลึกแล้ว หันไปสู่ข้อปฏิบัติอื่นได้

สุ. ความสงสัยเป็นปรมาัตถธรรม และเมื่อสติเกิดระลึก แม้ความสงสัยขณะนั้นก็เป็นสภาพธรรมอย่างหนึ่ง เป็นนามธรรม ข้อสำคัญ คือ ไม่ติด ไม่ยึดถือ ในลักษณะของสภาพธรรมทุกอย่าง ต้องทุกอย่าง ต้องทั้งหมด ก่อนที่จะละการยึดถือสภาพธรรมว่าเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคลจริง ๆ เว้นไม่ได้เลย แม้แต่ความสงสัยเกิดขึ้นก็ต้องรู้ว่า ความสงสัยมีจริง เกิดขึ้นชั่วขณะ และมีเห็น เพราะฉะนั้นขณะที่เห็น ไม่ใช่ขณะที่สงสัย ถ้าปัญญาสามารถรู้จนทั่วตามปกติจริง ๆ ไม่ได้อดร้อนเลย เพราะว่าความสงสัยเมื่อมีเหตุปัจจัยก็เกิด แต่ในตอนต้นเป็นเรื่องยาก เพราะว่า การยึดถือสภาพธรรมว่าเป็นตัวตนยังเต็ม ในขณะที่เห็นน้อยคนนักที่จะสามารถรู้ว่าเป็นเพียงสภาพรู้ หรือเป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏ เพราะฉะนั้น ก็มีเหตุปัจจัยที่จะให้ความสงสัยเกิดขึ้นได้

แต่ถ้าเป็นผู้ที่มีสัจจญาณจริง ๆ คือ เป็นผู้ที่มีปัญญา อริยสัจ ๔ คืออย่างไร ทุกขอริยสัจจะไม่ใช้ขณะอื่น นอกจากขณะนี้ และรู้ว่าหนทางเดียวที่จะทำให้รู้แจ้ง

อริยสัจจ์ คือ สติปัฏฐานระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ ถ้ามี
สังจญาณที่มั่นคงจะทำให้ไม่หลงผิดไปทางอื่น

พระ ความเข้าใจมั่นคงแล้ว แต่บางครั้งไปทำอย่างอื่นที่เป็นความไม่มั่นคง
ต่อสังจญาณ เช่น กำหนดลมหายใจ รู้สึกว่าพอใจเฉย ๆ โดยไม่มีความเห็นผิด
ก็รู้สึกว่า ขณะนั้นไม่มั่นคงแล้ว

สุ. เจ้าคะ ถ้าอย่างนั้นต้องอาศัยการฟังอีก เป็นการทำให้สติระลึกว่า
ขณะนั้นเป็นแต่เพียงรูปธรรมที่ปรากฏ และไม่ติดอยู่ที่นั่น ข้อสำคัญ คือ ไม่มีความ
ต้องการที่จะรู้อยู่ที่ลมหายใจ และเริ่มเห็นลักษณะของสมุทัยคือความต้องการว่า
ความต้องการมีอยู่ตลอดเวลา แม้แต่ในขณะที่กำลังมีลมหายใจกำลังปรากฏ
ถ้าปัญญาไม่สามารถที่จะรู้ ไม่สามารถที่จะละได้ ขณะนั้นก็ยังติด และยังต้องการ
ให้มีความตั้งมั่นอยู่ที่ลมหายใจ ซึ่งไม่ทำให้เกิดปัญญาเมื่อไม่รู้ว่าขณะนั้นเป็นสภาพรู้
ที่กำลังมีลมซึ่งเป็นธาตุชนิดหนึ่งเป็นอารมณ์เท่านั้น ถ้าปัญญาไม่เกิดอย่างนี้ จะทำให้
ยังคงตั้งมั่นอยู่ที่ลมหายใจโดยปัญญาไม่เกิด

พระ ... สังจญาณ (ได้ยินไม่ชัด)

สุ. ขณะใดที่ปัญญาไม่รู้ลักษณะของสภาพปรมัตถธรรม ขณะนั้นไม่มีอะไร
ที่จะไปดับกิเลสที่ยึดถือสภาพปรมัตถธรรมว่า เป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคล
ต้องเป็นปัญญาที่สามารถรู้ว่า ปรมัตถธรรมที่ได้ศึกษามาทั้งหมด ลักษณะจริง ๆ
คืออย่างนี้ ไม่ใช่ตัวตนอย่างนี้ เพียงปรากฏแต่ละลักษณะตามเหตุตามปัจจัยเท่านั้น

พระ ขณะที่ความเพียรเกิดขึ้น รู้สึกว่า ไม่แยบคายและยังไม่ลึกซึ้งเลย
ปฏิบัติมานานแล้วยังรู้สึกว่า ยังเป็นความเพียรที่ไม่แยบคาย

สุ. ไม่แยบคาย เพราะว่าขณะนั้นไม่ใช่ปกติ ถ้าเป็นความเพียรที่แยบคาย
ต้องในขณะที่เป็นปกติอย่างนี้ และสติเกิดแม้เพียงเล็กน้อยก็รู้ว่า ขณะนั้นสติกำลังระลึก
ที่ลักษณะของสภาพธรรม และกำลังค่อย ๆ เข้าใจขึ้นในลักษณะของสภาพธรรม
เป็นปกติ ความเพียรที่แยบคายต้องเป็นปกติ ถ้าผิดปกติ คือ ไม่แยบคาย

ถ้าเพียรตามปกติ คือ ในขณะนี้ เป็นปกติทุกอย่าง ถ้าเริ่มที่จะจดจ้องที่หนึ่ง ที่ใด นั่นคือผิดปกติ ไม่ใช่เป็นการที่แล้วแต่สภาพธรรมใดจะเกิด จะปรากฏ และสติ ระลึกทางตาเป็นปกติ ทางหูเป็นปกติ ทางกายเป็นปกติ ทางใจเป็นปกติ

พระ เรื่องบารมี อาตมาเข้าใจว่า การบำเพ็ญบารมีต้องบำเพ็ญทุกบารมี ไปพร้อม ๆ กัน ใช่ไหม

ส. ที่จริงแล้วสภาพของโสภณเจตสิกเกิดขึ้นทุกขณะที่กุศลจิตเกิด แล้วแต่ว่าขณะนั้นจะมีอารมณ์ของบารมีใดเป็นพิเศษ แต่ไม่ใช่หมายความว่า ในขณะนั้นจะขาดบารมีอื่น

แม้แต่ทานบารมี ก็ต้องประกอบด้วยสัจจบารมี มิฉะนั้นแล้วทานบารมี สำเร็จไม่ได้ โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ย่ำเพ็ญบารมีใหญ่ อภินิหารใหญ่ ที่จะให้ถึงความสำเร็จเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

และสำหรับบางท่านก็อาจจะเริ่มสะสมบารมีให้มากขึ้น จะเห็นได้ว่า แม้แต่ การเริ่มที่จะสะสมบารมี เช่น ทานบารมี หรือศีลบารมี เป็นต้น ขาดสัจจบารมีไม่ได้ คือ ต้องเป็นผู้ที่จริงใจต่อการที่จะบำเพ็ญบารมีนั้น ๆ บารมีนั้น ๆ จึงจะสมบูรณ์ขึ้นได้

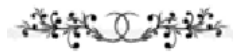

๑๔๔๘

ที่ห้องประชุมตึกสภากาชาดศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๓

พระ อาตมาสงสัยในสัจจบารมีที่สัมพันธ์กับปัญญาบารมี คือ อาตมา มีเพื่อนเป็นพระภิกษุชาวเขมรรูปหนึ่ง ท่านมีความสนใจในการศึกษาธรรมและ พังรายการแนวทางเจริญวิปัสสนา แต่ถ้าท่านบอกความจริงว่าตนเองเป็นคนชาติอะไร จะทำให้ท่านไม่สามารถพังรายการแนวทางเจริญวิปัสสนาซึ่งเป็นธรรมที่ถูกต้องได้ เพราะต้องกลับไปสู่ภูมิลำเนาเดิม ทำให้ขาดการฟังธรรมที่ถูกต้องไป แต่ถ้าทำ ไบสุทธิปลอม หรือโกหกว่าตนเองเป็นคนไทย จะทำให้ได้ฟังธรรมต่อไป เรื่องนี้ อาตมาไม่สามารถวินิจฉัยได้ถูกต้อง ยังสับสนอยู่พอสมควร

สุ. ความเป็นภิกษุ ต้องเป็นความประพฤติที่สมบูรณ์พร้อมทั้งกาย วาจา ใจในทางที่เป็นกุศล ต่างกับชีวิตของคฤหัสถ์มาก ถ้ามีความบกพร่องในเรื่องของ ความประพฤติที่ไม่ถูกต้องสำหรับเพศบรรพชิต ไม่สามารถรู้แจ้งอริยสัจธรรมแน่นอน เพราะว่าตั้งต้นก็ไม่ถูก ต่อไปจะถูกได้อย่างไร แม้แต่คฤหัสถ์ก็ตาม ถ้าตั้งต้นไม่ถูก จะไปถึงที่สุดของความถูกต้อง ที่จะสมบูรณ์ถึงกับการรู้แจ้งอริยสัจจ์ ก็เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ไม่ได้

พระ หมายถึงต้องมีสัจจบารมี

สุ. แน่นนอน เจ้าค่ะ

ขอล่าวถึงข้อความซึ่งเกี่ยวเนื่องกับตอนนี้

ปรมัตถทีปนี อรรถกถา ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ เอกนิบาต
ปาฏิโกวรรคที่ ๑ อรรถกถาโลกสูตร ข้อ ๑๗๙ แสดงอธิษฐานธรรม คือ ธรรม ที่มั่นคงในบารมี ๑๐

ในบารมี ๑๐ นี้ อธิษฐานธรรมที่เป็นบารมี เป็นไปในธรรม ๔ คือ สัจจะ จาคะ อุปสมะ และปัญญา

ถึงแม้ว่าจะมีสัจจะ ความจริงใจ ตรงต่อการที่จะเจริญปัญญาที่จะรู้แจ้ง อริยสัจจธรรม แต่ก็ต้องรู้ว่า ขาดความหนักแน่นมั่นคงไม่ได้ เพราะว่าบางคน คลอนแคลน มีความตั้งใจ และล้มเลิกความตั้งใจ และก็ตั้งใจอีก และก็เลิกอีก แสดงให้เห็นถึงความไม่มั่นคง ไม่เป็นอธิษฐาน ไม่มั่นคงในบารมี เพราะฉะนั้น ในบรรดาบารมี จะต้องมียุทธธรรมซึ่งเป็นไปในธรรม ๔ คือ ในสัจจะ ๑ ในจาคะ ๑ ในอุปสมะ ๑ ความสงบ และในปัญญา ๑

สำหรับในความหมายของอรรถนั้น แสดงว่าต้องมีความจริงใจ คือ สัจจะ ต่อการอบรมเจริญกุศล

ข้อความตอนหนึ่งมีว่า

อนึ่ง ด้วยบทแรก (ภควตา) ท่านประกาศถึงความบริบูรณ์แห่งอธิษฐานธรรม คือสัจจะ และอธิษฐานธรรมคือจาคะ โดยแสดงถึงปฏิกุญญาสัจจะ วจีสัจจะ และ ญาณสัจจะของพระตถาคต

เพราะฉะนั้น ถ้าไม่มีความมั่นคงในสัจจะและในจาคะ ไม่รู้แจ้งอริยสัจจธรรม แน่นนอน และถ้าพูดถึงสัจจะ ก็มีหลายอย่าง คือ ปฏิกุญญาสัจจะ วจีสัจจะ และ ญาณสัจจะ

โดยแสดงถึงการสละทิ้งกามคุณ ความเป็นใหญ่ทางโลก ลาภ ยศ และ สักการะ เป็นต้น และโดยแสดงถึงการสละทิ้งอกิสังขารคือกิเลสไม่มีเหลือ

ถ้าพูดถึงจาคะ บางคนคิดถึงเพียงวัตถุ แต่จาคะในการที่จะสละต้องสละทิ้ง กามคุณ ความติดข้องในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโผฏฐัพพะ นอกจากนั้น ยังต้องสละความเป็นใหญ่ทางโลก สละลาภ ยศ และสักการะ เป็นต้น และโดย แสดงถึงการสละทิ้งอกิสังขารคือกิเลสอื่น ๆ ทั้งหมด ไม่มีเหลือ เพราะว่าบางท่าน ท่านอาจจะเป็นผู้ที่มักน้อย ไม่ได้ต้องการยศถาบรรดาศักดิ์ หรือสักการะใหญ่ จากบุคคลอื่น แต่ไม่สละกิเลส คือ กิเลสของตนเองมีเท่าไร ก็ยังพอใจที่จะมีกิเลส นั้น ๆ อยู่เท่านั้น เพราะคิดว่าไม่ได้เบียดเบียนใคร และไม่ได้ต้องการสักการะ หรือ

ลาภยศจากใครด้วย แต่ให้ทราบว่า การที่จะสละจริง ๆ ต้องทั้งหมด แม้แต่สละกิเลสทั้งปวงด้วย และต้องมีสัจจะ ความจริงใจ มั่นคง หนักแน่นตั้งแต่ต้น จึงจะถึงการดับกิเลสได้

ทุกวัน ๆ ทุกคนก็ได้ฟังพระธรรม ได้เข้าใจพระธรรม และรู้ว่ากิเลสก็ยังมีมากมาย แสดงให้เห็นว่า ต้องอาศัยบารมีอื่น ๆ อีกในการที่จะสามารถรู้แจ้งอริยสัจจธรรมได้จริง ๆ ไม่ใช่เพียงคิดว่า ฟังนิดหน่อย หรือเจริญสติปัฏฐานเพียงเล็กน้อย และเพียรให้มาก ๆ เพื่อให้ถึงการรู้แจ้งอริยสัจจธรรม ข้ามเรื่องของบารมีทั้งหมดเหล่านี้ไปไม่ได้เลย เพราะว่ากิเลสมีนาน ต้องอาศัยบารมีที่สะสมมากขึ้น ๆ จึงจะสามารถละคลายได้

ข้อความต่อไปมีว่า

ด้วยบทที่ ๒ (อรรถา) ท่านประกาศถึงความบริบูรณ์แห่งอธิษฐานธรรมคืออุปสมะ (ความสงบระงับ) และอธิษฐานธรรมคือปัญญา โดยแสดงถึงการได้บรรลุการสงบระงับสังขารทั้งหมด และโดยแสดงถึงการบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ

ข้อความต่อไป แสดงถึงความสำคัญของสัจจะ คือ

จริงอย่างนั้น ความมีอธิษฐานธรรมคือสัจจะ เป็นบารมีของพระผู้มีพระภาค ผู้ครั้งยังเป็นพระโพธิสัตว์ ได้ทำอภินิหารไว้ในโลกุตตรคุณถึงความบริบูรณ์ เพราะทรงบำเพ็ญบารมีทุกข้อตามปฏิกุญญา เนื่องจากทรงประกอบด้วยพระมหากรุณาธิคุณ

อภินิหาร คือ เหตุใหญ่ที่ควรแก่การที่จะได้รับผลใหญ่ คือ การบรรลุเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

ความมีอธิษฐานธรรมคือจาคะ เป็นบารมีถึงความบริบูรณ์ เพราะสละทิ้งสิ่งที่เป็นข้าศึก

ถ้าไม่ได้เป็นไปในความจริงตั้งแต่ต้น ไม่มีทางที่จะรู้แจ้งอริยสัจจธรรมเพียงศึกษาไม่ได้ทำให้ประพฤติดิจจริง แต่ต้องเป็นผู้ที่ศึกษาและรู้ว่า ความจริงเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะทำให้รู้แจ้งอริยสัจจธรรม

ทุกท่านที่ได้ฟังธรรม จะฟังสักเท่าไร ๆ ก็ต้องเป็นผู้ที่ตรงต่อตัวเอง และเป็นผู้ที่รู้ตามความเป็นจริงว่า ในวันหนึ่ง ๆ กิเลสมากมายเหลือเกิน และที่จะรู้ได้ว่าแต่ละท่านมีกิเลสมากแค่ไหน และเป็นกิเลสระดับใด ก็ต้องศึกษาหรือฟังพระวินัยบัญญัติ เพราะถ้าไม่ศึกษาพระธรรมโดยละเอียดจะไม่ทราบเลยว่า กิเลสที่มีจนชินเป็นประจำเป็นกิเลสขั้นไหนบ้าง

ประโยชน์จากการฟังและการศึกษาพระวินัย ก็เพื่อขัดเกลากิเลสของตนเอง เพราะรู้ระดับขั้นกิเลสของตนเองในวันหนึ่ง ๆ ละเอียดยิ่งขึ้น และเมื่อเห็นว่าสิ่งใดเป็นความประพฤตินี้สมควรที่แม้คฤหัสถ์ก็สามารถประพฤติปฏิบัติตามได้ ก็จะได้ขัดเกลายิ่งขึ้น มิฉะนั้นแล้วจะชินกับกิเลสจนกระทั่งไม่สามารถรู้ได้ว่า แท้ที่จริงแล้วผู้ที่มีความจริงใจต่อการที่จะขัดเกลากิเลส สามารถขัดเกลาเพิ่มขึ้นอีกได้ ถ้าได้เข้าใจพระวินัยเพิ่มขึ้น

สำหรับวันนี้ ขอกล่าวถึง **อุพสงคราม** คือ ในขณะที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้น และผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นหรือเป็นผู้ที่วินิจฉัยคดี ควรจะมีธรรมประการใดบ้าง เพราะว่าทุกวัน ๆ ทุกคนที่มีกิเลสก็ต้องทำผิด และเมื่อมีผู้ที่ทำผิด ก็ต้องมีผู้ที่ถูกกระทำผิดต่อด้วย เพราะฉะนั้น ผู้ที่จะวินิจฉัยเรื่องผิดถูก ต้องเป็นผู้ตรง เป็นผู้มีความรู้ ข้อความในพระวินัยเป็นการทดสอบความเป็นผู้ตรงต่อธรรม ซึ่งแม้แต่คฤหัสถ์และยังไม่มีคดีใด ๆ ก็ตาม ถ้าได้ฟังไว้ ก็เป็นทางที่จะทำให้รู้จักกิเลสของตนเอง ยิ่งขึ้นว่า ต้องเป็นผู้ตรงต่อความจริงและขัดเกลากิเลสได้

พระวินัยปิฎก ปิรवार ข้อ ๑๐๘๓ มีข้อความว่า

อันภิกษุผู้เข้าสู่สงครามเมื่อเข้าหาสงฆ์ ฟังเป็นผู้มีจิตยำเกรง มีจิตเสมอด้วยฝ่าเช็ดธุลี เข้าหาสงฆ์ ฟังเป็นผู้รู้จักที่นั่ง รู้จักการนั่ง ไม่เบียดเบียนภิกษุผู้เถระ ไม่ห้ามภิกษุผู้อ่อนกว่าด้วยอาสนะ ฟังนั่งอาสนะตามสมควร ไม่ฟังพูดเรื่องต่าง ๆ ไม่ฟังพูดเรื่องดิรัจฉานกถา ฟังกล่าวธรรมเอง หรือฟังเชื้อเชิญภิกษุรูปอื่น ไม่ฟังดูหมิ่น อริยคุณนิภาพ

ถ้าไม่พิจารณาจะไม่เห็นเลยว่า เป็นชีวิตประจำวันของทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ เพราะว่าเมื่อมีกาย มีวาจา มีการที่จะต้องกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ถ้ากระทำในทางที่ถูกต้อง ขณะนั้นก็เป็ณกุศล แต่ถ้าวเพียงผิตนิตเดียว ถ้าวไม่พิจารณาจะไม่รู้เลยว่า ขณะนั้นเป็นอกุศล เช่น เมื่อเข้าหาสงฆ์ พึงเป็นผู้มีจิตย่ำเเกรง

สำหรับคฤหัสถ์ ถ้าวเป็นผู้ที่จะไปมาหาสู่บุคคลใด ไม่ว่าจะเป็ณสถานที่ใด กาลใด เทศใด ถ้าวขณะนั้นมีกุศลจิต เป็ณผู้ที่อ่อนน้อม เป็ณผู้ที่ย่ำเเกรง เห็นความต่างกันของขณะที่สบาย ๆ ไม่อ่อนน้อม และไม่ย่ำเเกรง แม้เพียงเท่านี้ก็จะไม่เห็นเลยว่า กิเลสเกิดขึ้นเมื่อไร ในขณะไหน แต่ถ้าวได้ฟังพระวินัยแล้วจะเห็นได้จริง ๆ ว่า แม้ชีวิตที่ต่างกันระหว่างบรรพชิตกับคฤหัสถ์ แต่ก็สามารถที่จะเทียบเคียงให้เห็นกิเลสที่มีอยู่ในจิตใจเป็นประจําได้

สำหรับพระภิกษุานั้น เมื่อเข้าหาสงฆ์ พึงเป็นผู้มีจิตย่ำเเกรง มีจิตเสมอด้วยผ้าเช็ดธุลี

เห็นคุณค่าของการเป็ณผู้มีจิตเหมือนผ้าเช็ดธุลีใหม่ มีความอ่อนน้อม ไม่มีมานะ ไม่มีความสำคัญตน ถ้าวเป็นผ้าเช็ดธุลีได้เสมอ ๆ ก็เป็ณความสบายใจ ไม่ว่าใครจะประพฤติดต่อกับท่านด้วยกายวาจาอย่างไร ไม่เดือดร้อนเลย เพราะไม่ถือตนว่า เป็ณผู้ที่มีความสำคัญ

พึงเป็นผู้รู้จักที่นั้ง รู้จักการนั้ง เพียงเท่านี้ก็เป็นกุศลหรืออกุศลแล้ว แม้เพียงการที่จะนั้ง

ไม่เบียดเบียนภิกษุผู้เเกระ ไม่ห้ามภิกษุผู้อ่อนกว่าด้วยอาสนะ บางคนอาจจะกีดกันอาสนะ และห้ามภิกษุผู้อ่อนกว่า ขณะนั้นพิจารณาได้ว่า แม้ไม่ใช่สงฆ์ แต่ที่ใดก็ตามมีที่นั้ง ท่านไม่ให้บุคคลอื่นนั้ง เพราะต้องการที่จะให้ผู้อื่นนั้ง คิดดูว่า นี่เป็ณเรื่องอกุศลทั้งนั้น ถ้าวพิจารณาโดยละเอียด

พึงนั้งอาสนะตามสมควร ไม่พึงพูดเรื่องต่าง ๆ ไม่พึงพูดเรื่องดิรัจฉานกถา พึงกล่าวธรรมเอง หรือพึงเชื่อเชิญภิกษุรูปอื่น ไม่พึงดูหมิ่นอริยคุณัณภาพ

ถ้าวจะพูด ก็พูดเรื่องที่สมควร พูดด้วยกุศลจิต พูดด้วยเมตตาจิต หรือไม่พึงพูดเรื่องดิรัจฉานกถา สำหรับคฤหัสถ์ไม่มีวินัยในข้อเหล่านี้ แต่สำหรับพระภิกษุ

ไม่พึงดูหมิ่นอริยะคุณูปภาพ ต้องเห็นว่า ถ้าจะพูดเรื่องที่ไร้สาระ ก็ยิ่งไม่พูดเสียดีกว่า โดยที่ถ้าไม่ต้องลำบากเดือดร้อนใจ เพราะว่าการไม่พูด ก็ไม่มีเรื่องที่จะทำให้คนอื่นเกิด โลภะ โทสะ หรืออกุศลต่าง ๆ แต่ต้องเป็นผู้ที่ละเอียดจริง ๆ ในการที่จะพิจารณา และเห็นคุณของพระธรรม ไม่ว่าจะเป็นส่วนของพระสูตร พระวินัย หรือพระอภิธรรม

ข้อความต่อไป

อันภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ที่สงฆ์อนุมัติแล้ว

การที่ภิกษุรูปใดจะเป็นผู้วินิจฉัยคดีหรือเรื่องที่จะกระทำ ตามพระวินัยแล้ว ต้องให้สงฆ์ คือ หมู่คณะของภิกษุที่จำกัดจำนวนไว้ เป็นผู้อนุมัติ ไม่ใช่ใครก็ตามจะไป ตัดสินคดีต่าง ๆ ได้ตามใจชอบ

อันภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ที่สงฆ์อนุมัติแล้ว มีประสงค์จะวินิจฉัยอธิกรณ์ ไม่พึงถามถึงอุปัชฌายะ ไม่พึงถามถึงอาจารย์ ไม่พึงถามถึงสังฆิทธิหาริก ไม่พึงถามถึง อันเตวาสิก ไม่พึงถามถึงภิกษุปุณอุปัชฌายะ ไม่พึงถามถึงภิกษุปุณอาจารย์ ไม่พึงถามถึงชาติ ไม่พึงถามถึงชื่อ ไม่พึงถามถึงโคตร ไม่พึงถามถึงอาคม ไม่พึงถามถึงตระกูล ไม่พึงถามถึงชาติภูมิ เพราะเหตุไร เพราะความรักหรือความชัง จะพึงมีในบุคคลนั้น เมื่อมีความรักหรือความชัง พึงลำเอียงเพราะความชอบบ้าง พึงลำเอียงเพราะความชังบ้าง พึงลำเอียงเพราะความหลงบ้าง พึงลำเอียงเพราะความกลัวบ้าง

ความละเอียดในการเป็นผู้ตรงต่อธรรมจริง ๆ คือ สิ่งที่เกิดขึ้น ความถูก และความผิด เพราะฉะนั้น ก็วินิจฉัยตามเหตุการณ์ โดยไม่ถามถึงแม้อุปัชฌาย์อาจารย์ สังฆิทธิหาริก อันเตวาสิก ไม่ว่าบุคคลที่แวดล้อมบุคคลนั้นจะเป็นใครก็ตาม ผู้ที่ตรงก็ต้องเป็นผู้ที่ตรงต่อเหตุผลและธรรม ไม่มีความลำเอียงเพราะชอบ เพราะชัง เพราะหลง เพราะกลัว

สำหรับข้อปฏิบัติของพระภิกษุผู้วินิจฉัยอธิกรณ์ มีข้อความว่า

อันภิกษุผู้วิจิตรจิตที่สงฆ์อนุมัตติแล้ว มีประสงค์จะวิจิตรจิตที่
พึงเป็นผู้หนักในสงฆ์ ไม่พึงเป็นผู้หนักในบุคคล พึงเป็นผู้หนักในพระสัทธรรม ไม่พึง
เป็นผู้หนักในอามิส พึงเป็นผู้เป็นไปตามอำนาจแห่งคดี ไม่พึงเป็นผู้เห็นแก่บริษัท
พึงวิจิตรจิตโดยกาลอันควร ไม่พึงวิจิตรจิตโดยกาลไม่ควร พึงวิจิตรจิตด้วยคำจริง ไม่พึง
วิจิตรจิตด้วยคำไม่จริง พึงวิจิตรจิตด้วยคำสุภาพ ไม่พึงวิจิตรจิตด้วยคำหยาบ พึงวิจิตรจิต
ด้วยคำประกอบด้วยประโยชน์ ไม่พึงวิจิตรจิตด้วยคำไม่ประกอบด้วยประโยชน์ พึงเป็น
ผู้มีเมตตาวิจิตรจิต ไม่พึงเป็นผู้มุ่งร้ายวิจิตรจิต

ไม่พึงเป็นผู้กระชับที่หู ไม่พึงคอยจับผิด ไม่พึงขยิบตา ไม่พึงเลิกคิ้ว ไม่พึง
ชะงัดศีรษะ ไม่พึงทำวิหารแห่งมือ ไม่พึงแสดงปลายนิ้วมือ

พึงเป็นผู้รู้จักที่นั่ง พึงเป็นผู้รู้จักการนั่ง พึงนั่งบนอาสนะของตน ทอดตา
ชั่วแอก เพ่งเนื้อความและไม่ลุกจากอาสนะไปข้างไหน ไม่พึงยังการวิจิตรจิต
ให้บกพร่อง ไม่พึงเสพทางผิด ไม่พึงพูดส่ายคำ

พึงเป็นผู้ไม่ริบดวง ไม่ผละผลัน ไม่ดุดัน เป็นผู้อดได้ต่อถ้อยคำ พึงเป็นผู้มี
เมตตาจิต คิดเอ็นดูเพื่อประโยชน์ พึงเป็นผู้มีกรุณา ขวนขวายเพื่อประโยชน์

พึงเป็นผู้ไม่พูดพล่อย พึงเป็นผู้พูดมีที่สุด พึงเป็นผู้ไม่ผูกเวร ไม่ขัดเคือง
พึงรู้จักตน พึงรู้จักผู้อื่น

พึงสังเกตจิตทั้ง พึงสังเกตจำเลย พึงกำหนดรู้ผู้ใจทผู้ไม่เป็นธรรม
พึงกำหนดรู้ผู้ถูกใจทผู้ไม่เป็นธรรม พึงกำหนดรู้ผู้ใจทผู้เป็นธรรม พึงกำหนดรู้
ผู้ถูกใจทผู้เป็นธรรม

พึงกำหนดข้อความอันสองฝ่ายกล่าวมิให้ตกลง ไม่แซมข้อความอันเขา
มิได้กล่าว พึงจำบทพญานะอันเข้าประเด็นไว้เป็นอย่างดี สอบสวนจำเลย แล้วพึง
ปรับตามคำรับสารภาพ

ใจทหรือจำเลยประหม่า พึงพูดเอาใจ เมื่อเป็นผู้ฉลาด พึงพูดปลอบ เมื่อ
เป็นผู้ดุษณี พึงห้ามเสีย เมื่อเป็นผู้ไม่สะอาด พึงตัดเสีย เมื่อเป็นผู้ตรง พึงประพฤติด้อย
ด้วยความอ่อนโยน ไม่พึงถึงฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภัยาคติ พึงวางตน
เป็นกลาง ทั้งในธรรม ทั้งในบุคคล

ก็แล ภิกษุผู้วิจิตรด้วยอธิกรณ์ เมื่อวิจิตรด้วยอธิกรณ์ด้วยอาการอย่างนี้ ชื่อว่า เป็นผู้ทำตามคำสอนของพระศาสดา เป็นที่รัก ที่ชอบใจ ที่เคารพ ที่สรรเสริญ แห่งสพรหมจรรย์ทั้งหลายผู้เป็นวิญญู

เป็นชีวิตประจำวันของทุกคนได้ไหมที่จะละเอียดยื่น ๆ และมีการระลึกได้ว่า สิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควร ขณะใดเป็นไปด้วยกิเลสประเภทใด ถ้าไม่ทรงแสดงไว้ โดยละเอียด ก็คงไม่มีการระลึกได้

๑๙๔๙

ที่ห้องประชุมตึกสภากาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๓

ข้อความต่อไป

ว่าด้วยประโยชน์แห่งสูตรเป็นต้น

ท่านผู้ฟังก็ศึกษาพระไตรปิฎกทั้ง ๓ ส่วน คือ พระสูตร พระวินัย และพระอภิธรรม เพราะฉะนั้น ควรที่จะได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ได้ศึกษามา คือว่าด้วยประโยชน์แห่งสูตรเป็นต้น

สูตรเพื่อประโยชน์แก่การเทียบเคียง

เพราะว่าเป็นเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และเป็นเรื่องของโลกะ โทสะ โมหะ มานะ วิชา กิเลสทั้งหลาย และกุศลทั้งหลายด้วย เพราะฉะนั้น สูตร เพื่อประโยชน์แก่การเทียบเคียง คือ ในอดีตอย่างไร ปัจจุบันก็อย่างนั้น และในอนาคตต่อไปก็ต้องเป็นอย่างนี้

ข้ออุปมาเพื่อประโยชน์แก่การชี้ความ เนื้อความเพื่อประโยชน์ที่ให้เราเข้าใจ การย้อนถามเพื่อประโยชน์แก่การดำรงอยู่ การขอโอกาสเพื่อประโยชน์แก่การกล่าวโทษ การโทษเพื่อประโยชน์แก่การให้จำเลยระลึกโทษ การให้ระลึกเพื่อประโยชน์แก่ความเป็นผู้มีถ้อยคำอันจะฟังกล่าว ความเป็นผู้มีถ้อยคำอันจะฟังกล่าวเพื่อประโยชน์แก่การกังวล

กังวลที่นี้ หมายความว่าถึงเรื่องที่จะต้องคิดหนักหรือพิจารณา

การกังวลเพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัย การวินิจฉัยเพื่อประโยชน์แก่การพิจารณา การพิจารณาเพื่อประโยชน์แก่การถึงฐานะและมีใช้ฐานะ การถึงฐานะและมีใช้ฐานะเพื่อประโยชน์ข่มบุคคลผู้เก้อยาก เพื่อประโยชน์ยกย่องภิกษุผู้มีศีล

เป็นที่รัก สงฆ์เพื่อประโยชน์แก่การสวดส้องและรับรอง บุคคลที่สงฆ์อนุญาติแล้ว
ตั้งอยู่ในตำแหน่งผู้ใหญ่ ตั้งอยู่ในตำแหน่งผู้ไม่แก่งกล่าวให้ผิด

ข้อความต่อไป

ประโยชน์แห่งวินัยเป็นต้น

เป็นเรื่องของวินัย เป็นเรื่องของกาย วาจาทั้งนั้น

วินัยเพื่อประโยชน์แก่การสำรวม ความสำรวมเพื่อประโยชน์แก่ความ
ไม่เดือดร้อน ความไม่เดือดร้อนเพื่อประโยชน์แก่ความปราโมทย์ ความปราโมทย์
เพื่อประโยชน์แก่ความปิติ ความปิติเพื่อประโยชน์แก่ปัสสัทธิ ปัสสัทธิเพื่อประโยชน์แก่
ความสุข ความสุขเพื่อประโยชน์แก่สมาธิ สมาธิเพื่อประโยชน์แก่ความรู้เห็นตาม
ความเป็นจริง ความรู้เห็นตามความเป็นจริงเพื่อประโยชน์แก่ความหน่าย ความหน่าย
เพื่อประโยชน์แก่ความส่ำรอก ความส่ำรอกเพื่อประโยชน์แก่วิมุตติ (การพ้นจากกิเลส)
วิมุตติเพื่อประโยชน์แก่วิมุตติญาณทัสสนะ (ปัญญาที่รู้ว่าพ้นแล้วจากกิเลส)
วิมุตติญาณทัสสนะเพื่อประโยชน์แก่ความดับสนิทหาบัจจยมิได้ การกล่าววินัย
มีอนุปาทาปรินิพพานนั้นเป็นประโยชน์ การรักษาวินัยมีอนุปาทาปรินิพพานนั้น
เป็นประโยชน์ เหตุมีอนุปาทาปรินิพพานนั้นเป็นประโยชน์ ความเจียสโตสดับ
มีอนุปาทาปรินิพพานนั้นเป็นประโยชน์ คือ ความพ้นวิเศษแห่งจิต เพราะไม่ยึดมั่น

ทุกขณะที่ฟังพระธรรม จะเห็นประโยชน์ที่ละเล็กทีละน้อย จนกระทั่งในที่สุด
ความเจียสโตสดับมีอนุปาทาปรินิพพานนั้นเป็นประโยชน์ คือ จะถึงการดับกิเลส
ทั้งหมดเป็นสมุจเฉท ไม่เกิดอีกเลย

เรื่องกิเลสของตัวเอง อาศัยพระธรรมทั้ง ๓ ปิฎกจะทำให้เข้าใจละเอียดขึ้น
ถึงระดับกิเลสขั้นต่าง ๆ ที่เป็นปกติในชีวิตประจำวัน ไม่ว่ากิริยาอาการที่จะยกนิ้ว
แสดงปลายนิ้วก็จะเห็นได้ว่า ต้องเป็นผู้ที่กำลังมีกิเลสอย่างนั้น ๆ จึงกระทำอย่างนั้น ๆ
ในการวินิจฉัยคดี

การศึกษาพระธรรม การเข้าใจพระธรรม ทำให้เข้าใจความเป็นรัตนะของ
พระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ และพระสังฆรัตนะ และผู้ที่มีพระรัตนตรัยเป็นสรณะ

เป็นที่ฟังอย่างแท้จริงนั้น คือ เป็นที่ฟังให้เกิดปัญญาของตนเองเพื่อที่จะละคลาย และดับกิเลสของตนเอง

ก่อนที่จะมีพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ก่อนที่จะเข้าใจพระธรรม ไม่มีความรู้เลย สักนิดเดียวว่า สภาพธรรมที่กำลังปรากฏไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคลอย่างไร เป็นธรรม เป็นปรมัตถธรรมอย่างไร ไม่สามารถรู้ได้เลย ถ้าไม่ได้ศึกษาพระธรรม

เพราะฉะนั้น เมื่อเป็นผู้ศึกษาพระธรรมเข้าใจแล้ว ก็เหมือนเป็นผู้ที่ลืมตา และเริ่มที่จะเห็นทุกอย่างที่ปรากฏถูกต้องตามความเป็นจริง เป็นสัมมาทิฐิที่จะรู้ว่า ชีวิตคืออะไร

ขอเชิญท่านผู้ฟังแสดงความคิดเห็นว่า ท่านมีความรู้ลึกกว่าชีวิตคืออะไร หลังจากที่ได้ศึกษา ได้ฟังพระธรรมมาแล้ว

ผู้ฟัง ชีวิตคืออะไร ถ้าตอบทั่ว ๆ ไป ก็ตอบว่า ชีวิตคือการต่อสู้ แต่นั่นคงจะไม่ใช่วิตหลังจากการศึกษาพระธรรมแล้ว

ส. ทางธรรมก็ได้ ต่อสู้กับกิเลส

ผู้ฟัง ก็คงต้องต่อสู้กับกิเลส และต้องมีความอดทนต่าง ๆ ที่จะต่อสู้กับกิเลส อย่างเมื่อวานนี้พระคุณเจ้าถามผมว่า เมื่อฟังธรรมแล้วและมีสติเริ่มระลึกขันธ์รูปนามธรรมบ้าง เวลานี้ ผ่านไป ๑๐ ปีแล้ว ปัญญาในการเจริญสติปัฏฐานมีอะไร แตกต่างกันไหม ก็ตอบยาก

หลังจากศึกษาธรรมแล้ว ก็มีชีวิตที่ขัดเกลากิเลสได้มากขึ้น ส่วนปัญญาจะ คมกล้าถึงขั้นปหานกิเลส คงยังไม่ถึง ช่วงที่สติเริ่มระลึกขันธ์ กับต่อมาได้เริ่มระลึก หลาย ๆ ทาง ทั่ว ๆ ขึ้น อย่างที่อาจารย์พูดในเทปหลายครั้งว่า ปรรวณแล้ว ปรรวณอีก ซึ่งเป็นคำที่น่าสนใจ ปรรวณแล้ว ปรรวณอีก ก็คือปรรวณรูปนามนั่นเอง สังเกตรูปนาม สังเกตว่าสภาพธรรมในขณะนี้เป็นอย่างไร ก็เป็นเรื่องปรรวณแล้ว ปรรวณอีก ซึ่ง ใกล้เคียงกับการจดจ้องมาก ถ้าไม่เข้าใจก็จะกลายเป็นจดจ้องแล้วจดจ้องอีก ซึ่งแตกต่างกันมากกับปรรวณแล้วปรรวณอีก

การจะสังเกตธรรม ปรรวภูปธรรมนามธรรม เมื่อ ๒ วันนี้ผมฟังเทปเก่าของอาจารย์ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผม ผมก็อยากจะมาฝากไว้ที่นี่ด้วย อาจารย์ได้พูดตอนหนึ่งว่า ให้กลับไปฟังเรื่องการเจริญสติปัฏฐานใหม่ ๆ ที่อาจารย์ได้พูดไว้ ผมเองมีเทปของอาจารย์พูดเมื่อครั้งที่ ๗๐ - ๑๐๐ กว่า ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องสติปัฏฐาน โดยปกติก็ฟังเทปเก่า ๆ อยู่แล้ว ชอบฟังมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องสติปัฏฐาน ฟังแล้วเกิดความเข้าใจเพิ่มขึ้น และติดใจคำที่อาจารย์พูดว่า ปรรวภแล้ว ปรรวภอีก ทำให้เตือนสติเรา ซึ่งเหตุที่เราไม่ระลึกรูปธรรมนามธรรม ไม่สังเกตในสภาวะธรรม ก็เพราะเราไม่คุ้นเคยกับเขา เราคุ้นเคยแต่บัญญัติธรรม เห็นอะไรก็เป็นสิ่งนั้นสิ่งนี้เป็นโต๊ะ เป็นเก้าอี้ หรือได้ยินอะไรก็เป็นเรื่องเป็นราว ไม่ได้ปรรวภที่รูปธรรมหรือนามธรรม

การที่จะปรรวภในรูปธรรมหรือนามธรรม คือ การฟังเรื่องการเจริญสติปัฏฐาน และเทปเก่า ๆ ของอาจารย์ครั้งแรก ๆ ผมจำได้ว่า รู้สึกตัวทางตาเป็นอย่างไร รู้สึกตัวทางหูเป็นอย่างไร ช่วยทำให้สติระลึกได้ สติที่ไม่เคยเกิดสำหรับบุคคลอื่นก็คงจะเกิด ถ้าได้ฟังเทปเรื่องสติปัฏฐานที่เป็นการบรรยายตอนแรก ๆ ซึ่งอาจารย์บอกให้ฟัง ผมเองได้เหตุปัจจัยจากการฟังตอนนั้นอย่างมาก และซ้ำที่ ๒ ที่ ๓ ผมเห็นว่า เป็นเหตุเป็นปัจจัยอย่างยิ่ง ก็อยากจะฝากให้เพื่อนสหayaธรรมที่สติยังไม่เกิดจะได้เกิดขึ้น

ส. และต้องระลึกให้ทั่ว ไม่ใช่แต่เฉพาะทางตา หรือทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ทุกขณะที่กิเลสเกิดขึ้นทำกิจการงานตลอดวัน หลังจากได้เห็นแล้ว ได้ยินแล้ว ได้กลิ่นแล้ว ลิ้มรสแล้ว รู้สิ่งที่กระทบสัมผัสแล้ว ให้เห็นตามความเป็นจริงว่า ผู้ที่เป็นปุถุชนที่ว่ากิเลสหนาแน่นมากคืออย่างนี้ เพราะความจริงก็คือความจริง จนกว่าปัญญาจะเพิ่มขึ้น

ผู้ฟัง กลับมาประเด็นที่ว่า ชีวิตภายหลังการศึกษาดูธรรม สำหรับผมเองผมได้ประโยชน์มาก ทำให้การขัดเกลาได้ดีขึ้นมาก ศีลก็ดี ทานก็ดีขึ้น ถึงแม้จะละเว้นไม่ทั่วในศีล ๕ แต่ก็เริ่มขัดเกลาแล้ว ทำให้ดีขึ้น ทำให้มั่นใจว่า ถ้าสติเริ่มระลึก

จนกระทั่งได้นามรูปปริเฉทญาณ หรือได้รู้แจ้งอริยสัจธรรมเป็นพระโสดาบัน คีล ๕ คงจะละได้เป็นสมุจเฉท คงจะไม่ละเมิดแน่ ถ้าถึงเวลานั้น

จากการที่ศึกษาธรรมแล้ว ชีวิตมีศีล อย่างเวลานี้จะพูดเท็จสักคำหนึ่ง เกิดหิริโอตตัปปะ บางครั้งจำเป็นต้องพูดเท็จ ก็พยายามหาคำพูดที่เป็นความจริง และขัดเกลดต่อไป คือ ให้เขาไม่สะเทือนใจด้วย ซึ่งยากมาก

เมื่อจำเป็นต้องโกหก เพราะถ้าไม่โกหกเขาจะเดือดร้อนทีเดียว ก็พยายามพูดความจริงออกไปก่อน หลังจากพูดความจริงไปแล้ว หาเหตุผลเพื่อสนับสนุนความจริงนั้น เป็นชีวิตที่ภายหลังศึกษาธรรมแล้ว ได้ประโยชน์มาก ๆ ที่เดียว

เรื่องพูดเท็จเวลานี้เกิดความละอายมาก ซึ่งเมื่อก่อนมีทุกวัน กับลูก กับภรรยา หรือกับญาติพี่น้อง เช่น มาเยี่ยมเงิน อย่างอาจารย์เคยบอกว่า ไม่มีพอจะให้เยี่ยม แต่มีเอาไว้ใช้ ก็เป็นความจริง เราไม่ได้เตรียมไว้ให้เยี่ยม เราเตรียมไว้ใช้ในชีวิตของเรา

สำหรับผมในการศึกษาธรรม ถือศีล ๕ เป็นหลัก เมื่อศึกษาธรรมแล้วศีล ๕ ควรจะบริสุทธิ์ขึ้น ๆ ไม่ทราบอาจารย์จะมีอะไรเพิ่มเติมไหม

ส. ไม่ทราบท่านผู้อื่นมีความคิดอย่างไร เรื่องชีวิตคืออะไร

ผู้ฟัง ความเห็นจากคนบ้านนอก นาน ๆ จะเข้ามาสักทีหนึ่ง ซึ่งก็เป็นลูกศิษย์ของอาจารย์ ผมยังติดใจความหมายของชีวิตว่า ชีวิตคือขณะจิต ผมสนใจตรงนี้มาก ถ้าเรายังไม่เข้าใจชีวิตจริง ๆ ยังไม่รู้ชีวิตจริง ๆ ก็คือเรายังไม่รู้ขณะจิตที่แท้จริงของเรา คงจะเพียงสั้น ๆ เท่านั้น

ส. ไม่ทราบท่านผู้อื่นมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างไหม

ผู้ฟัง ผมอายท่านทั้งสองเหลือเกิน เพราะท่านทั้งสองจิตใจสูง ท่านพูดเข้าหาธรรมเบื้องสูง ผมคนดินดิน ความจริงผมไม่ควรมาบอกใครว่าชีวิตคืออะไร แต่ด้วยความกตัญญูทวนทวนต่อท่านอาจารย์ ท่านอาจารย์ให้ผมทำอะไร ผมทำทุกอย่าง ท่านจะเล่นเกมสั้น ให้มาบอกว่าชีวิตคืออะไร ผมก็ต้องเล่น

สำหรับชีวิตผมเอง ผมรู้สึกเบา สบาย เหมือนกับที่คุณอดิศักดิ์พูด ผมค่อย ๆ ขัดเกลาไป ไม่มาก ทีละนิด ๆ ผมก็รู้สึกเบาขึ้นมาก และค่อย ๆ เบาไปเรื่อย น้อยลงหนึ่ง

นอกจากนั้น สันดานหรือสันดานผม ผมชอบทำประโยชน์ให้แก่คนอื่น เพราะฉะนั้น ผมมีความสุขมากถ้าผมสามารถไปพูดอะไร เล่าอะไร อธิบายอะไร ซึ่งผมศึกษาอะไรมาจากท่านอาจารย์ ผมก็เที่ยวไปบอกเขา นี่เป็นชีวิตของผมอีกอย่าง ขาดไม่ได้เลย

และสุดท้ายอย่างที่ว่า ๓ แยกเลย ดิรัจฉานแท้ ๆ เลย ผมชอบความสนุก บันเทิง อะไรที่บันเทิงกับตัวเองและผู้อื่น โดยไม่กระทบกระเทือนใคร มีความสบายใจ ผมชอบที่สุด ชีวิตผมชอบอยู่ ๓ อย่างนี้

ส. ไม่ทราบชีวิตของท่านผู้อื่นเป็นอย่างนี้หรือเปล่า แต่ทุกชีวิตก็คือ การเกิดขึ้นของปรมัตถธรรม สภาพธรรม คือ จิต เจตสิก รูป ซึ่งไม่มีใครสามารถ ยับยั้งได้เลย และถ้าสติเกิดจริง ๆ ระลึกจริง ๆ จะรู้ได้ทันทีว่า กิเลสหรืออกุศลธรรม เกิดขึ้นทำกิจของกิเลสและอกุศลธรรมนั้น ๆ อยู่ตลอดเวลาที่วิบากจิตหรือกุศลจิตไม่เกิด

นี่จึงจะเป็นผู้เห็นธรรมตามความเป็นจริง เห็นตัวเองชัด มีอะไร นอกจาก กิเลสเกิด ทำกิจการงานของกิเลสตลอดเวลาที่ไม่ใช่วิบากและไม่ใช่อกุศล เพราะว่า วิบากเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น ทางตาเห็น ทางหูได้ยิน ทางจมูกได้กลิ่น ทางลิ้นลิ้มรส ทางกายกระทบสัมผัส หลังจากนั้นคืออะไร ก็คือกิเลสเกิดขึ้นทำกิจการงานของกิเลส ตลอดเวลา นี่คือนักที่รู้จักตนเองตามความเป็นจริง ขณะใดที่กุศลจิตไม่เกิด ขณะนั้น เป็นกิเลสระดับขั้นต่าง ๆ จริง ๆ ที่ระลึกขณะใด จะเห็นกิเลสในขณะนั้น

แม้แต่ความสนุกที่ว่า ก็เป็นชีวิตจริงของทุกท่าน ซึ่งก็คือกิเลสเกิดขึ้นทำ กิจการงานของกิเลสนั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาทางโลกก็คือกิเลสเกิดขึ้นทำกิจ ของกิเลส จะปรุงอาหารให้อร่อย กิเลสก็เกิดขึ้นทำกิจของกิเลส จะคิดนึกเรื่องราว ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสนุกสนานก็กิเลสเกิดขึ้นทำกิจของกิเลส ขณะใดที่เป็น กุศลเท่านั้น เช่น เป็นไปในทานหรือเป็นไปในศีล เป็นไปในความสงบของจิต

หรือการอบรมเจริญปัญญาเพื่อที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรม ที่จะค้นกิเลสในชีวิตประจำวัน ชั่วโมง ชั่วโมง ซึ่งจะเห็นได้จริง ๆ ว่า ถ้ารู้ชัดในสภาพของธรรมแล้ว จะเห็นแต่กำลังของกิเลสที่มีมากเหลือเกิน

เมื่อเห็นกิเลสแล้ว จึงเป็นผู้ที่กระทำกิจที่จะรู้ชัดในลักษณะของสภาพธรรม เพื่อที่จะละคลายกิเลส มิฉะนั้นแล้วไม่มีทางอื่น จะใช้หนทางอื่น วิธีอื่น ที่จะดับกิเลส เป็นไปไม่ได้เลย

ต้องอาศัยการฟัง การศึกษาพระธรรมให้เข้าใจจนกระทั่งรู้ว่า หนทางเดียวที่จะดับกิเลสได้ คือ ปัญญาที่เจริญจนกระทั่งสามารถรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริงของสภาพธรรมนั้น ๆ โดยสภาพที่เป็นนามธรรมหรือเป็นรูปธรรม จึงไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน มิฉะนั้นแล้วกิเลสก็จะมีปัจจัยเกิดขึ้นทำกิจการทำงานหน้าที่ของกิเลสอย่างสนุกสนาน อย่างเพลิดเพลินตลอดวัน ซึ่งก็เป็นเรื่องของผู้ที่รักในความสุข หรือในความเพลิดเพลิน ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ

เพราะฉะนั้น เริ่มจากไม่เข้าใจชีวิต ไม่รู้ลักษณะของปรมัตถธรรม ต่อเมื่อได้อาศัยการฟังพระธรรมเข้าใจแล้ว ก็เป็นผู้ที่เปิดจิตให้ออกจากกิเลสทั้งหลายที่หุ้มห่อไว้มืดมืด คิดดู กิเลสหุ้มห่อห้อมล้อมปกปิดไว้มืดมืดขณะที่ไม่รู้สภาพธรรมคืออะไร และได้ศึกษาพระธรรมเลย

แต่ช่วงขณะที่มีการศึกษา มีการฟัง มีการเข้าใจ ก็เหมือนกับผู้ที่เปิดกิเลสที่หุ้มห่ออยู่ออกไป ให้ออกมาเห็นความจริงของสภาพธรรมชั่วคราว และก็กลับไปถูกกิเลสหุ้มห่อไว้มืดมืดอีก และก็มีการฟังพระธรรม มีการพิจารณา มีการเข้าใจ ก็เปิดจิตออกมาให้พ้นจากการหุ้มห่อของกิเลสที่ละเอียดที่ละน้อย

เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่า วันหนึ่ง ๆ ที่จะออกมาจากการหุ้มห่อของกิเลส มารู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงในขั้นการฟังบ้าง หรือในขั้นที่สติเริ่มระลึกลักษณะของสภาพธรรมบ้าง น้อยเพียงไร จึงต้องอบรมต่อไปเรื่อย ๆ โดยไม่ท้อถอย ต้องเป็นผู้ที่ตั้งต้นใหม่ เกิดใหม่ทุกขณะ ไม่ว่ากิเลสจะทำให้เป็นผู้ที่เห็นผิด หลงผิด เข้าใจผิด

ประพฤติผิดทางกายทางวาจาไปมากน้อยอย่างไรก็ตาม แต่ก็เป็นผู้ที่สามารถเริ่มต้น
ตั้งต้นใหม่ และอบรมเจริญปัญญาไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะถึงการรู้แจ้งอริยสัจจธรรม
นี่คือชีวิตประจำวันจริง ๆ

๑๙๕๐

ที่ห้องประชุมตึกสภากาการศึกษามหาวิทยาลัย

วันอาทิตย์ที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๓

ทั้งพระสูตร พระวินัย ก็เป็นเรื่องราวของจิต เจตสิก รูป ทั้งอกุศลจิต อกุศลเจตสิก ทั้งโสภณจิต โสภณเจตสิก ตามที่ทรงแสดงไว้ในพระอภิธรรม

แม้ในขณะนี้เองซึ่งหลายท่านก็คิดว่า ท่านอยู่นอกพระสูตร หรืออยู่นอกพระวินัย แต่ไม่พ้นจากพระอภิธรรมเลย เพราะขณะนี้ก็เป็นโสภณจิตและโสภณเจตสิก ซึ่งกำลังเกิดในขณะที่ฟังพระธรรมและเข้าใจ และถ้าเป็นผู้ที่ละเอียดก็อาจจะสังเกตได้ว่า มีอกุศลจิตและอกุศลเจตสิกเกิดแทรกคั่นได้บ้างบางกาล แสดงให้เห็นถึงการเกิดดับสลับอย่างรวดเร็วของนามธรรมและรูปธรรม

ตามความเป็นจริงเป็นอย่างนี้ ปัญญาก็ต้องรู้แจ้งชัดตามความเป็นจริงอย่างนี้ มิฉะนั้นก็ไม่ใช่ปัญญาจริง ๆ แต่เข้าใจว่าขณะนั้นเป็นปัญญา ถ้าเป็นปัญญา จะสามารถรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง ไม่ว่าขณะนั้นจะเป็นกุศล หรือเป็นอกุศล ก็ตาม

เรื่องพระวินัยเป็นเรื่องละเอียด ขอกล่าวถึงอีกเล็กน้อย เช่น ความจริงใจ ในกุศล ไม่ว่าจะเป็ในเพศบรรพชิตหรือคฤหัสถ์

พระวินัยปิฎก จตุตถปาราชิกกัณฑ์ วินีตวัตถุ

วินีตวัตถุ คือ เรื่องตัวอย่างที่ทรงวินิจฉัยแล้ว

ข้อ ๒๘๔

ภิกษุอยู่ป่าหรือบิณฑบาตเพราะอยากให้คนยกย่อง ต้องอาบัติทุกกฏ

เล็กน้อยแค่ไหน คิดดู เพียงภิกษุอยู่ป่าเพราะอยากให้คนยกย่องก็เป็นอาบัติแล้ว คือ อาบัติทุกกฏ

ข้อ ๒๘๖

ภิกษุหนึ่ง หรือนอน หรือยืน หรือเดิน ด้วยอาการที่ตั้งใจให้คนยกย่อง
ต้องอาบัติทุกกฏ

นี่คือบรรพชิต เพราะฉะนั้น คฤหัสถ์ก็คิดว่า กิเลสจะมากมายสักแค่ไหน
เพราะแม้เป็นบรรพชิตแล้ว แต่ขณะจิตชนิดเดียวที่ต้องการการยกย่องจากเพียง
อาการยืนที่น่าเลื่อมใส หรือเดินเพื่อต้องการให้คนอื่นยกย่อง หรือนอนก็ตาม
ด้วยอาการที่ตั้งใจให้คนยกย่อง แม้ขณะนั้นก็เป็นอาบัติทุกกฏ แสดงให้เห็นถึงความ
ละเอียดของกิเลสที่มากจริง ๆ สำหรับคฤหัสถ์ถ้าไม่พิจารณาก็มากเท่ากัน เพียงแต่
คฤหัสถ์ไม่เป็นอาบัติ

ผู้ที่ตรงต่อเหตุผล เป็นผู้ที่ตรงต่อตัวเอง เป็นผู้ที่มีใจจริง วาจาจริง เป็นผู้
ไม่บิดเบือน จึงเป็นผู้ที่สามารถอบรมเจริญปัญญาที่จะขัดเกลากิเลสถึงการรู้แจ้ง
อริยสัจจธรรมได้ มิฉะนั้นแล้วเพียงการบิดเบือนชนิดเดียวก็จะไม่รู้ ว่า อะไรถูก อะไรผิด
เพราะว่าจิตที่บิดเบือนไป บิดเบือนไปด้วยความต้องการ เพราะฉะนั้น ในขณะที่
ต้องการที่ไม่เป็นกุศลจึงบิดเบือน และเมื่อบิดเบือนแล้วจะรู้ได้อย่างไรว่า ขณะนั้นผิด
ไม่ใช่ถูก เพราะว่าขณะนั้นเป็นโลภะ เป็นความต้องการ แม้เพียงเล็กน้อย
เพียงบิดเบือน ก็เป็นผู้ไม่ตรงต่อการที่จะรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง เพราะว่า
ในขณะใดที่บิดเบือน หรือในขณะใดที่เป็นอกุศล ในขณะใดที่ไม่ตรง ในขณะใดที่
ไม่จริง ขณะนั้นไม่มีสติสัมปชัญญะ

ถ้าเป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะจริง ๆ บิดเบือนไม่ได้ หรือไม่ตรงไม่ได้ ไม่จริงไม่ได้
เพราะขณะนั้นเป็นผู้ที่กำลังมีสติสัมปชัญญะ และการที่สติสัมปชัญญะจะเกิด
ระลึกลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม คิดดู ต้องเป็นสติสัมปชัญญะในขณะนี้
ที่ระลึกลักษณะแข็งที่กำลังปรากฏ หรือลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏทางตา หรือ
เสียงที่กำลังปรากฏทางหู ต้องเป็นสติสัมปชัญญะจึงระลึกได้

ขณะใดก็ตามที่บิดเบือน หรือเป็นอกุศล ขณะนั้นไม่มีสติสัมปชัญญะ
จึงไม่ใช่ผู้สะสมความเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยสติสัมปชัญญะ เมื่อไม่ใช่ผู้สะสมความ

สมบุรณ์ของสติสัมปชัญญะ สติสัมปชัญญะจึงไม่มีปัจจัยที่จะเกิดระลึกลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริง ด้วยเหตุนี้สังขละ ความจริง จึงเป็นบารมี เป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะว่าขณะนั้นแสดงถึงความเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะที่จะรู้ว่า สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควร

ชีวิตประจำวันในอดีตและปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงความเห็นต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งบางท่านก็สะสมมาที่จะเป็นผู้ที่เห็นผิด บางท่านก็สะสมมาที่จะเป็นผู้ที่เห็นถูก ในแต่ละเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งทำให้ระลึกถึงเหตุผลที่เป็นสัจธรรมที่เป็นความจริงได้ สำหรับผู้ที่สะสมมาที่จะมีสติสัมปชัญญะที่จะระลึกได้ว่า สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด

ขอล่าวถึงข้อความใน **ขุททกนิกาย อุทาน ขุทฺติสูตร ข้อ ๔๖** ซึ่งท่านผู้ฟัง ที่นี้สะสมความเห็นถูก สะสมการพิจารณาในเหตุในผลมาแล้วจะรู้ว่า เป็นสิ่งที่ไม่น่าจะมีใครเชื่อ เพราะไม่ประกอบด้วยเหตุผล แต่คนที่สะสมความเห็นผิดมาก็สามารถหลงผิดและเชื่อได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการไม่ได้สะสมสติสัมปชัญญะ

ข้อความใน **ขุทฺติสูตร ข้อ ๔๖** มีว่า

ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ คยาสีสะประเทศ ใกล้บ้านคยา ก็สมัยนั้นแล ขุทฺติมากด้วยกันผุดขึ้นบ้าง ดำลงบ้าง ผุดขึ้นและดำลงบ้าง รตนน้ำบ้าง บุชาไฟบ้าง ที่ท่าแม่น้ำคยา ในสมัยหิมะตกในระหว่าง ๘ วัน ในราตรีมีความหนาวในเหมันตฤดู ด้วยคิดเห็นว่า ความหมดจดย่อมมีได้ด้วยการกระทำนี้

พระผู้มีพระภาคได้ทอดพระเนตรเห็นขุทฺติเหล่านั้นผุดขึ้นบ้าง ดำลงบ้าง ผุดขึ้นและดำลงบ้าง รตนน้ำบ้าง บุชาไฟบ้าง ที่ท่าแม่น้ำคยา ในสมัยหิมะตกในระหว่าง ๘ วัน ในราตรีมีความหนาวในเหมันตฤดู ด้วยคิดเห็นว่า ความหมดจดย่อมมีได้ด้วยการกระทำนี้

บางคนอาจจะไม่เห็นด้วยกับการกระทำเหล่านี้ แต่การกระทำที่คล้ายคลึงทำนองนี้มีไหมที่จะเห็นด้วย เช่น บางท่านอาจจะคิดว่า การรตนน้ำมนต์สามารถทำให้

แคล้วคลาดจากภัยพิบัติ หรือพ้นจากเคราะห์หามยามร้ายต่าง ๆ จะเหมือนกับพวกที่
ผุดขึ้นบ้าง ดำลงบ้าง ผุดขึ้นและดำลงบ้าง ที่ทำแม่น้ำคยาบ้างไหม

คิดดู ความเห็นที่ค่อย ๆ เปลี่ยน ค่อย ๆ ผิด ถ้าสะสมความเห็นอย่างนั้น
จะทำให้เกิดความเห็นอย่างนี้ได้ไหม

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบเนื้อความนี้แล้ว จึงทรงเปล่งอุทานนี้
ในเวลานั้นว่า

ความสะอาดย่อมไม่มีเพราะน้ำ แต่ชนเป็นอันมากยังอาบอยู่ในน้ำนี้ สัจจะ
และธรรมมีอยู่ในผู้ใด ผู้นั้นเป็นผู้สะอาดและเป็นพราหมณ์

ปรมัตถทีปนี อรรถกถา ขุททกนิกาย อุทาน อธิบายว่า

ความสะอาดด้วยน้ำอันเป็นตัวทำกิริยาที่มีการผุดขึ้นเป็นต้น ไม่ชื่อว่าเป็นความ
บริสุทธิ์ของสัตว์

เพราะเหตุไร

เพราะชนเป็นอันมากอาบน้ำนี้ เพราะถ้าชื่อว่าเป็นความบริสุทธิ์จากบาปจะพึงมี
เพราะการลงน้ำเป็นต้นตามที่กล่าวแล้วไซ้ ชนเป็นอันมากก็จะพากันอาบน้ำนี้ คือ
คนผู้ทำกรรมชั่วมีมาตุฆาตเป็นต้น และสัตว์อื่นมีโคกระบือเป็นต้น ชั้นที่สุดปลา
และเต่าก็จะพากันอาบน้ำนี้ คนและสัตว์ทั้งหมดนั้นก็พลอยบริสุทธิ์จากบาปไปด้วย
แต่ข้อนั้นหาเป็นอย่างนั้นไม่

เพราะเหตุไร

เพราะการอาบน้ำไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อเหตุแห่งบาป ก็สิ่งใดทำสิ่งใดให้พินาศไปได้
สิ่งนั้นก็ปฏิปักษ์ต่อสิ่งนั้น เหมือนแสงสว่างเป็นปฏิปักษ์ต่อความมืด และวิชา
เป็นปฏิปักษ์ต่ออวิชา การอาบน้ำหาเป็นปฏิปักษ์ต่อบาปเช่นนั้นไม่ เพราะฉะนั้น
จึงควรตกลงในข้อนี้ว่า ความสะอาดย่อมไม่มีเพราะน้ำ

ก็เพื่อจะแสดงธรรมอันเป็นเหตุทำให้สะอาด จึงกล่าวคำมีอาทิว่า
ยมุหิ สจฺจญฺจ ดังนี้

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า ยมุหิ ได้แก่ ในบุคคลใด

บทว่า สจฺจํ ได้แก่ วจีสัจจะและวิริตติสัจจะ อีกอย่างหนึ่งบทว่า สจฺจํ ได้แก่ ญาณสัจจะ และปรมัตถสัจจะ

บทว่า ธมฺโม ได้แก่ ธรรมคืออริยมรรค และธรรมคือผลจิต ธรรมทั้งหมดนั้น ย่อมได้ในบุคคลใด บุคคลนั้นคือพระอริยบุคคล โดยเฉพาะ ได้แก่ พระชินาสพ ชื่อว่าเป็นผู้สะอาด และชื่อว่าเป็นพราหมณ์ เพราะเป็นผู้หมดจดโดยสิ้นเชิง

ก็เพราะเหตุไร ในข้อนี้ สัจจะ ท่านจึงแยกถือเอาจากธรรม

เพราะสัจจะมีอุปการะมาก จริงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสประกาศคุณ ของสัจจะไว้ในสูตรตบที่เป็นอันมาก โดยนัยมีอาทิว่า คำสัตย์แลเป็นวาจาไม่ตาย สัจจะแลดีกว่ารสทั้งหลาย บัณฑิตทั้งหลายกล่าวผู้ตั้งอยู่ในสัจจะอันเป็นอรรคและธรรม ว่าเป็นสัตบุรุษ และว่าสมณพราหมณ์ผู้ตั้งอยู่ในสัจจะ

ประกาศโทษของธรรมที่ตรงกันข้ามกับสัจจะ โดยนัยมีอาทิว่า สัตว์ผู้มักพูดเท็จ ล่วงธรรมเอกเสียด และว่า ผู้พูดคำอันไม่เป็นจริงย่อมเข้าถึงนรกแล

จบ อรรถกถาขุฎิสูตรที่ ๙

มโนรทปฐณี อรรถกถา อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต อรรถกถา เอกบุคคลวรรคที่ ๑๓ อรรถกถาสูตรที่ ๑ มีข้อความว่า

จริงอยู่เทศนาของพระผู้มีพระภาคมี ๒ อย่าง คือ สมมติเทศนา ๑ และ ปรมัตถเทศนา ๑ ใน ๒ อย่างนั้น เทศนาทำนองนี้ว่า บุคคล สัตว์ หญิง ชาย กษัตริย์ พราหมณ์ เทวดา มาร ชื่อว่าสมมติเทศนา เทศนาทำนองนี้ว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ชันธ ธาตุ อายตนะ สติปัฏฐาน ชื่อว่าปรมัตถเทศนา

ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ใน ๓ ปีฏก จะมีทั้งสมมติเทศนาและปรมัตถเทศนา เพราะ ถ้าพูดถึงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ได้หมายความว่าถึงคน แต่หมายความว่าถึงลักษณะของ สังขตธรรม สังขารธรรมที่เกิดปรุงแต่งให้สภาพธรรมหนึ่งสภาพธรรมใดเกิด และดับไป ไม่เที่ยง ไม่ได้กล่าวว่า เป็นบุคคลนั้น บุคคลนี้

ขั้น ๓ ธาตุ อายตนะ สติปัฏฐาน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตนเลย
ในขณะนี้ รูปเป็นรูปขั้น ๓ เวทนาความรู้สึกเป็นเวทนาขั้น ๓ สัญญาความจำเป็น
สัญญาขั้น ๓ เจตสิกอื่น ๆ ๕๐ เป็นสังขารขั้น ๓ จิตเป็นวิญญาณขั้น ๓

ถ้าโดยลำดับ คล่องทีเดียว รูปขั้น ๓ เวทนาขั้น ๓ สัญญาขั้น ๓ สังขารขั้น ๓
วิญญาณขั้น ๓ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา แต่ขณะนี้ขั้นไหนที่สติกำลังระลึก

นี่เป็นสิ่งที่ต้องทราบว่า เทศนาทำนองนี้ว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา
ขั้น ๓ ธาตุ อายตนะ สติปัฏฐาน เป็นต้น ชื่อว่าปรมาตตเทศนา

ในเทศนา ๒ อย่างนั้น ชนเหล่าใดฟังเทศนาเนื่องด้วยสมมติ สามารถเข้าใจ
เนื้อความละเอียด บรรลุคุณพิเศษได้ พระผู้มีพระภาคย่อมทรงแสดงสมมติเทศนา
แก่ชนเหล่านั้น ส่วนชนเหล่าใดฟังเทศนาเนื่องด้วยปรมาตต แล้วสามารถเข้าใจ
เนื้อความละเอียด บรรลุคุณพิเศษได้ พระผู้มีพระภาคย่อมทรงแสดงปรมาตตเทศนา
แก่ชนเหล่านั้น

ฟังดู บางคนเฝินก็อาจจะคิดว่า เพียงฟังสมมติเทศนาก็สามารถรู้แจ้ง
อริยสัจจธรรมได้ แต่ตามความเป็นจริง คนที่ฟังสมมติเทศนาและสามารถรู้แจ้ง
อริยสัจจธรรมได้ ต้องเป็นเพราะปัญญาของผู้นั้นสามารถรู้ได้ว่า สมมติเทศนานั้น
เป็นสมมติเรื่องหรือลักษณะสภาพของธรรมที่กำลังปรากฏ ถ้าไม่รู้อย่างนี้ เข้าใจเพียง
สมมติบัญญัติเท่านั้น แต่ไม่เข้าใจปรมาตตลักษณะของสภาพธรรม ไม่สามารถรู้แจ้ง
อริยสัจจธรรมได้ เพราะฉะนั้น ไม่ใช่เพียงบุคคลนี้ฟังเทศนาเรื่องนี้แล้วบรรลุ
โดยไม่รู้สภาพธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนี้ตามปกติ ตามความเป็นจริง ในลักษณะที่
เป็นปรมาตตธรรม

ข้อความต่อไป อุปมาว่า

เหมือนอย่างว่า อาจารย์ผู้ฉลาดในภาษาท้องถิ่น ผู้บรรยายเนื้อความแห่ง
เวททั้ง ๓ ชนเหล่าใดเมื่อพูดด้วยภาษาทมิฬย่อมรู้ใจความได้ ก็จะสอนชนเหล่านั้น
ด้วยภาษาทมิฬ ชนเหล่าใดเมื่อพูดด้วยภาษาใดภาษาหนึ่งในบรรดาภาษาของ
ชาวอันธะเป็นต้นย่อมรู้ใจความได้ ก็จะสอนด้วยภาษานั้น ๆ แก่ชนเหล่านั้น เมื่อเป็น

ดังนั้น มานพเหล่านั้น อาศัยอาจารย์ผู้ฉลาด เชียบแหลม ย่อมเรียนศิลปะได้โดยฉับพลันทีเดียว

ในอุปมานั้นพึงทราบว่า พระผู้มีพระภาคเปรียบเหมือนอาจารย์ ปิฎก ๓ ตั้งอยู่ในภาวะที่จะต้องบอกกล่าวเปรียบเหมือนเวท ๓ ความเป็นผู้ฉลาดในสมมติ และปรมาัตถ์เหมือนความเป็นผู้ฉลาดในภาษาท้องถิ่น เวไนยสัตว์ผู้สามารถเข้าใจความได้ด้วยอำนาจแห่งสมมติและปรมาัตถ์เหมือนมานพผู้รู้ภาษาท้องถิ่นต่าง ๆ กัน เทศนาด้วยอำนาจสมมติและปรมาัตถ์ของพระผู้มีพระภาคเปรียบเหมือนการสอนด้วยภาษา มีภาษาทมิฬเป็นต้นของอาจารย์

สมจริงดังที่ท่านกล่าวไว้ในที่นี้ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นยอดของผู้กล่าวสอนทั้งหลาย ได้ตรัสสัจจะ ๒ อย่าง คือ สมมติสัจจะ และปรมาตถสัจจะ ไม่ตรัสสัจจะที่ ๓ คำที่ชาวโลกหมายรู้กันก็เป็นสัจจะ เพราะมีโลกสมมติเป็นเหตุ คำที่ระบุถึงสิ่งที่เป็นปรมาตถ์ก็เป็นสัจจะ เพราะมีความจริงของธรรมทั้งหลายเป็นเหตุ เพราะฉะนั้น มุสาวาทจึงไม่เกิดแก่พระโลกนาถผู้ศาสดา ผู้ฉลาดในโวหาร ผู้ตรัสตามสมมติ

ถ. ที่พูดถึงสมมติเทศนากับปรมาตถเทศนา ที่อ่านจากอรรถกถาตอนต้นเลย ผมฟังไม่ค่อยถนัดว่า ชนเหล่าใดรู้สมมติเทศนา ก็หลุดพ้นได้เหมือนกัน หรืออย่างไรขออีกครั้งเถิด

สุ. ชนเหล่าใดฟังเทศนาเนื่องด้วยสมมติ สามารถเข้าใจเนื้อความละเอียด ละเอียด ละโมหะ คือ ความไม่รู้ด้วย บรรลुकุณพิเศษได้ พระผู้มีพระภาคย่อมทรงแสดงสมมติเทศนาแก่ชนเหล่านั้น ส่วนชนเหล่าใดฟังเทศนาเนื่องด้วยปรมาตถ์ แล้วสามารถเข้าใจเนื้อความละเอียด ละเอียด ละโมหะ บรรลुकุณพิเศษได้ พระผู้มีพระภาคย่อมทรงแสดงปรมาตถเทศนาแก่ชนเหล่านั้น

ถ. เนื่องจากพระพุทธเจ้าทรงมีพระสัพพัญญุตญาณ สามารถหยั่งรู้วาทานผู้นั้นสามารถบรรลุได้เพียงสมมติเทศนา ก็ทรงโปรดเพียงแค่นั้น มาถึงโลกปัจจุบัน ผมไม่รู้ว่าเขาจะรู้กันหรือเปล่านั้นก็ไม่ทราบ อาจจะเป็นไปได้หรือเปล่า

ก็ไม่ทราบที่บางแห่งบางท่านบอกว่า ไม่ต้องพูดกันถึงปรมาตมก็ได้ หรือไม่ก็
ทั้งปรีดีทั้งหมดเลย ก็คงจะบรรลุได้ ถ้าสามารถเข้าใจได้ ฟังดูแล้วท่านอาจจะอ้าง
ตรงนี้ได้หรือเปล่า

ส. เรื่องอ้าง อ้างได้ตลอดที่จะไม่ศึกษา ไซ้ใหม่

ถ. แต่ท่านไม่ได้อ้าง ผมพูดสมมติเอา

ส. ถ้าใครจะอ้าง ก็อ้างได้ แต่ต้องพิจารณาตามความเป็นจริงว่า
แม้ในครั้งพระผู้มีพระภาค พระองค์ทรงแสดงแต่สมมติเทศนา หรือปรมาตมเทศนาด้วย
เพราะเหตุใด ต้องมีเหตุผล

พระธรรม ๔๕ พรรษา มีทั้งสมมติเทศนา และปรมาตมเทศนา เพราะการที่จะ
รู้แจ้งอริยสัจจธรรม ขอให้คิดว่า ถ้าไม่ใช่อุคฆฏิตัญญูปุคคลคือผู้ที่ได้ฟังเพียง
คาถาสั้น ๆ ก็รู้แจ้งอริยสัจจธรรมได้ ซึ่งบุคคลอย่างนั้นมีน้อยมากแม้ในสมัย
พระผู้มีพระภาค ฉะนั้น ถ้าไม่ใช่บุคคลผู้เป็นอุคฆฏิตัญญูปุคคล ผู้รู้แจ้งอริยสัจได้เร็ว
หรือวิปัสสิตัญญูปุคคลคือผู้ที่เมื่อจบเทศนาแล้วสามารถรู้แจ้งอริยสัจจธรรมได้
พระผู้มีพระภาคทรงแสดงพระธรรมเพื่อเนยยบุคคล และปทปรมบุคคล
ทั้งสมมติสัจจะและปรมาตมสัจจะ แม้ว่าพระองค์จะทรงรู้อัธยาศัย อธิมุตติ คือ
การสะสมของศรัทธากก็ตาม หรืออัธยาศัยที่จะทำให้ละคลายการยึดถือสภาพธรรม
ของแต่ละบุคคล แต่ก็ทรงแสดงทั้งสมมติเทศนาและปรมาตมเทศนา

ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า ถ้าฟังเพียงปรมาตมธรรม เช่น กามาวจรจิตมี ๕๔ ดวง
หรือ ๕๔ ประเภท เป็นอกุศลจิต ๑๒ ดวง เป็นอกุศลจิต ๑๘ ดวง เป็นกามโสภณจิต
๒๔ ดวง และอธิบายละเอียดลงไปอีกว่า อกุศลจิต ๑๒ ดวง มีอะไรบ้าง มีเจตสิก
ประกอบเท่าไรบ้าง ละกิเลสได้ไหม ก็ไม่ได้ เพราะฉะนั้น ต้องทั้งสมมติเทศนาและ
ปรมาตมเทศนา

